

Strategie zavádění místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji

Bc. Tereza Dvořáková

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza Dvořáková**
Osobní číslo: **M12825**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Strategie zavádění Místní agentury 21
v Jihomoravském kraji**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Charakterizujte na základě dostupných literárních zdrojů pojem udržitelný rozvoj.
- Představte hlavní teoretická východiska konceptu místní agentury 21.
- Specifikujte proces zavádění místní agentury 21 v České republice.

II. Praktická část

- Analyzujte Jihomoravský kraj z pohledu realizace místní agentury 21 v tomto kraji.
- Zpracujte strategii zavádění místní agentury 21 v Jihomoravském kraji.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BLEWITT, John. Understanding Sustainable Development. 1. vyd. Londýn: Earthscan, 2008, 304 s. ISBN 978-1-84407-454-9.
DUŠEK, Jiří. Zdravá města a místní Agenda 21. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012, 144 s. ISBN 978-80-874-7207-1.
KAŠPAR, Jakub a Jiří MAREK. Příručka pro mapování kvality místních Agend 21. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005, 20 s. ISBN 80-7212-379-3.
NIELSEN Kurt Agaard a kol. A New Agenda for Sustainability. 1. vyd. Burlington: Ashgate Publishing Company, 2010, 299 s. ISBN 978-0-7546-7976-9.
NOVÁČEK, Pavel. Udržitelný rozvoj. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 430 s. ISBN 978-80-244-2514-6.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jiří Novosák, Ph.D.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: **17. února 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 17. února 2014

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

doc. RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – ~~bakalářskou~~/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování ~~bakalářské~~/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem ~~bakalářskou~~/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze ~~bakalářské~~/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 28.4.2014

Dvořáková

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá tématem udržitelného rozvoje, zejména pak místní Agendy 21 a strategií jejího zavádění. Je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou popsány základní pojmy související s tématem a praktická část se poté zaměřuje na místní Agendu 21 v Jihomoravském kraji. Je zde navržena strategie pro zlepšení zavádění místní Agendy 21 v kraji. Strategii tvoří analytická část, která popisuje současný stav a obsahuje mimo jiné SWOT analýzu situace v kraji a poté návrhová část, která vytyčuje jednotlivé cíle a navrhuje opatření k jejich dosažení.

Klíčová slova: udržitelný rozvoj, místní Agenda 21, Jihomoravský kraj, strategie

ABSTRACT

This thesis covers the theme of sustainable development, in particular the Local Agenda 21 and the strategy of its implementation. It is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical section describes the basic concepts related to the topic and the practical part of the work focuses on the Local Agenda 21 in South-Moravian Region. It proposes a strategy to improve the implementation of Local Agenda 21 in the region. The strategy is composed of an analytical part, which describes the current state, along with a SWOT analysis of the situation in the region and then the proposal, which sets out specific objectives and suggests measures to achieve them.

Keywords: sustainable development, local Agenda 21, Jihomoravský region, strategy

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce Mgr. Jiřímu Novosákovi, Ph.D., za jeho cenné připomínky, náměty a pomoc při zpracovávání této práce. Zvláštní poděkování patří Bc. Martině Brtnické, koordinátorce MA21 v Jihomoravském kraji, která obohatila mou práci o poznatky z praxe a důležitými informacemi. A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým nejbližším, kteří mě po celou dobu studia vydatně podporovali.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 UDRŽITELNÝ ROZVOJ	13
1.1 PILÍŘE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE.....	15
1.2 INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE.....	16
1.2.1 Tvorba indikátorů.....	17
1.2.2 Požadavky na indikátory.....	19
2 AGENDA 21	21
3 MÍSTNÍ AGENDA 21	23
3.1 ROLE MÍSTNÍCH ÚŘADŮ.....	25
3.2 ZAPOJOVÁNÍ VEŘEJNOSTI.....	26
3.3 AKTIVITY MA21.....	28
3.4 HODNOCENÍ KVALITY MA21.....	29
3.4.1 Kritéria MA21.....	29
3.4.2 Fáze procesu hodnocení kvality.....	34
3.4.3 Porovnávání kvality MA21.....	35
3.5 SÍŤOVÁ SPOLUPRÁCE.....	36
3.6 FINANCOVÁNÍ MA21.....	37
4 STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ	40
4.1 STRATEGICKÉ PLÁNY VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ.....	40
5 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ A MÍSTNÍ AGENDA 21 V ČESKÉ REPUBLICE A STRATEGIE JEJICH ZAVÁDĚNÍ	44
5.1 ZAVÁDĚNÍ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE A MA21 V ČR.....	44
5.2 SÍŤOVÁ SPOLUPRÁCE V ČR.....	46
5.3 ANALÝZA MA21 V ČR.....	47
5.3.1 Vývoj a stav MA21 v ČR.....	48
5.3.2 Analýza MA21 v ČR dle typu municipality.....	49
5.3.3 Analýza MA21 v ČR dle krajů.....	51
II PRAKTICKÁ ČÁST	53
6 STRATEGIE ZAVÁDĚNÍ MA21 V JIHOMORAVSKÉM KRAJI – ANALYTICKÁ ČÁST	54
6.1 CHARAKTERISTIKA JIHOMORAVSKÉHO KRAJE.....	54
6.2 ANALÝZA MA21 V JIHOMORAVSKÉM KRAJI.....	56
6.2.1 Spolupráce s dalšími subjekty.....	58
6.2.2 Financování MA21.....	59
6.2.3 Municipality zapojené do MA21.....	60
6.2.4 Strategické plánování MA21.....	62
6.2.5 Postavení Jihomoravského kraje v procesu zavádění MA21.....	63
6.3 SWOT ANALÝZA STAVU REALIZACE MA21 V JMK.....	64
7 STRATEGIE ZAVÁDĚNÍ MA21 V JIHOMORAVSKÉM KRAJI - NÁVRHOVÁ ČÁST	68

7.1	VIZE	68
7.2	CÍLE STRATEGIE	68
7.3	NÁVAZNOST NA JINÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY	69
7.4	PRIORITY STRATEGIE	69
7.4.1	Priorita 1: Poskytování a šíření informací a osvěta	72
7.4.2	Priorita 2: Finanční zabezpečení	75
7.4.3	Priorita 3: Integrace MA21 na krajském úřadě	77
7.4.4	Priorita 4: Partnerství	79
7.4.5	Priorita 5: Hodnocení kvality udržitelného rozvoje a MA21 v kraji	82
7.5	INDIKÁTORY NAPLŇOVÁNÍ CÍLŮ	84
7.6	IMPLEMENTACE	85
7.7	FINANČNÍ RÁMEC	85
8	PROJEKTOVÁ ČÁST	86
8.1	PROJEKT: SOUTĚŽ PRO STUDENTY STŘEDNÍCH ŠKOL V JMK	86
	ZÁVĚR	93
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	95
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	100
	SEZNAM OBRÁZKŮ	101
	SEZNAM TABULEK	102
	SEZNAM GRAFŮ	103
	SEZNAM PŘÍLOH	104

ÚVOD

Problematika trvale udržitelného rozvoje je v dnešní době velmi diskutovaná a aktuální. Již v sedmdesátých letech dvacátého století začalo být zjevné, že se nelze soustředit pouze na ekonomický růst a ostatní aspekty rozvoje opomíjet. Již od této doby se ukazuje nutnost pojímat rozvoj z dlouhodobého hlediska a hledat řešení, která účinně propojují ekonomický růst s ochranou životního prostředí a zároveň umožňují uspokojovat naše potřeby v sociální oblasti.

Jedním z možných návodů, jak zavést principy trvale udržitelného rozvoje do praxe, je dokument přijatý na konferenci OSN o životním prostředí v Riu de Janeiro roku 1992 – Agenda 21. Dokument říká, že abychom dosáhly trvalé udržitelnosti v globálním měřítku, je třeba zaměřit se na trvalou udržitelnost na lokální úrovni. Tato práce se zaměřuje na problematiku místní Agendy 21, která řeší udržitelný rozvoj jednotlivých municipalit a to za spolupráce místního společenství. Konkrétně se práce zabývá místní Agendou 21 v Jihomoravském kraji, který je jejím realizátorem od roku 2008.

Aby mohla být místní Agenda 21 (a obecně i jakákoli jiná činnost) systematicky a účelně realizována, je třeba nejprve analyzovat současnou situaci a poté vypracovat plán postupu, vytyčit klíčové problémy a najít a definovat postupy jejich řešení. Vytvoření takového strategického dokumentu může být prvním úspěšným krokem k zavádění a realizaci aktivit spojených s nastartováním udržitelného rozvoje a zaváděním místní Agendy 21 v regionu.

Cílem diplomové práce je zhodnotit realizaci místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji a posléze zpracovat návrh strategie pro optimalizaci procesu zavádění místní Agendy 21 v kraji.

V teoretické části práce jsou shrnuty obecné poznatky o problematice udržitelného rozvoje a místní Agendy 21, popsány historické souvislosti a stav jejich zavádění nejprve v České republice a poté v Jihomoravském kraji. Jako významný zdroj informací v této části byla využívána zejména Databáze místních Agend 21, kde lze nalézt potřebné informace o jednotlivých municipalitách realizujících místní Agendu 21. V praktické části práce je pak navržena Strategie zavádění místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji. Nejprve je v analytické části popsána současná situace a poté návrhová část definuje jednotlivé cíle a hledá opatření, která povedou k jejich naplnění.

V práci je použita analyticko-syntetická metoda k analýze dostupných informačních zdrojů a následné syntéze poznatků. Dále byla v práci k analýze stavu realizace místní Agendy 21 v České republice a Jihomoravském kraji použita metoda statistického zpracování dat. Bylo také využito metody řízeného pohovoru s pracovnící krajské úřadu Jihomoravského kraje - koordinátorkou místní Agendy 21.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Motto: „*Nedědíme Zemi od svých předků, ale půjčujeme si ji od svých dětí.*“

Antoine de Saint Exupéry

Již v 80. letech 20. století začínalo být zřejmé, že současný styl našeho života a hospodaření je v globálním měřítku dlouhodobě neudržitelný. Začalo se ukazovat, že lidská činnost je příčinou masivního nárůstu skleníkových plynů v ovzduší, zvětšování ozónové díry, globálního oteplování, klimatických turbulencí a dalších zásadních globálních změn. V této době nacházíme počátky diskuzí o globální dlouhodobé neudržitelnosti současného stylu našeho života a hospodaření a nemožnosti trvalého růstu výroby a spotřeby vzhledem k ohraničenosti ekosystému planety Země (Blewitt, 2008, s. 9).

Problémem se začala zabývat řada iniciativ a organizací a jedním z výsledků jejich činnosti byl roku 1983 vznik Světové komise OSN pro životní prostředí a rozvoj v čele s norskou političkou Gro Harlem Brundtlandovou. Výsledkem čtyřleté činnosti této Komise pak bylo roku 1987 vydání zprávy „Naše společná budoucnost“, která se stala jedním z nejvýznamnějších dokumentů zabývajících se trvale udržitelným rozvojem a jeho dosažením (Nováček, 2010, s. 216).

Obsahem dokumentu je mimo jiné také jedna z definic udržitelného rozvoje (UR): „*Udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslabil možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.*“ (Brundtland, 1991, s. 47).

Jednotná definice trvale udržitelného rozvoje neexistuje, ba naopak můžeme říci, že jich existují desítky až stovky. Pro srovnání uvádíme také definici vycházející z paragrafu 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí: „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“ (Česko, 1991, s. 2).

A pro zajímavost uvedme ještě definici Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), která definuje udržitelný rozvoj jako: „*dynamickou rovnováhu mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními aspekty vývoje v podmínkách globalizace, respektive jako ekonomicky efektivní, sociálně únosný a environmentálně šetrný rozvoj ve všech oblastech lidské činnosti.*“ (Nováček, 2010, s. 217).

Roku 1992 se konala v Rio de Janeiro Konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED), kde byl poprvé deklarován udržitelný rozvoj jako hlavní princip rozvoje lidstva. Výsledkem této konference bylo přijetí několika významných dokumentů, přičemž jedním z nich byla Agenda 21. Roku 2002 pak Světový summit o udržitelném rozvoji v Johannesburgu význam udržitelného rozvoje potvrdil a myšlenku dále rozšířil, když konstatoval, že cílem není pouze dosáhnout rovnováhy mezi jednotlivými pilíři rozvoje (ekonomický, sociální a environmentální), ale je potřeba brát v potaz také rovnováhu mezi zeměmi, různými společenskými skupinami, dneškem a budoucností atd. (Nováček, 2010, s. 283 - 284).

Také Evropská unie si vytkla princip trvale udržitelného rozvoje za jednu ze svých zásad. Článek 2 Smlouvy o ES říká, že „*posláním Společenství je (...) podporovat harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, rovné zacházení pro muže a ženy, trvalý a neinflační růst, vysoký stupeň konkurenceschopnosti a konvergence hospodářské výkonnosti, vysokou úroveň ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.*“ (VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, ©2005-14, s. 8).

Postupem času se koncept trvale udržitelného rozvoje stal zastřešujícím cílem EU, kterým se řídí všechny politiky a činnosti EU a je obsažen v desítkách směrnic i akčních programech. Je postaven na zajištění schopnosti Země zachovávat život v celé jeho rozmanitosti, na zásadách demokracie a dodržování základních práv. Cílem konceptu je neustálé zlepšo-

vání kvality života a to jak pro generaci současnou, tak pro generace následující (Žlebek, © 2000, s. 4).

V posledních čtyřech desetiletích se odehrálo mnoho debat o konceptu trvale udržitelného rozvoje, jeho zakotvení i praktické aplikaci a to jak mezi odborníky a nejrůznějšími vědeckými kapacitami, tak na scéně politické. Udržitelnost se postupem času stala hlavním „projektem“ naší civilizace tak, jako demokracie byla „projektem“ století devatenáctého (Nielsen, 2010, s.15). Otázky udržitelného rozvoje jsou dnes již zcela automaticky předmětem řady mezinárodních jednání a různými aspekty UR se pravidelně zabývají summity G7, OSN, vrcholná jednání EU, OECD a dalších mezinárodních organizací. V podstatě lze říci, že součástí všech v současné době vznikajících dokumentů, týkajících se rozvojové politiky se objevuje aspekt udržitelnosti (Žlebek, © 2000, s. 4).

1.1 Pilíře udržitelného rozvoje

Pokud se nad konceptem udržitelného rozvoje zamyslíme, je zřejmé, že zasahuje do všech sfér našeho života - problematika udržitelnosti se promítá ve sféře sociální, ekonomické i přírodní. A tyto tři sféry zároveň představují tři základní a vzájemně neoddelitelné pilíře udržitelného rozvoje (Obr. 1).

▪ Pilíř ekonomický

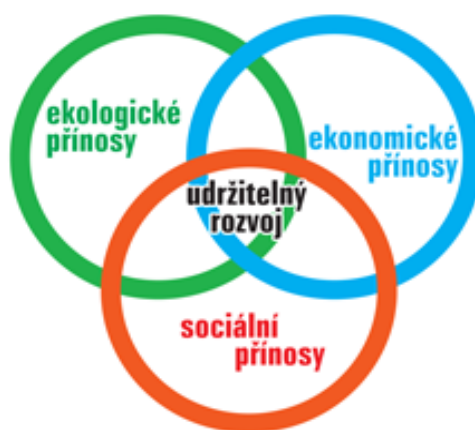
Ekonomický pilíř představuje naplňování tří základních podmínek, které vyslovil bývalý bankéř Světové banky Herman Daly: „*Intenzita využívání obnovitelných přírodních zdrojů nesmí přesáhnout rychlost jejich regenerace, intenzita využívání neobnovitelných zdrojů nesmí přesáhnout rychlost nalézání jejich obnovitelných náhrad a intenzita znečišťování nesmí přesáhnout asimilační kapacitu životního prostředí.*“ (Rynda, © 1999 s. 3). V rámci ekonomického pilíře zároveň musí být kladen důraz na internalizaci externalit, tak aby byl trh skutečně funkční a aby respektoval přírodní hodnoty.

▪ Pilíř sociální

V sociální rovině udržitelného rozvoje jde o naplnění základních lidských potřeb – potřeb fyziologických, potřeby bezpečí a jistoty, ale také například potřeby lásky, uznání či sebe-realizace. Důraz je kladen také na uspokojování potřeb duchovních, a to s přihlédnutím ke kulturním a civilizačním zvláštnostem jednotlivých skupin obyvatelstva.

- **Pilíř environmentální**

V pilíři environmentálním jde o šetrnost k životnímu prostředí, přírodě a krajině a vůbec šetrnost ke všemu živému. Týká se zachování biotopů a funkčních ekosystémů, zachování biodiverzity a v globálním měřítku ochrany životodárných biosférických systémů, kterými jsou globální systém klimatu a hydrosféry, stratosférická ozónová vrstva, globální cirkulační systém atmosféry, hydrologický cyklus a cirkulace oceánů či tropické deštné pralesy. (Rynda, © 1999, s. 3)

Obrázek 1: Pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj: www.vzdelavanipedagogu.cz

1.2 Indikátory udržitelného rozvoje

Abychom mohly posoudit, jak se nám daří na cestě k danému cíli, je potřeba stanovit si určité indikátory, kterými budeme dosahování cíle měřit. Ne jinak tomu je i v případě, kdy chceme posoudit, jak se nám daří naplňovat požadavky udržitelného rozvoje. Problémem je, že v současné době se k měření a porovnávání rozvoje jednotlivých zemí používá zejména indikátor hrubý domácí produkt, který koncept UR vůbec nezohledňuje. Tento ukazatel neříká nic o míře znečištění a stavu životního prostředí či o množství přírodních zdrojů. Za tímto účelem je potřeba vytvořit systém indikátorů trvale udržitelného rozvoje, které by usnadňovaly rozhodování a přispěly k dosahování trvalé udržitelnosti.

I někteří ekonomové si již uvědomili, že ekonomický rozvoj je pouze jednou, avšak ne jedinou složkou udržitelného rozvoje a bylo vytvořeno několik alternativ pro měření UR. Například Světová banka navrhla alternativu k HDP ve formě měření Národního bohatství. Národního bohatství přitom není jen součtem veškerých finančních toků v národním hos-

podářství za jeden rok, ale je potřeba započíst do něj také existující aktiva (kapitál a zásoby). Aktiva jsou tvořena třemi složkami – vyrobeným bohatstvím, přírodním bohatstvím a lidským bohatstvím. Nejdůležitější složkou je přitom lidské bohatství (lidský kapitál, vzdělání, zdraví a sociální zabezpečení občanů), přičemž bylo zjištěno, že ve finančním vyjádření představuje tato složka ve vyspělých zemích většinou okolo dvou třetin národního bohatství. Je to složka národního bohatství, kterou se vyspělé státy nejvíce liší od států nerozvinutých. Vyrobené bohatství pak tvoří ve většině států okolo dvaceti procent a přírodní kapitál, který má naopak v jednotlivých státech velmi rozdílnou úroveň, se v průměru podílí na národním bohatství jednou čtvrtinou a pro celkový objem národního bohatství má většinou velký význam (Moldan, 2001, s. 60 - 62).

Problematikou indikátorů UR se v současné době zabývá řada institucí, z nichž nejangažovanější jsou OECD – Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, CSD - Komise OSN pro udržitelný rozvoj, EEA - Evropská environmentální agentura, EUROSTAT či například The World Conservation Union - Světový svaz ochrany přírody. Tyto organizace již vypracovaly několik sad indikátorů udržitelného rozvoje, které jsou mezinárodně uznávány, avšak neexistuje jedna univerzální indikátorová sada, která by byla využívána všemi státy.

V České republice byla vytvořena na základě analýzy mezinárodních vzorů sada 63 indikátorů, z nichž nejpropracovanější je sada indikátorů environmentálních (přístupné na stránkách MŽP). Tato sada je však určená pro měření udržitelného rozvoje na úrovni státu a pro regionální úroveň jsou neaplikovatelné. Na regionální/ krajské úrovni jednotná sada indikátorů v ČR neexistuje. Průkopníkem v této oblasti jsou Liberecký a Ústecký kraj, které si ve Strategii udržitelného rozvoje kraje navrhly vlastní sadu indikátorů udržitelného rozvoje. Pokud se zajímáme o udržitelný rozvoj na lokální úrovni (obec), setkáme se se sadou indikátorů ECI. Obce a města České republiky indikátory udržitelného rozvoje příliš nevyžívají, ale pokud ano, nejaplikovanější je právě tato sada zpracovaná iniciativou TIMUR. Další možností, která je pak některými obcemi využívána, je měření ekologické stopy, jež stanovuje množství přírodních zdrojů spotřebovaných městem v určitém časovém období. (Šilhánková, © 2012, s. 5 - 6)

1.2.1 Tvorba indikátorů

Tvorba indikátorů UR není jednoduchou záležitostí mimo jiné z toho důvodu, že zavádění UR je komplexní proces zahrnující velké množství aktivit, pohledů a rovin. Všechny tyto

oblasti by se přitom měly promítat do zvolených indikátorů tak, abychom mohli co nejobektivněji stanovit, zda se vytyčenému cíli přibližujeme a jak se nám dosahování tohoto cíle daří. Pro posuzování udržitelnosti rozvoje a výkonnosti území je nutné zavést jednotný systém indikátorů, který bude jednotlivé složky udržitelnosti zahrnovat. Složky udržitelného rozvoje mohou být pojaty například takto (Šilhánková, © 2010, s. 8 - 9):

- Rovnost a společenské začlenění – značí, zda jsou pro všechny občany dostupné přiměřené a cenově přijatelné základní služby. Jedná se o vzdělání, zdravotní péči, bydlení, školství či například dopravu.
- Místní správa/pravomoci/demokracie – oblast, která zahrnuje možnost účasti všech občanů, členů místní komunity a zájmových skupin na místních plánovacích a rozhodovacích procesech.
- Lokální /globální vztahy – předmětem této oblasti UR by měla být snaha uspokojovat místní potřeby na lokální úrovni, ať už se jedná o výrobu a spotřebu či například o problematiku odpadu. Pokud se pak vyskytnou potřeby lokálně neuspokojitelné, měla by být nalezeno řešení co nejudržitelnější.
- Místní hospodaření – snaha sladit místní dovednosti a potřeby s dostupností zaměstnání tak, aby byly co nejméně ohroženy přírodní zdroje a životní prostředí.
- Ochrana životního prostředí – předmětem by měla být snaha minimalizovat využívání přírodních zdrojů, tvorbu odpadů a produkci znečišťujících emisí a chránit biodiverzitu.
- Kulturní dědictví/ kvalita vybudovaného životního prostředí – tato oblast hodnotí, nakolik je účelná ochrana a rehabilitace kulturních a architektonických hodnot (budov, památníků...) a rozšiřovat přitažlivost a funkčnost prostor a budov.

Pokud se na jednotlivé složky podíváme, vidíme vazbu na základní pilíře udržitelného rozvoje, které jsou zde více rozčleněny a rozvedeny.

Indikátory by měly mít vztah ke všem aspektům udržitelného rozvoje, avšak vzhledem k tomu, že se jedná o velký počet témat, která UR zahrnuje, je obtížné udržet dlouhodobě zájem médií, politiků i široké veřejnosti. Proto někdy dochází k tomu, že je vybráno několik tzv. klíčových indikátorů, které poskytnou jednoduchou a jasnou informaci o vybraných klíčových aspektech UR. V oblasti sociální může být klíčovým faktorem výše nezaměstnanosti, v environmentální emise skleníkových plynů na obyvatele a v oblasti ekonomické například počet malých a středních podniků. U stanovování klíčových indikátorů jde pře-

devším o to, správně vyselektovat ty, které jsou atraktivní, zajímavé a snadno uchopitelné pro politiky a veřejnost a jsou dostatečně reprezentativní (souvisí s dalšími jevy).

Další možností řešení problému mohou být také agregované indikátory, které v sobě integrují celou řadu skutečností tak, aby poskytly celkový obraz. Příkladem může být například už výše zmiňovaný hrubý domácí produkt, národní bohatství nebo nedávno publikovaný Index environmentální udržitelnosti. Agregované indikátory mají schopnost sumarizovat vícedimenzionální pohled na problematiku, snižují rozsah indikátorových sestav a usnadňují komunikaci s veřejností. Vytvořit agregovaný indikátor je však velice obtížné, neboť je nutné správně vybrat proměnné a poté zejména správně nastavit agregační algoritmus pro sloučení jednotlivých dat a indikátorů (Centrum pro otázky životního prostředí, ©2014).

1.2.2 Požadavky na indikátory

Mají-li být indikátory skutečně prakticky použitelné, musí splňovat řadu požadavků. V první řadě musí být indikátor v dané souvislosti významný. Z hlediska udržitelného rozvoje může mít význam velké množství údajů. Proto je vždy důležité položit si otázku, jaký význam sledování určitých dat či konstrukce daných indikátorů může mít. Význam bude buď specifický pro konkrétní složku udržitelnosti, jakou je například stav ovzduší, nebo bude mít význam v celém kontextu udržitelného rozvoje. Dalším požadavkem na indikátory je jejich správnost, přičemž jde o správnost z hlediska konceptu a z hlediska metodiky. Například z hlediska biodiverzity je potřeba rozhodnout, zda měřit plochu chráněných území nebo počet vyskytujících se druhů a také stanovit, jak provádět správně monitoring. Indikátory by také neměly být zatíženy významnými chybami, které však vznikají ve všech fázích získávání i zpracování dat. Žádná data nejsou úplně správná a vždy musíme s určitou chybou počítat. Zejména v oblasti životního prostředí se značné chyby objevují poměrně často (Centrum pro otázky životního prostředí, ©2014).

Indikátory musí být reprezentativní, musí být zřejmé, jakou skutečnost či jaký jev reprezentují. Musí být určeno vhodné geografické měřítko a vhodné načasování měření, které je pro indikátor podkladem. Získané indikátory by měly být jedinečné, specifické a originální a neměly by dublovat některé již existující informace.

Zásadním požadavkem je měřitelnost, či možnost získání dat. To, zda je vůbec získání dat technicky možné, či zda jsou statistická data relativně snadno dostupná, je jedním

z klíčových aspektů tvorby indikátorů. Náklady na získávání dat a jejich zpracování by přitom neměly být nadměrné a je potřeba vždy tyto náklady porovnávat s užitekem, který přinesou. Požadavek na úměrnost nákladů a užiteků bývá přitom často přehlížen.

Jednotlivá data, která do indikátorů vstupují, by měla být získána takovými postupy měření a statistických šetření, které jsou mezinárodně standardizovány a zaručují tak srovnatelnost dat jednak v mezinárodním měřítku a jednak v delším časovém období. Dalším předpokladem pro srovnatelnost je však také správnost a spolehlivost dat. Postup získávání dat by měl být navíc transparentní, musí být jasné, jaké metody byly použity a jak byly prováděny případné výpočty. Transparentnost získávání dat a indikátorů významnou měrou ovlivní jejich věrohodnost a informace jsou pak lépe použitelné.

Žádná data, ani indikátory, nemají smysl samy o sobě, ale je potřeba uvádět je vždy v určitých souvislostech. Indikátory mají o něčem vypovídat a možnost jejich interpretace je důležitým kritériem při jejich tvorbě. Smyslem indikátorů přitom nejsou poskytované informace samy o sobě, nýbrž možnosti jejich využití. Jedná se o důležité hledisko, avšak neměli bychom na něj pohlížet jednostranně. Například některá data a informace mohou získat na významu až po určité době, kdy je známa jejich celá časová řada, nebo jsou známa data pro rozsáhlou geografickou oblast. Posuzovat, zda jsou data využitelná, by se proto měla v širokém časovém, geografickém i věcném kontextu (Centrum pro otázky životního prostředí, ©2014).

2 AGENDA 21

Agenda 21 je rozsáhlý dokument pojednávající o principech trvale udržitelného rozvoje ve všech oblastech lidské činnosti, který vznikl na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro roku 1992. Konference, nazývaná také „Summit Země“ hostila 10 000 delegátů ze 170 zemí celého světa a zástupci jednotlivých zemí, včetně zástupců bývalého Československa, se zde shodli na nutnosti dodržovat určité zásady v oblasti trvale udržitelného rozvoje a podepsali několik významných dokumentů, mezi nimi také dokument Agenda 21 (Žlebek, © 2000, s. 4)

Na naplnění Agendy 21 pracují různá mezinárodní sdružení a dokument je obsahem jednání na světových konferencích, které se pravidelně od „Summitu Země“ v Riu konají. Významný v tomto ohledu byl Světový summit OSN o udržitelném rozvoji v jihoafrickém Johannesburgu roku 2002. Motto této konference znělo „Od plánu k akci“. Byl zde potvrzen význam Agendy 21 a vznikl nový dokument, tzv. Implementační plán, který se snaží řešit praktické zavádění Agendy 21 a přináší i nová témata, která v Agendě 21 chybí, jako například využívání energie, doprava či volný obchod.

Agendu 21 můžeme nazvat strategickým plánem celosvětového společenství pro období 21. století. Agenda 21 vychází z toho, že hlavními příčinami změn v životním prostředí je růst populace, spotřeba a technologie a snaží se stanovit, co je potřeba učinit, aby se zredukovala neefektivní spotřeba a plýtvání zdroji a aby byl nastartován udržitelný rozvoj v celosvětovém měřítku. Agenda 21 hledá řešení, jak chránit veškeré složky životního prostředí, ale také řeší chudobu, zdraví či výchovu. Snaží se oslovit široké spektrum adresátů od členů vlád přes podnikatele, vědce, učitele, mládež až po děti.

Agenda 21 mimo jiné poukazuje na důležitý aspekt světové ekonomiky, a to její měření prostřednictvím HDP, jak už bylo rozebíráno výše. Apeluje na potřebu zahrnutí ceny přírodních zdrojů a kvality životního prostředí do bohatství národů a snaží se zakotvit princip „znečišťovatel platí“ (CENIA, © 2014a).

Nejzásadnějším a klíčovým úkolem, který si Agenda 21 stanovuje, je odstranění chudoby. Ta je totiž zásadní překážkou úspěšného řešení globálních problémů životního prostředí. Je potřeba zajistit chudým státům přístup ke zdrojům a technologiím, které jim umožní nastartovat udržitelný rozvoj, je potřeba, aby průmyslově vyspělé státy přijaly odpovědnost, snížily produkci znečišťujících látek a finančně i jinak (informace, znalosti) podpořily chudší státy tak, aby zde mohl být nastartován udržitelný růst nezátěžující životní prostře-

dí. Je potřeba vytvořit globální partnerství a přijmout státní strategie udržitelného rozvoje (CENIA, © 2014a).

Agenda 21 obsahuje 40 kapitol, které jsou rozčleněny do následujících čtyř oblastí:

- sociální a ekonomické aspekty,
- ochrana zdrojů a hospodaření s nimi,
- posilování úlohy velkých skupin,
- finanční zdroje a mechanismy.

Hned v úvodní kapitole dokumentu je vyzdvihnout klíčový prvek fungující Agendy 21, kterým je vzájemná spolupráce všech států světa ve všech oblastech a na všech úrovních činnosti: *„S cílem vyřešit naléhavé úkoly v oblasti životního prostředí a rozvoje se Státy rozhodly založit nové celosvětové partnerství. Toto partnerství zavazuje všechny Státy k účasti v trvajícím a konstruktivním dialogu, inspirovaném potřebou dosáhnout efektivnější a spravedlivější světové ekonomiky, při zohlednění rostoucí nezávislosti společenství národů a faktu, že udržitelný rozvoj by se měl stát prioritní záležitostí agendy mezinárodního společenství. Je zřejmé, že pro úspěch tohoto nového partnerství je důležité překonat konfrontaci a posilovat atmosféru opravdové spolupráce a solidarity. Stejně důležité je posílit národní a mezinárodní politiky a mezinárodní spolupráci při adaptaci na nové skutečnosti.“* (MŽP, © 2005, s. 1)

3 MÍSTNÍ AGEDNA 21

Místní Agenda 21 vychází z dokumentu Agenda 21 (viz Příloha P I), konkrétně z jeho dvacáté osmé kapitoly nazvané Iniciativy místních úřadů na podporu Agendy 21. Zde se mimo jiné říká: „*Všechny místní úřady by měly vstoupit do dialogu s občany, místními organizacemi a soukromými podniky a přijmout "místní Agendu 21". Na základě konzultací a vytváření konsenzu by se místní úřady poučily od občanů a od místních, občanských, komunitních, obchodních a průmyslových organizací a získaly informace nutné pro zformulování nejlepších strategií. Tento proces konzultací by zvýšil povědomí domácností o udržitelném rozvoji. Jednotlivé programy, politiky, zákony a předpisy úřadů zaměřené na dosažení cílů Agendy 21 by byly na základě přijatých místních programů posouzeny a modifikovány. Jednotlivé strategie by také mohly být použity při podpoře návrhů na místní, národní, regionální a mezinárodní financování.*“ (MŽP, © 2005). Celé znění kapitoly 28 Agendy 21 je uvedeno v příloze P II.

Místní Agenda 21 vychází z poznatku, že veškeré globální problémy mají původ v místních činnostech a jejich řešení je z toho důvodu závislé na místních aktivitách. Vychází z pochopení souvislostí mezi našimi individuálními rozhodnutími a globálními dopady našeho chování. V rámci MA21 existuje snaha o dosažení hodně s málem, která vychází z předpokladu, že ke skutečným hodnotám není potřeba velké množství materiálních zdrojů, ale je spíše potřeba využít našich dovedností, poznatků a duševního potenciálu a zdroje naopak využívat co nejúsporněji (Švec, Reitschmiedová, © 2003, s. 17)

MA21 představuje nástroj zaměřený na zavádění trvale udržitelného rozvoje, a to na místní a regionální úrovni. Jedná se o program konkrétních obcí a regionů, pomocí kterého jsou do praxe zaváděny principy UR za účasti místní veřejné správy, občanů území a místních podnikatelů, organizací a akčních skupin. Cílem Místní Agendy 21 je zabránit dalšímu zhoršování stavu životního prostředí při současném zlepšování ekonomických a sociálních podmínek života – a to vše, vzhledem k lokálnímu zakotvení MA21, s ohledem na místní situaci a místní problémy (Environmentální politika a nástroje, © 2012a).

Co vlastně přesně pojem místní Agenda 21 znamená? Je to strategický a akční plán rozvoje určité lokality, který klade důraz na principy trvale udržitelného rozvoje a směřuje k zajištění udržitelné kvality života a životního prostředí v území. Slovo místní odkazuje na místo působení, místo našeho bydliště; pojem agenda odkazuje na to, co se má udělat a

číslo 21 znamená, že se jedná o proces probíhající v dlouhém časovém období, je to program pro 21. Století (Reitschmiedová, 1998, s. 11).

Nejzásadnější postavení v procesu Místní Agendy 21 má veřejná správa, bez které nemůže tento dlouhodobý koncepční proces vzniknout. Veřejná správa iniciuje zavádění trvale udržitelného rozvoje, zve občany, podnikatelský sektor a organizace ke spolupráci, informuje veřejnost o možnostech zapojení se do správy věcí veřejných a vytváří pro tuto společnou práci podmínky. Na zapojení se do MA21 by měl mít zájem každý z výše uvedených, neboť pouze jejich společná činnost povede k zajištění vysoké kvality života ve všech jeho aspektech a kvalitního životního prostředí v dlouhodobém časovém horizontu (Environmentální politika a nástroje, © 2012a).

Místní Agenda 21 splňuje požadavky tzv. good governance (dobrá správa, kvalitní správa věcí veřejných). Kvalitní správa musí splňovat pravidla a zásady, které jsou uvedeny v Kodexu dobré veřejné správy, musí být otevřená, transparentní, efektivní (Veřejná správa online, © 2008). Jenom veřejná správa splňující principy good governance může nastartovat dlouhodobě udržitelný rozvoj obce či regionu.

Aby byla Místní Agenda 21 dobře a efektivně fungujícím systémem, musí se skládat z několika segmentů. Těmi jsou:

- kvalitní strategické plánování a řízení včetně systému financování,
- průběžná a aktivní komunikace s veřejností - budování partnerství,
- systémové a měřitelné směřování k udržitelnému rozvoji.

Je nutné sledovat, zda jsou správně nastaveny klíčové procesy veřejné správy potřebné pro uskutečňování MA21 a také je potřeba sledovat reálné dopady učiněných opatření na rozvoj lokality, k čemuž jsou využívány indikátory udržitelného rozvoje. Tyto indikátory jsou využívány jako zdroj informací, pomocí kterých lze určit, zda se přibližujeme či vzdalujeme od definovaných cílů. Také díky nim máme představu o tom, jaký mají prováděné aktivity dopad na sledované oblasti (CENIA, © 2014b).

Obrázek 2: Logo místní Agendy 21

Zdroj: <http://ma21.cenia.cz/>

3.1 Role místních úřadů

Jak bylo uvedeno již výše, klíčovou roli v procesu zavádění a realizace aktivit MA21 hrají místní úřady. Je to zejména z těchto důvodů (Reitschmiedová, 1998, s. 13):

- jsou zástupci místního společenství a snaží se jednat v jeho zájmu,
- hrají významnou roli při plánování,
- poskytují a ovlivňují mnoho služeb, které ve výsledku ovlivňují kvalitu života místních obyvatel a kvalitu jejich životního prostředí,
- v jejich vlastnictví nebo správě je velké část pozemků, nemovitostí a přírodního prostředí
- mohou na obyvatele a další osoby působit formou osvěty, vzdělávání, informací a dobrých příkladů,
- mohou podněcovat spolupráci mezi jednotlivými skupinami, organizacemi a institucemi,
- mají velký vliv jako zaměstnavatelé a přímí spotřebitelé statků a služeb.

Na významné postavení místních úřadů a jejich široké možnosti odkazuje i kapitola 28 dokumentu AGENDA 21 – Iniciativy místních úřadů na podporu Agendy 21: „*Velké množství problémů a řešení obsažených v Agendě 21 má své kořeny na úrovni místních aktivit; participace a spolupráce místních úřadů bude proto faktorem určujícím úspěšnost realizace jejich cílů. Místní úřady vytvářejí, řídí a udržují ekonomickou, sociální a environmentální infrastrukturu, dohlížejí na plánování, formují místní politiku životního prostředí a předpisy a pomáhají při implementaci národní a subnárodní environmentální politiky. Protože jsou úrovní správy nejbližší lidem, sehrávají důležitou roli ve výchově, mobi-*

lizaci i při reakci na podněty veřejnosti, a napomáhají tak dosažení udržitelného rozvoje.“ (OSN, © 2005, kpt. 28)

Naprosto zásadní v celém procesu je, aby místní správy využili svého postavení a působily pozitivně na ostatní účastníky MA21, občany, organizace, podnikatele... ve smyslu přenosu hodnot, názorů či rozvoje občanské uvědomělosti a motivovaly je k tomu, aby se do procesu aktivně zapojovali.

Místní Agenda 21 potřebuje logicky v rámci příslušného úřadu určité organizační zázemí a politické zaštitění. A nejde o ustanovení pouze jedné odpovědné osoby. Jelikož proces MA21 zasahuje do aktivit všech složek úřadu, musí se opírat o oficiální organizační prvky a struktury daného úřadu a dané municipality. Tyto organizační prvky pak budou společnými silami tvořit strategické plány, řídit jednotlivé aktivity, hodnotit a monitorovat dosažené výsledky či komunikovat s veřejností.

Politickou zodpovědnost za celý proces nese a záštitu nad celým projektem přebírá politik MA21, kterého schválí zastupitelstvo. Za řízení kvality v rámci úřadu je odpovědný tajemník anebo ředitel daného úřadu. Koordinace jednotlivých aktivit v rámci Agendy je úkolem koordinátora MA21 nebo případně celého koordinačního týmu. Koordinátor v rámci své činnosti spolupracuje s dalšími partnery z různých sektorů. Jedná se o partnery z řad komise či výboru pro MA21 a další spolupracovníky z úřadu, obce a regionu. Do činnosti MA21 je v rámci úřadu zapojen celý strategický tým, který bývá zpravidla sestaven ze zástupců jednotlivých odborů úřadu za účelem realizace strategického plánu. Neméně důležitá je spolupráce s dalšími pracovníky úřadu, jako například tiskovým mluvčím (Švec, Reitschmiedová, © 2013, s. 20).

3.2 Zapojování veřejnosti

Jak bylo již několikrát zmíněno, je MA21 složitý, komplexní a kontinuální proces a proto není možné, aby byl realizován pouze místní správou (i když hraje neoddiskutovatelně klíčovou roli). Velice důležitou roli hraje místní komunita, kterou je potřeba do celého procesu efektivně a účelně zapojit. Jedná se o občany, neziskové organizace či místní podnikatele. Bez spolupráce všech těchto skupin nelze stanoveného cíle úspěšně dosáhnout.

Díky spolupráci jednotlivých skupin dojde k rozšíření zkušeností a vědomostí, protože lidé, kteří v dané situaci žijí, ji vždy dokážou nejlépe pojmenovat a analyzovat. Spolupráce s veřejností také může napomoci řešení konfliktů nebo jim rovnou předcházet a pomůže

odstranit nedorozumění. Pokud lidé na daném projektu či procesu pracují, snáze se s ním také ztotožní a více jim pak záleží na dosažení žádoucího výsledku. V neposlední řadě spolupráce různých skupin lidí zvyšuje tvořivost, rozšiřuje obzory a přináší nová, nekonvenční řešení aktuálních problémů. Práce s veřejností má samozřejmě také své negativní aspekty a těmi nejviditelnějšími jsou finanční a časová náročnost (Reitschmiedová, 1998, s. 28 - 36).

Veřejnost je do spolupráce dle Reitschmiedové (1998) zapojována na základě několika principů:

- Partnerství – místní Agenda 21 bude úspěšně realizována jen při spolupráci jednotlivých skupin občanů, při jejich společném postupu, během řešení jednotlivých problémů, a pokud budou spolupracovat na společných plánech.
- Otevřenost a přístupnost – veškeré informace by měli být přístupné všem.
- Upřímnost – je potřeba být realistický a upřímně veřejnosti přednést, co je možné v dané situaci vykonat a co už je nereálné.
- Návaznost – je potřeba propojovat zájmy a dovednosti jednotlivých obyvatel se zájmy veřejnými.
- Učení se ze zkušeností – je jasné, že se během realizace MA21 vyskytnou nějaké problémy a nečekané překážky, které budou způsobeny mimo jiné také chybou lidského faktoru. Je potřeba se z těchto chyb poučit a příště se jim pokud možno vyhnout.

Existuje spousta metod a postupů, jak veřejnost do spolupráce zapojit. Žádná metoda nebo přístup nemůže být označen za nejlepší či nejhorší. Různé metody vždy vyhovují různým lidem a také různým problémům a je vhodné jich vždy několik zkombinovat. Jedním ze způsobů zapojení veřejnosti může být fórum, kde se setká větší počet lidí (představitelů státní správy a samosprávy a představitelů zájmových skupin) majících zájem na určitém tématu, které se zde rozebírá. Fórum mohou doplňovat také pracovní tematické skupiny, které jsou vytvořeny za účelem zpracování konkrétního problému a zde přednesou stav situace a možné způsoby řešení. Možností, jak zapojit veřejnost a získat od ní potřebné informace a podněty, jsou také různé dotazníky, průzkumy, ankety anebo soutěže a kvízy, které občany zábavným způsobem podněcují k zapojení se do veřejného života. Dalšími používanými metodami jsou výstavy, veřejné umění, různá veřejně udělovaná ocenění za počiny týkající se UR, či demonstrační projekty. Zajímavým způsobem zapojování veřejnosti jsou také tzv. místní mapy, které vytvoří společnými silami občané tím, že označí a

popíší, co mají v místě svého bydliště rádi a co jim zde naopak vadí a chtěli by to změnit (Reitschmiedová, 1998, s. 28 - 36).

3.3 Aktivita MA21

Jak již bylo několikrát zmíněno, realizace MA21 a řešení udržitelnosti je velice komplexní a složitá záležitost, která se dotýká všech složek našeho života. Součástí místní Agendy je proto nepřehledné množství konkrétních činností a aktivit, z nichž můžeme uvést například následující (Švec, Reitschmiedová, © 2013, s. 17):

- obnova památek,
- ožívování a zachovávání tradičních zvyklostí a řemesel,
- udržitelná turistika,
- územní plánování založené na integrovaném přístupu a vhodná výstavba,
- péče o krajinu,
- péče o starší občany,
- programy pro školy zaměřené na otázky udržitelného rozvoje,
- programy konzultací, které by měly vést k vytvoření strategického plánu rozvoje místa,
- praktické práce v místě, tzv. práce "zdola" v rámci místního společenství, jako např. výsadba stromů, údržba parků,
- projekty, které se zabývají konkrétní problematikou např. dopravou,
- kulturní a společenské akce, akce pro veřejnost (slavnosti, jarmarky, poutě),
- výchovné a vzdělávací programy pro veřejnost i pro místní zastupitele a jiné cílové skupiny,
- spolupráce s médii při osvětě veřejnosti,
- podpora vhodného podnikání,
- vlastní práce místních orgánů - zapracování principů udržitelného rozvoje do koncepcí, plánů i každodenní agendy,
- environmentální systémy řízení pro podniky, místní úřady a další instituce,
- ekologické vytápění,
- nákupy respektující udržitelnost spotřeby,
- atd.

Samozřejmě nelze vykonávat všechny tyto aktivity najednou. Je důležité vytvořit si strategii, stanovit priority a začít s aktivitami, které jsou pro dané místo prospěšné a přispějí

k jeho udržitelnému rozvoji. Téma udržitelného rozvoje by mělo prolínat všemi činnostmi místních úřadů a důraz musí být kladen na systematický přístup s dlouhodobou perspektivou. Nejsou definovány žádné jednotné postupy, jak místní Agendu zavádět a realizovat, ale jsou známy některé zásady, které je nutno dodržovat. Jde zejména o to, že k celému procesu je nutno přistupovat komplexně a všechny aktivity by měli probíhat současně a vzájemně se doplňovat. Aby byla MA21 funkční a efektivní, mělo by být naplněno sedm následujících bodů (Reitschmiedová, 1998, s. 15):

- řízení a zlepšování výkonu místních úřadů/správ,
- začleňování udržitelnosti do městské politiky a aktivit,
- zvyšování veřejného povědomí, výchova a vzdělání,
- konzultace a zapojování širších komunit a veřejnosti,
- společné akce,
- vytváření strategie místní udržitelnosti a plánu akcí,
- měření, sledování, zpravodajství a vyhodnocování postupu.

3.4 Hodnocení kvality MA21

Kvalita realizované místní Agendy je posuzována prostřednictvím komplexního a transparentního procesu, který je definován v Zásadách hodnocení kvality MA21, což je dokument vypracovaný Pracovní skupinou pro místní Agendu 21. Současná aktualizovaná verze pochází z roku 2011. Jedná se o hodnocení podle Kritérií MA21, která taktéž vypracovala Pracovní skupina pro MA21. Postupy a výsledky hodnocení jsou veřejně přístupné v Databázi MA21 (DB MA21), která je dostupná na internetu. DB MA21 je evidenční a informační webové prostředí, kde najdeme veškeré informace týkající se MA21, související dokumenty a především oficiální evidenci všech realizátorů MA21 včetně dosažené úrovně. Na základě výsledku hodnocení je každé municipalitě zaregistrované v DB MA21 každoročně přidělena Kategorie MA21. Správu Databáze zajišťuje CENIA (CENIA, © 2011).

3.4.1 Kritéria MA21

Kvalita MA21 je posuzována na základě Kritérií MA21. Kritéria byla sestavena Pracovní skupinou pro místní Agendu 21 roku 2004 a jejich cílem je umožnit sledování a hodnocení realizace místní Agendy na jednotlivých úrovních správy. Díky hodnotícím kritériím lze

rychle a jednoznačně stanovit na jaké úrovni MA21 se jednotlivé municipality nachází (CENIA, © 2014c).

Kritéria jsou rozčleněna do pěti kategorií (A, B, C, D a Zájemci), přičemž každá z kategorií má svá vlastní kritéria. Kategorie MA21 jsou následující (Kašpar, Marek, © 2005, s. 4)

- **Kategorie Zájemci**

Evidence zájemců o proces MA21

- **Kategorie D – „START“**

Existuje organizační zajištění procesu MA21.

- **Kategorie C – „STABILIZACE“**

Proces je politicky zastřešen a aktivně se zapojuje veřejnost.

- **Kategorie B – „SYSTEM ŘÍZENÍ“**

Je zaveden a používán systém řízení municipality dle zásad MA21.

- **Kategorie A – „DLOUHODOBÝ PROCES“**

Dochází k dlouhodobému strategickému rozvoji municipality, který je založen na principech TUR.

Aby obec či jiná územní jednotka splnila podmínky dané kategorie, musí naplnit všechna v ní stanovená kritéria. V roce 2010 došlo k aktualizaci kritérií, kdy největší změnou je rozčlenění registrovaných subjektů do šesti skupin dle typu. V roce 2013 pak vznikla ještě skupina sedmá – Místní akční skupina. Jednotlivá kritéria jsou pak mírně upravena tak, aby lépe odpovídala jednotlivým typům municipalit.

Jedná se o následující typy municipalit (CENIA, © 2014c):

- **Malá obec** – obce do 2.000 obyvatel,
- **Obec** – obec jako základní ÚSC,
- **Statutární město s městskými obvody nebo městskými částmi** – tato města se mohou registrovat do MA21 jako celek a zároveň se mohou zaregistrovat jejich jednotlivé městské části (do skupiny obce),
- **Mikroregion** – sdružení několika obcí za účelem dosažení společného cíle,
- **Kraj** - VÚSC,

- **MAS – Místní akční skupina** – právnická osoba, která je založena na principech místního partnerství. Jde o společenství občanů, NNO, podnikatelů i veřejné správy za účelem spolupráce v oblasti podpory a rozvoje venkovského regionu.
- **Ostatní** – organizace a firmy, které chtějí být zaregistrovány v Databázi MA21; vždy však zůstanou pouze v kategorii Zájemci.

Tabulka 1: Kritéria jednotlivých kategorií MA21 pro skupinu Kraje

KRITÉRIUM Zájemci	UKAZATEL	LIMIT
Zájem o zápis do evidence MA21	Vyplnění registračního formuláře do DB MA21	Ano/Ne
Kontaktní osoba MA21	Stanovení kontaktní osoby - zástupce právnické osoby	Ano/Ne
Zpětná vazba o stavu MA21	Pravidelné potvrzení zájmu o evidenci v DB MA21	Ano/Ne
KRITÉRIUM kategorie D	UKAZATEL	LIMIT
Organizační struktura MA 21	Ustanovení zodpovědného pracovníka MA21	Ano/Ne
	Ustanovení koordinátora MA21	Ano/Ne
	Existence neformální skupiny pro MA21	Ano/Ne
Aktivní zapojování veřejnosti do oblastí plánování a rozhodování (kulaté stoly, fórum UR/MA21 aj.)	Plánování s veřejností (akční nebo komunitní plánování)	Min. 2 plánovací akce za rok
Prezentace činností a výstupů MA21	Aktualizace webové stránky s informacemi o MA21	Informace o aktuálních aktivitách v daném roce na webu
	Uveřejňování zpráv o MA21 v médiích	Min. 2 zprávy každé pololetí
Spolupráce/partnerství sektoru veřejné správy, občanského sektoru a podnikatelského sektoru	Společné zapojení zástupců občanského sektoru a podnikatelského sektoru do aktivit v rámci MA21	Min. 2 společné aktivity za rok
KRITÉRIUM kategorie C	UKAZATEL	LIMIT
Oficiální orgán samosprávy pro MA21	Ustanovení/existence orgánu rady/zastupitelstva pro sledování postupu MA21 složeného ze zástupců veřejné správy, neziskového sektoru a komerčního sektoru	Ano/Ne Min. 1 zástupce z každého sektoru
Oficiálně schválený dokument k MA21 (charta, deklarace apod.)	Schválení dokumentu k MA21 zastupitelstvem	Ano/Ne
Informace, vzdělávání a osvěta k UR a MA21	Pořádání osvětových kampaní k UR (Den Země, Evropský týden mobility....)	Min. 1 kampaň za rok
	Realizace osvětových akcí k UR, MA21 a souvisejícím tématům pro úřad nebo veřejnost (mimo kampaň)	Min. 1 osvětová akce za rok
Sledování a hodnocení procesu MA21	Projednání roční pravidelné zprávy o MA21 nebo akčního plánu zlepšování MA21 radou nebo zastupitelstvem	Ano/Ne
Finanční podpora aktivit MA21 ze strany samosprávy	Schválení finanční podpory aktivit MA21 vyplývajících z komunitního plánování radou nebo zastupitelstvem	Min. 1x za rok
Pravidelné veřejné fórum UR/MA21 k celkovému rozvoji obce/města	Pořádání veřejného fóra UR/MA21 k celkovému rozvoji města/obce	Min. 1x za rok

KRITÉRIUM kategorie B	UKAZATEL	LIMIT
Strategický plán kraje respektující principy UR nebi krajská strategie UR	Strategie UR města/obce nebo startegický plán k UR schválený zastupitelstvem města/obce	Ano/Ne
Dílčí koncepce kraje, která je v souladu se strategickým plánem kraje respektujícím principy UR nebo krajskou strategii UR	Dílčí koncepce, která naplňuje principy UR, schválená zastupitelstvem města/obce	Prohlášení o naplňování principů UR alespoň v 1 platné dílčí koncepci
Systém finanční podpory kraje pro realizaci opatření MA21	Schválení systému finanční podpory (nebo alespoň dílčí části) zahrnujícího podporu MA21 radou nebo zastupitelstvem města/obce	Ano/Ne
Získávání externích zdrojů pro realizaci MA21	Získávání externích zdrojů pro realizaci MA21 (externí dotace, granty...)	Min. 1 aktivní externí zdroj nebo 1 podaná žádost ročně
Stanovení a sledování vlastních indikátorů MA21	Stanovení a sledování vlastních indikátorů vyplývajících z komunitního plánování	Ano/Ne
Sledování mezinárodně standardizovaných indikátorů UR	Sledování mezinárodních indikátorů UR	Ano/Ne
Certifikované proškolení koordinátora MA21	Absolvování případně aktuální účast koordinátora MA21 na akreditovaném školení pro koordinátory MA21	Ano/Ne
Výměna zkušeností a přenos příkladů dobré praxe z oblasti MA21	Aktivní zveřejňování vlastních příkladů diobré praxe v rámci tematické akce min. regionálního významu, příp. veřejně přístupné databáze	Ano/Ne
KRITÉRIUM kategorie A	UKAZATEL	LIMIT
Oficiální orgán kraje pro sledování stavu UR	Ustanovení orgánu rady nebo zastupitelstva města/obce	Ano/Ne
Management kvality v rámci veřejné správy kraje	Zavedení certifikovaného systému řízení kvality v rámci činnosti úřadu města/obce (ISO, CAF, EMS, EMAS)	Ano/Ne
Principy UR jsou v kraji prakticky uplatňovány	Udržení/zlepšování stávajícího stavu a vlivu na UR (dle vlastních nebo standardizovaných indikátorů)	Zjištění stavu/vlivu min. 1x za 3 roky
	Udržení /zlepšování spokojenosti obyvatel s kvalitou života v obci/městě a s procesem MA21	Zjištění stavu min. 1x za 3 roky

Zdroj: vlastní, na základě Databáze MA21

Kritériem je myšlena skutečnost, která je nutná pro realizaci místní Agendy. S daným kritériem je vždy spojen limit, který je nutno dosáhnout pro splnění daného kritéria. Důležitá v rámci hodnocení MA21 je dokumentace, které představuje fyzický důkaz o splnění daného kritéria. (Kašpar, Marek, © 2005, s. 7)

3.4.2 Fáze procesu hodnocení kvality

I. Požadavek municipality na Kategorii MA21

Proces hodnocení kvality MA21 je schematicky znázorněn na Obr. 3. Municipality v průběhu roku dokládá do DB MA21 potřebnou dokumentaci (veškeré doklady dokazující naplňování jednotlivých kritérií) v souladu se stanovenými Kritérii. Veškerá dokumentace musí být doložena nejpozději do termínu stanoveného v „Pravidlech hodnocení MA21 v roce xx“. Po naplnění všech podmínek doložených doklady předá municipality administrátorovi požadavek na schválení požadované Kategorie. Administrátor je pracovník, který zodpovídá za základní kontrolu dokumentace a zajišťuje základní komunikaci s municipalitymi týkající se provozu DB MA21.

Municipality usilující o kategorii B předkládají navíc supervizorovi žádost o obhajobu (stručná prezentace a obhajoba kvality realizované MA21), municipality usilující o kategorii A předkládají supervizorovi žádost o obhajobu a Audit udržitelného rozvoje (hodnotí stav a trendy trvale udržitelného rozvoje v místě). Supervizorem je tajemník PS MA21, jehož hlavním úkolem je koordinovat postupy při hodnocení a schvalování kategorií a řešit sporné případy.

II. Ověření dokumentace municipality

Administrátor prověří dodanou dokumentaci jednotlivých municipality, přičemž přednost mají vyšší kategorie (A, B, C). V případě, že dokumentace splňuje veškeré požadavky, postupuje municipality do třetí fáze. V opačném případě je její požadavek zrušen a po opravě dokumentace vstupuje opět municipality do fáze jedna. V případě kategorie A a B ověřuje dokumentaci supervizor.

III. Hodnocení dokumentace municipality

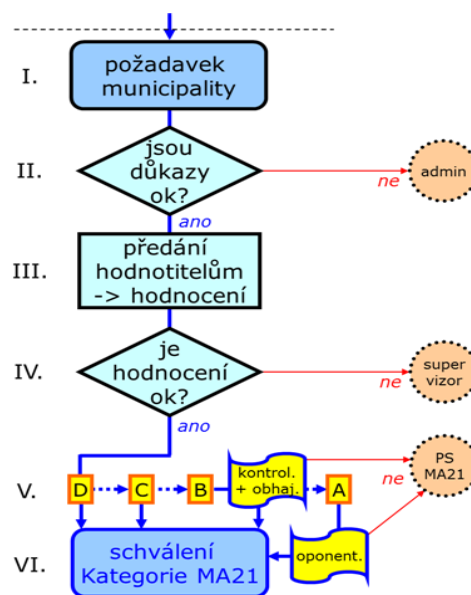
Administrátor předá dokumentaci hodnotitelům a ti mají lhůtu 10 dnů na vznesení námitek.

IV. Vypořádání námitek k dokumentaci municipality

Pokud byly vzneseny námitky, předá administrátor veškerou dokumentaci supervizorovi a ten rozhoduje o vypořádání námitek. Pokud jsou námitky oprávněné, předá supervizor pokyn administrátorovi a ten zruší požadavek municipality na kategorii MA21. Neoprávněné požadavky supervizor zamítne.

V. Schvalování a zveřejňování dosažené Kategorie MA21

Pokud jde o kategorie C a D, administrátor zveřejní dosažení kategorie a informuje všechny hodnotitele. Co se týče kategorie A a B, administrátor informuje Pracovní skupinu MA21 a všechny hodnotitele, že dokumentace splňuje veškeré požadavky, poté proběhne obhajoba kategorie B či A a teprve následně administrátor zveřejní dosažení kategorie a informuje PS MA21, všechny hodnotitele a všechny účastníky DB MA21 (CENIA, © 2014i).

Obrázek 3: Fáze procesu hodnocení kvality MA21

Zdroj: CENIA, © 2014i

3.4.3 Porovnávání kvality MA21

V rámci všech kategorií MA21 je kladen důraz na dodržování srovnatelné kvalitativní úrovně s aktuálně realizovanou dobrou praxí MA21 v České republice. Pracovní skupina Místní Agendy 21 proto sleduje efektivní postupy realizace místní Agendy a za účelem sledování a porovnávání kvality realizované MA21 každoročně zpracuje tzv. Profil MA21 (zejména pro vyšší kategorie) – v profilu je každoročně zpracován průměrný způsob realizace Kritérií MA21, jako například: Průměrný interval mezi zasedáními komise pro MA21, Propagace MA21 ve školách, Pořádání veřejných fór k celkovému rozvoji města, Návštěvy jiných municipalita spojené se sdílením příkladů z dobré praxe atd. Výstupy

z Profilu MA21 jsou pak dále využívány pro definici různých doporučení a standardů (CENIA, © 2014i).

3.5 Síťová spolupráce

Často využívaným způsobem, jak zlepšit kvalitu realizované MA21, získat inspiraci a nové nápady je spolupráce mezi jednotlivými municipalitami, které MA21 realizují. Municipality se sdružují do sítí a vyměňují si mezi sebou načerpané znalosti, zkušenosti a různé poznatky.

V evropských podmínkách se jedná například o projekt Světové zdravotnické organizace Zdravé město (WHO Healthy Cities Project), do kterého se od roku 1988 zapojilo již přes 1300 municipalit z 30 zemí světa. Cílem projektu je směřovat k budování „zdravých měst“, která neustále hledají možnosti zlepšení kvality života svých obyvatel. Na národních úrovních existuje většinou Národní síť zdravých měst a nejinak je tomu i v České republice. V rámci projektu by měly být podporovány meziresortní aktivity směřující k udržitelnému rozvoji místa, k inovacím, většímu zapojování veřejnosti a ke kvalitnější politice veřejného zdraví (Nováček, 2010, s. 295).

Dalším příkladem síťové spolupráce v oblasti udržitelných municipalit je ICLEI (International Council for Local Environmental Initiatives) – Mezinárodní rada pro místní environmentální iniciativy se sídlem ve Freiburgu. ICLEI stála například u vzniku Aalborgské charty (Charta evropských měst o jejich směřování k udržitelnému rozvoji – přijata roku 1994), Hannoverské výzvy (Výzva evropským institucím k podpoře Agendy 21 – rok 2000) či Aalborgských závazků (plán implementace udržitelného rozvoje – rok 2004)

Existuje také možnost zapojit se do světové sítě ANPED (The Northern Alliance for Sustainability). Cílem tohoto uskupení je podporovat udržitelný rozvoj na severní polokouli a to zejména prostřednictvím vhodných aktivit místních samospráv a místních společenství. Důraz je kladen zejména na udržitelnou výrobu a spotřebu, energii, zemědělství, biodiverzitu a lidská práva (Kašpar, Petrová, 2006, s. 10).

Příkladem síťové spolupráce mezi městy a regiony na straně jedné a partnery z neziskového sektoru na straně druhé je činnost občanského sdružení TIMUR (Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj), které prosazuje udržitelný rozvoj na místní úrovni a snaží se o jeho popularizaci za pomoci různých nástrojů. Mezi hlavní činnosti TIMUR patří zejména prosazování indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni, popularizace a

propagace ekologické stopy, environmentální reporting na místní úrovni a lokální strategické plánování (TIMUR, © 2014).

3.6 Financování MA21

S realizací místní Agendy 21 jsou samozřejmě spojeny určité finanční náklady, které je třeba vynaložit na její personální zabezpečení, strategické plánování, aktivity související se zapojováním veřejnosti či na spolupráci s dalšími subjekty. Jednotlivé subjekty si finanční prostředky zabezpečují samy, převážně ze svých rozpočtů. Jednotlivé aktivity lze však financovat také z externích zdrojů.

Významným zdrojem finančních prostředků na podporu místní Agendy 21 byl zejména dříve **Revolvingový fond Ministerstva životního prostředí**. V rámci revolvingového fondu je poskytována finanční pomoc formou půjčky nebo grantu na projekty, které mají pozitivní vliv na životní prostředí i udržitelný rozvoj (MŽP, © 2008 – 2012).

Směrnice ministerstva životního prostředí č. 14/2007, článek 2 říká, že v rámci revolvingového fondu lze poskytnout grant na (MŽP, © 2009):

- a) spolufinancování projektů pro rozvoj Místní Agendy 21,
- b) financování projektů zaměřených na podporu udržitelného rozvoje.

Výzva na spolufinancování projektů pro rozvoj MA21 však nebyla již několik let z důvodu velké finanční náročnosti vypsána. Revolvingový fond proto momentálně není využíván jako nástroj komplexní podpory zavádění MA21, ale jako nástroj podporující jednotlivé aktivity, které pod MA21 můžeme zařadit a které se vztahují k trvale udržitelnému rozvoji.

V lednu 2014 byla například v rámci Revolvingového fondu vyhlášena výzva Informačně vzdělávací kampaň „Jak správně topit, aneb vyměňte si svůj starý kotel za nový“ zaměřená na snížení emisí z lokálních topenišť. Oprávněným žadatelem mohly být mimo jiné i kraje a předmětem projektu měl být *„návrh, realizace a vyhodnocení informačně vzdělávací kampaně, která si klade za cíl poskytnout obyvatelům ČR komplexní informace a rady o ekologicky šetrném způsobu vytápění domácností, v jehož důsledku dojde ke snížení emisí, které jsou produkovány zastaralými, málo účinnými kotli na tuhá paliva, ve kterých často dochází ke spalování nevhodného paliva“* (MŽP, © 2008 – 2012).

Další možností nabízející se jako vhodný zdroj finančních prostředků pro jednotlivé aktivity spojené s trvale udržitelným rozvojem, konkrétně s jeho environmentálními aspekty, je **Státní fond životního prostředí České republiky**. Státní fond poskytuje dotace

z národních zdrojů na projekty, které nemohou být podpořeny v rámci Operačního programu životní prostředí či Zelená úsporám. Podpora ze Státního fondu je poskytována dle směrnice č. 6/2010 o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí ČR. V loňském roce bylo vypsáno několik výzev, které se vztahovaly k aktivitám MA21. Lze uvést například Program podpory environmentálního vzdělávání, osvěty a poradenství. V roce 2014 zatím nebyla žádná relevantní výzva týkající se aktivit krajů v oblasti udržitelného rozvoje vypsána (SFŽP ČR, © 2014).

Další prostředky umožňující financovat aktivity spojené s trvale udržitelným rozvojem a místní Agendou 21 můžeme hledat samozřejmě na evropské úrovni. Jedná se jednak o prostředky Strukturálních fondů (Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond) a jednak o prostředky Fondu soudržnosti. **Evropský fond pro regionální rozvoj** je zaměřen na podporu investičních (infrastrukturních) projektů, zatímco **Evropský sociální fond** poskytuje finanční prostředky na projekty neinvestiční. **Fond soudržnosti** je pak zacílen na rozvoj chudších států a jsou z něj financovány investiční projekty v oblasti dopravy, životního prostředí a trvale udržitelné energetiky (Strukturální fondy, © 2014a).

Finance z těchto Fondů jsou čerpány prostřednictvím jednotlivých operačních programů. V současné době však dobíhá programové období 2007 – 2013 a nové programové období 2014 – 2020 není ještě nastaveno a proto je těžké identifikovat vhodné programy, v rámci kterých by mohly být v budoucnu čerpány finanční prostředky pro aktivity spojené s MA21. V současném programovém období se jako operační programy nejvhodnější pro financování aktivit zaměřených na trvale udržitelný rozvoj a aktivity spojené s MA21 nabízejí následující:

- Regionální operační program – V Jihomoravském kraji by se jednalo konkrétně o Regionální operační program Jihovýchod. Trvale udržitelného rozvoje se týkají hned dvě prioritní osy z celkem čtyř: Prioritní osa 2 - Rozvoj udržitelného cestovního ruchu a Prioritní osa 3 - Udržitelný rozvoj měst a venkovských sídel (Strukturální fondy, © 2014b).
- Operační program životní prostředí – v rámci tohoto operačního programu, jak je zřejmé již z jeho názvu, lze financovat různorodou škálu aktivit týkajících se environmentální složky trvale udržitelného rozvoje
- Integrovaný operační program – z tohoto programu lze financovat následující aktivity, které by mohly být zařazeny pod MA21: Modernizace veřejné správy, Zavádění ICT v územní veřejné správě, Zvýšení kvality a dostupnosti veřejných služeb,

Národní podpora cestovního ruchu a Národní podpora územního rozvoje (Strukturální fondy, © 2014c).

- Operační program přeshraniční spolupráce - v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Rakousko lze využít pro financování jednotlivých aktivit souvisejících s místní Agendou 21 v Jihomoravském kraji prioritní osy 1 - Socioekonomický rozvoj, cestovní ruch a transfer know-how nebo prioritní osy 2 - Regionální dostupnost a udržitelný rozvoj (CRR ČR, © 2011 – 2014).

Dle dokumentu Podklad pro přípravu Dohody o partnerství pro programové období 2014–2020 by v příštím programovém období měly nadále existovat tyto operační programy, které byly výše identifikovány jako možné zdroje finančních prostředků pro aktivity spojené s místní Agendou 21 (Strukturální fondy, © 2014d):

- Operační program Životní prostředí
- Integrovaný regionální operační program (namísto jednotlivých operačních programů)
- Operační program přeshraniční spolupráce Rakousko – Česká republika

Ještě však není známo, zda budou tyto operační programy schváleny a jak budou konkrétně nastaveny.

4 STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ

Cílem této diplomové práce je zpracování návrhu strategického plánu/strategie, jednoho z výstupů strategického řízení - činnosti zaměřené na dlouhodobé plánování a směřování určitého subjektu. Stěžejními body strategického řízení je definice cílů subjektu a způsobu jejich dosažení. Strategické řízení je zárukou, že se jednotlivé činnosti neprovádí náhodně, nýbrž podle předem plánovaných dlouhodobých záměrů. Proces strategického řízení probíhá obecně v 5 fázích, které se neustále dokola opakují (tzv. strategický cyklus). První fází strategického řízení je analýza prostředí, která připraví základní podklady nezbytné pro další postup. Druhým krokem je formulace strategie (stanovení strategických cílů), třetím krokem je poté plánování strategie, tedy vytvoření strategického plánu a z toho vyplývajícího harmonogramu realizace. Čtvrtá etapa je samotná realizace strategie, tedy alokace zdrojů a realizace naplánovaných projektů, aktivit a opatření, která mají směřovat k naplnění definovaných strategických cílů. Poslední, neméně důležitou fází, je poté kontrola a monitoring stavu realizace a vyhodnocení a případná aktualizace strategie.

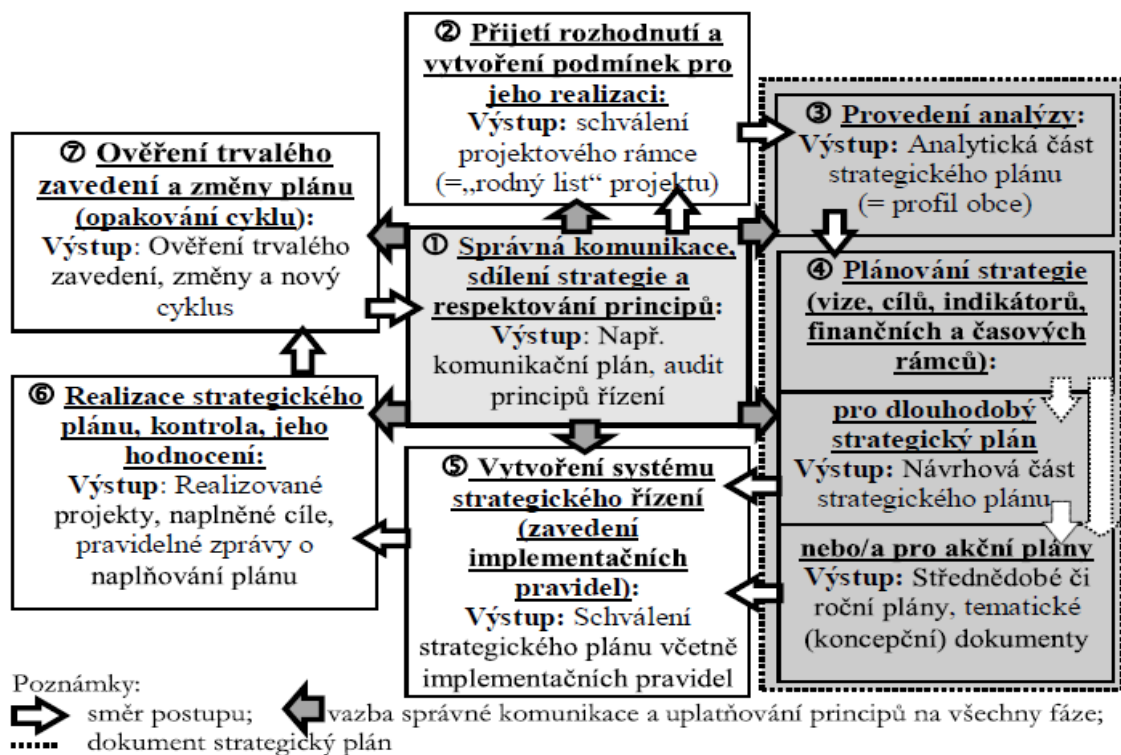
Vzhledem k tomu, že strategické řízení je kontinuální proces, který nikdy nekončí, nelze pořadí výše zmíněných fází přesně určit. Pokud je vytvářena strategie nová, jednotlivé etapy půjdou pravděpodobně za sebou tak, jak byly výše zmíněny. Pokud však bude prováděna pouze aktualizace či změna stávající strategie, budou cíle známy již před zahájením analýzy prostředí. V praktické části této práce bude navržena nová strategie, přičemž budou realizovány první tři kroky výše uvedeného strategického cyklu (ManagemantMania, © 2013).

4.1 Strategické plány ve veřejné správě

Tvorba strategických plánů, jako metoda určující směřování určitého subjektu a usnadňující cíl co nejefektivnější dosažení cílů, byla původně vyvinuta pro soukromý sektor, avšak později byla převzata i pro potřeby veřejné správy. Socioekonomický rozvoj území se proto v dnešní době opírá o strategické plány a programy, které určují směr jeho dalšího vývoje. Zatímco v soukromém sektoru je vytváření strategie prací vrcholného managementu, ve veřejném sektoru se jedná o úkol vedoucích úředníků a politiků, kteří by měli spolupracovat se zájmovými skupinami, tzv. stakeholders. Na rozdíl od soukromých subjektů, má veřejná správa pro tvorbu strategie pouze omezený prostor, jelikož je často svázána zákony. Veřejné instituce se pak například nerozhodují jako v soukromém sektoru, zda určitý

úkol realizovat, ale v případě zákonných úkolů se rozhoduje pouze jak daný úkol co nejlépe naplnit (Hrabalová, Klímová, Nunvářová, 2005, s. 2)

Na následujícím obrázku (Obr. 4) můžeme vidět jednotlivé fáze strategického plánování a řízení ve veřejné správě, přičemž v samotném středu modelu je zdůrazněna (jako první fáze) nutnost nastavení správné komunikace a sdílení. Správná komunikace s jednotlivými zájmovými skupinami musí být uplatňována ve všech fázích strategického plánování a je pro tvorbu veřejných strategií naprosto zásadní. Musí být nastaven způsob komunikace jak dovnitř (vedoucí a ostatní zaměstnanci), tak ven (veřejnost, občané, partneři, zájmové skupiny) (Půček, Koppitz, 2012, s. 51).

Obrázek 4: Proces strategického plánování

Zdroj: Půček, Koppitz, 2012, s. 51

Zástupci obce, kraje či jiného územního celku musí navázat spolupráci s veřejností a soukromým i neziskovým sektorem a to i přesto, že některé jejich návrhy budou těmito subjekty zamítnuty. Důvodem nutnosti navázání této spolupráce je velký potenciál, který z ní plyne při pozdějším naplňování strategie a formulování konkrétních potřebných projektů.

Nepřítomnost veřejnosti při tvorbě strategie je příčinou situace, kdy se schváleným dokumentem je sice spokojeno vedení obce, nicméně takto vzniklý dokument není určen k praktickému využití (Škrabal, 2012, s. 69).

Druhou fází je přijetí rozhodnutí o uplatnění strategického řízení a podmínek pro jeho realizaci. V této fázi je vypracován a schválen projektový záměr na zavedení strategického řízení a plánování, je rozhodnuto, jaký plán bude vytvořen (dlouhodobý, střednědobý či krátkodobý; tematický či strategický), jsou stanovena kritéria úspěchu projektu, termíny a je jmenován manažer projektu a týmu. Výstupem této etapy je schválení projektového rámce a celkové vytvoření podmínek pro zavedení strategického řízení (Půček, Koppitz, 2012, s. 65).

Sestavení vlastní strategie, jako uceleného souboru opatření, která napomáhají dosahování definovaných cílů v zájmové oblasti, je předmětem fáze 3 a 4. Strategie by měla obsahovat definici problému, souhrn dostupných podkladových informací (data a jejich analýzy), definici budoucího žádoucího stavu a stanovení cílů, jichž by mělo být dosaženo. Dále jsou obsahem strategie opatření, jejichž prostřednictvím bude jednotlivých cílů dosaženo. Jako poslední důležitý bod zahrnuje strategie implementační rámec, kde jsou stanoveni aktéři implementace a časový a finanční rámec (Knap, ©2012, s. 42).

Ve třetí fázi je provedena analýza současného stavu dané oblasti. Jsou vyhledány a shromážděny dostupné podklady a informace, provedeny jejich analýzy (například SWOT analýza), celkově zhodnocena situace a nalezeny trendy. Výstupem této etapy je analytická část strategického plánu.

Čtvrtou fází je plánování strategie – tvorba návrhové části plánu. Na základě provedených analýz je zpracován dlouhodobý plán, od kterého jsou pak často odvozovány plány střednědobé nebo krátkodobé (akční), či plány tematické (koncepční). Návrhová část strategie obsahuje definici cílů a jejich indikátory, přičemž některé strategické cíle mohou být rozpracovány do cílů specifických). Dále je zde obsažen výše zmíněný finanční rámec, časový rámec a v některých případech zde mohou být stanoveny také odpovědné osoby. Je-li to účelné, mohou být již v této fázi rozpracovány také akční plány, kde jsou podrobněji definovány jednotlivé cíle a indikátory, často již doplněné o konkrétní projekty, aktivity a úkoly. Dále by zde byl uveden podrobnější rozpočet, konkrétní termíny a odpovědnosti. V některých případech se dokonce dlouhodobý plán nezpracovává vůbec a může být vytvořen jen střednědobý plán (např. do konce volebního období), krátkodobý plán (např.

roční) nebo jsou vypracovány jen tematické dokumenty pro jednotlivé oblasti (př. koncept bytové politiky, rozvoj cestovního ruchu atp.). Výstupem této etapy je návrhová část strategického plánu, která společně s částí analytickou tvoří dohromady vlastní strategický plán.

V páté fázi, která je pro zavedení strategického řízení naprosto klíčová, jsou zavedena implementační pravidla do praxe. Do běžného chodu organizace je strategický přístup zaveden prostřednictvím úpravy směrnic, řádů, popisů práce, systému porad a podobně. Dále je realizováno proškolení zaměstnanců tak, aby každý věděl, jak svojí prací přispívá k naplnění plánu a je nastaven systém odměňování v návaznosti na plnění cílů.

Konečně šestá fáze je fází realizační a zahrnuje postup podle vypracovaného strategického plánu a tím pádem naplňování vytyčených cílů, případně naplánovaných aktivit, projektů a úkolů a přijímání potřebných opatření. Je postupováno podle implementačních pravidel, přičemž je každodenní chod orientován na naplnění jednotlivých cílů. Dochází k pravidelnému měření stanovených indikátorů cílů a je prováděno celkové hodnocení úspěšnosti realizace plánu. Výstupem této fáze jsou realizované aktivity a projekty, naplněné cíle a také pravidelné zprávy a plnění plánu.

Poslední, sedmá fáze, pak zahrnuje v případě potřeby definování a realizaci opatření nutných k trvalému zavedení aktivit, projednávání a schvalování úprav plánů a implementačních pravidel a v některých případech je potřeba vypracovat nový strategický plán a realizovat celý výše popsaný cyklus znovu (Půček, Koppitz, 2012).

5 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ A MÍSTNÍ AGENDA 21 V ČESKÉ REPUBLICE A STRATEGIE JEJICH ZAVÁDĚNÍ

V této kapitole je stručné shrnutí stavu zavádění udržitelného rozvoje a MA21 v České republice a přehled některých strategických dokumentů, které jsou na tuto problematiku orientovány.

5.1 Zavádění udržitelného rozvoje a MA21 v ČR

Přestože i Česká republika stála u zrodu Agendy 21, téma trvale udržitelného rozvoje se v naší zemi dlouho neuplatnilo. Teprve roku 2003 vznikla Rada vlády pro udržitelný rozvoj jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády ČR pro záležitosti udržitelného rozvoje a strategického řízení. Rada je orgánem politicko-odborným, složeným z orgánů státní správy a samosprávy, zástupců akademické obce a neziskového sektoru, který koordinuje problematiku udržitelného rozvoje na všech úrovních (lokální, krajské, národní i mezinárodní) (Kašpar, Petrová, 2006, s. 4).

Jedním z výstupů Summitu Země byl závazek jednotlivých zemí vytvořit národní strategie udržitelného rozvoje. Česká republika začala tento závazek naplňovat až po pěti letech, kdy se s přípravou strategie započalo, a teprve roku 2004 byla vládou ČR přijata **Strategie udržitelného rozvoje České republiky**. Roku 2009 byl pak dokument aktualizován a schválen jako **Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky (SRUR ČR)**. SRUR ČR má sloužit jako východisko pro zpracování jednotlivých sektorových politik, akčních plánů a pro strategické rozhodování ve veřejné správě, tak aby bylo dosaženo stanovených cílů ve třech základních oblastech rozvoje moderní společnosti – ekonomické, sociální i environmentální. (Nováček, 2010, s. 288)

Celý dokument je rozdělen do několika hlavních kapitol, v rámci kterých je stanovena vize udržitelného rozvoje ČR, definovány jednotlivé priority a cíle UR ČR a dále je pojednáno o implementaci a monitoringu SRUR ČR. V dokumentu je popsáno pět základních prioritních os udržitelného rozvoje, kterými jsou následující:

- společnost, člověk a zdraví,
- ekonomika a inovace,
- rozvoj území,
- krajina, ekosystémy a biodiverzita,
- stabilní a bezpečná společnost.

Každá z prioritních os obsahuje popis hlavních problémů v dané oblasti a návrh priorit a cílů (Rada vlády pro udržitelný rozvoj, © 2010).

V návaznosti na Strategický rámec jsou každoročně vypracovávány situační zprávy, které mapují, jak se daří cíle stanovené ve SRUR ČR naplňovat a informují politiky a veřejnost o stavu a vývoji české republiky z pohledu udržitelného rozvoje (Environmentální politika a nástroje, © 2012b).

Jak již bylo dříve zmíněno rozhodující pro to, zda budeme směřovat k udržitelnému rozvoji, jsou aktivity na místní úrovni - v jednotlivých regionech, obcích a komunitách. Je to proto, že se zde lidé znají, znají také své okolí a jeho problémy, vidí dopady jednotlivých činností na „jejich“ lokalitu a především mají zájem toto území udržet v co nejlepším stavu. Jednou z možností, jak naplňovat koncepci směřování k UR na místní úrovni je právě místní Agenda 21. MA21 se stala roku 1999 také součástí **Státní politiky životního prostředí**, avšak zapojování municipalit do MA21 probíhalo velmi rozvážně a pozvolna. Revidovaná Státní politika životního prostředí roku 2001 shrnuje situaci těmito slovy: „Uplatnění Agendy 21, základního materiálu Konference o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiro v roce 1992, v ČR výrazně zaostává. Národní program udržitelného rozvoje neexistuje a program místních Agend se rozvíjí pomalu a rozpačitě.“ (MŽP, © 2011, s. 44).

V letech 1999 – 2002 probíhal v České republice za podpory britského Know How Fundu projekt „Širší podpora místních Agend v ČR s využitím britských zkušeností“, jehož koordinátorem byl Český ekologický ústav. Součástí projektu byly i tři pilotní programy MA21 ve městě Kladně, okrese Děčín a CHKO Poodří. Později se rozběhly i další pilotní projekty, avšak nikdy neměly dlouhého trvání a po vyčerpání peněz byly ukončeny. V České republice probíhá zapojování měst do MA21 stále poměrně pomalu, jejím členem je pouze několik desítek municipalit (Dušek, 2012, s. 89 - 90).

Roku 2003 vznikla při Radě vlády pro udržitelný rozvoj Pracovní skupina pro místní Agendu 21, která je složena ze zástupců ministerstev, krajských a městských úřadů, zástupců CENIA, Národní sítě zdravých měst ČR, nevládních neziskových organizací a ze zástupců akademické obce. Hlavním cílem Pracovní skupiny je dosažení takového stavu, kdy Místní Agenda 21 bude běžným nástrojem fungování veřejné správy v ČR a proto hledá způsoby, jak šířit zkušenosti se zaváděním MA21 do dalších municipalit (Environmentální politika a nástroje, © 2012a).

Předmětem setkání Pracovní skupiny bývají aktuální záležitosti dotýkající se místní Agendy a udržitelného rozvoje, jako například aktualizace Státní politiky životního prostředí, novelizace stavebního zákona, SEA atd. Výsledkem činnosti Pracovní skupiny je například definice Kritérií MA21, podle kterých je hodnocen stav implementace místní Agendy v jednotlivých municipalitách (CENIA, © 2014d).

Jediným strategickým dokumentem v České republice zabývajícím se přímo MA21, je **Koncepce podpory místní Agendy 21 v ČR do roku 2020**, která byla vydána roku 2012. O vytvoření koncepce bylo rozhodnuto na zasedání Rady vlády pro udržitelný rozvoj v roce 2009 a účelem koncepce mělo být „*vytvoření národního systémového rámce pro koordinovanou podporu a rozvoj MA21 v ČR*“ (MMR, © 2012, s. 4). Koncepce tak představuje podklad pro efektivní koordinaci rozvoje místní Agendy 21 a její financování. Koncepce také slouží k nalezení již existujících opatření a aktivit, která realizují jednotlivé orgány státní správy v rámci různých schválených plánů a koncepcí, a které mohou kromě svého původního zaměření přispět také k realizaci cílů této koncepce. Časovým horizontem koncepce je rok 2020.

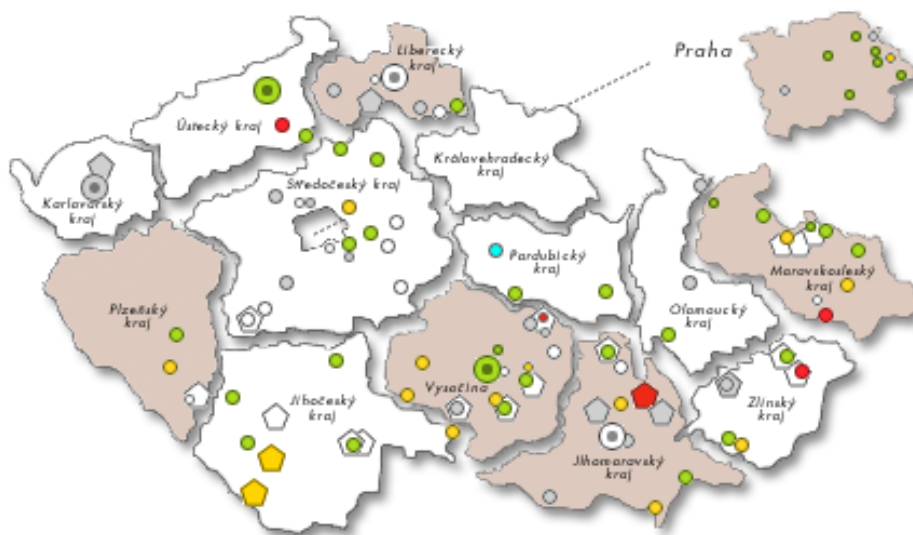
Jednotlivé cíle k rozvoji MA v ČR jsou definovány v rámci čtyř prioritních oblastí, které jsou následující (MMR, © 2012):

- Medializace, osvěta, komunikace a vzdělávání
- Financování
- Politická podpora, státní a územní veřejná správa
- Kvalita procesů MA21

5.2 Síťová spolupráce v ČR

Jak bylo již výše uvedeno, vhodným nástrojem pro zvyšování kvality MA21 je síťová spolupráce, kdy typickým a úspěšným příkladem síťové spolupráce v České republice je Národní síť Zdravých měst ČR (dále NSZM ČR). NSZM ČR vychází z výše zmíněného projektu Světové zdravotnické organizace Zdravé město. V České republice se myšlenky projektu začaly šířit po roce 1989 a roku 1994 vytvořilo 11 aktivních měst asociaci Národní síť Zdravých měst České republiky. NSZM ČR je certifikovaná Světovou zdravotnickou organizací a sdružuje města, obce a regiony, které realizují mezinárodní projekt Zdravé město a místní Agendu 21. Zdravá města a regiony podporují kvalitu veřejné správy a strategické plánování s ohledem na udržitelný rozvoj a kvalitu života obyvatelstva.

V současné době je do projektu zapojeno 115 municipalit (viz Obr. x), s regionálním vlivem na 2652 měst a obcí, ve kterých žije 56% populace ČR. 40 členů NSZM ČR je zároveň pokročilým realizátorem místní Agendy 21. Důvodem je skutečnost, že nástrojem postupu Zdravého města, obce či regionu je právě metoda kvality ve veřejné správě místní Agenda 21.

Obrázek 5: Členové Národní sítě Zdravých měst ČR, rok 2013

Zdroj: www.nszm.cz

NSZM ČR je projekt velice úspěšný, který získal řadu ocenění a Světová zdravotnická organizace ho řadí mezi nejúspěšnější sítě Zdravých měst z celé Evropy. NSZM ČR získala například titul Světový projekt EXPO 2000 za svoji Metodiku, roku 2003 získala za svou činnost Cenu ministra životního prostředí ČR a v roce 2006 byla oceněna Cenou ministerstva vnitra za vybudování informačního systému DataPlán (NSZM, © 2014).

5.3 Analýza MA21 v ČR

Analýza stavu realizace místní Agendy 21 byla provedena na základě informací dostupných z Databáze MA21 provozované Českou informační agenturou životního prostředí CENIA. Databáze je dostupná na webových stránkách <http://ma21.cenia.cz/>. Nalezneme zde základní informace o místní Agendě 21 pro běžného uživatele, ale také informace pro municipality realizující MA21 jako například kalendář akcí, dokumenty zpracované PS MA21, kritéria pro jednotlivé kategorie MA21 atp. V poslední řadě se zde nachází také

statistiky a údaje o jednotlivých místních Agendách v ČR včetně kompletního abecedního seznamu všech municipalit realizujících MA21 společně s informací o dosažené kategorii a naplněných kritériích.

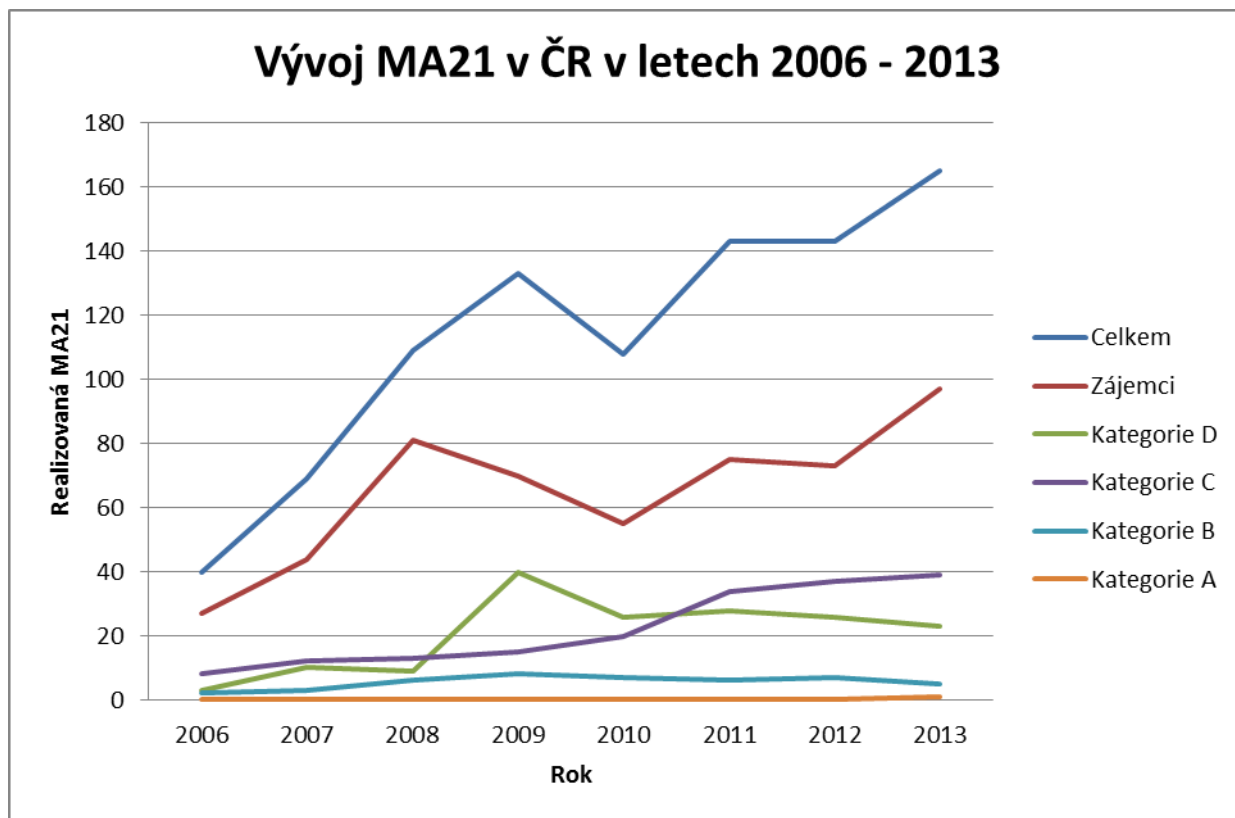
5.3.1 Vývoj a stav MA21 v ČR

Jak lze vidět z níže uvedené Tabulky č. 2 a Grafu č. 1, počet realizátorů místní Agendy 21 v letech 2006 – 2013 neustále pomalu rostl s malým propadem v roce 2010. Je také patrné, že největší podíl na celkovém nárůstu realizátorů má nejnižší kategorie MA21 – Zájemci. Také v ostatních kategoriích však můžeme sledovat setrvalý nárůst, v roce 2013 dosáhla dokonce první municipalita – město Chrudim – kategorie A. Na konci loňského roku bylo v České republice 165 realizátorů MA21, z toho 97, což představuje necelých 60 %, patřilo do kategorie Zájemci. Druhý nejvyšší počet municipalit (39) spadá do kategorie C (CENIA, © 2014e).

Tabulka 2: Vývoj místní Agendy 21 v ČR v letech 2006 - 2013

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	40	69	109	133	108	143	143	165
Zájemci	27	44	81	70	55	75	73	97
Kategorie D	3	10	9	40	26	28	26	23
Kategorie C	8	12	13	15	20	34	37	39
Kategorie B	2	3	6	8	7	6	7	5
Kategorie A	0	0	0	0	0	0	0	1

Zdroj: vlastní, na základě Databáze MA21

Graf 1: Vývoj MA21 v ČR v letech 2006 – 2013

Zdroj: vlastní

5.3.2 Analýza MA21 v ČR dle typu municipality

Jak bylo již výše uvedeno, do MA21 se mohou evidovat různí žadatelé, kteří jsou rozděleni do šesti skupin. Existuje tak následujících šest typů žadatelů: kraj, mikroregion, místní akční skupina, obec, malá obec a statutární město. Pokud se podíváme do Tab. 3 a na Obr. 6, je na první pohled zřejmé, že nejvíce realizátorů MA21 je mezi obcemi. Je přitom jedno, zda se jedná o obce malé, do 2000 obyvatel, či obce větší. V součtu představují tyto dvě kategorie přes 80 % všech subjektů zapojených do místní Agendy 21. Je to pravděpodobně důsledek toho, že místní Agenda 21 je považována za nástroj veřejné správy určený k řešení lokálních záležitostí.

Realizátory MA21 jsou také některé mikroregiony, konkrétně je jich 10 a nejúspěšnější z nich, Dražanská vrchovina, se nachází v Jihomoravském kraji. Roku 2013 byl tento mikroregion oceněn jako jeden z nejúspěšnějších realizátorů MA21 a dosáhl kategorie B. K myšlenkám MA21 se hlásí také některá statutární města a kraje. Statutární města jsou

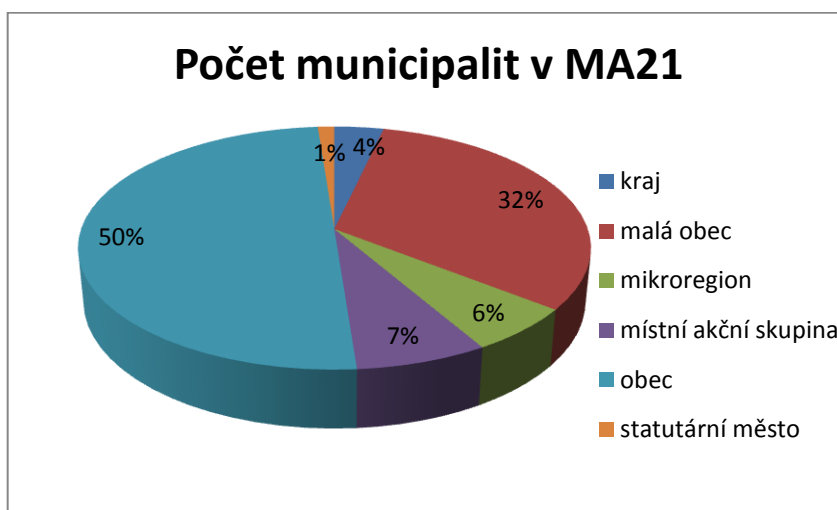
v Databázi MA21 zaregistrována dvě – Opava a Ústí nad Labem. Opava je registrována od roku 2011 a dosáhla zatím kategorie D, Ústí nad Labem je členem MA21 již od roku 2005 a je zařazeno v kategorii C. Co se týče krajů, jsou realizátory místní Agendy 21 kraj Jiho-moravský, Liberecký, Moravskoslezský, Plzeňský, Ústecký a kraj Vysočina. Většina krajů je přitom zařazena v kategorii Zájemci, pouze Vysočina a kraj Moravskoslezský dosáhly kategorie C.

Členem MA21 je také 12 místních akčních skupin (CENIA, © 2014f).

Tabulka 3: MA21 dle typu žadatele v ČR v roce 2014

Typ žadatele	Počet municipalit
Kraj	6
Malá obec	53
Mikroregion	10
Místní akční skupina	12
Obec	83
Statutární město	2
CELKEM	166

Zdroj: vlastní, na základě Databáze MA21

Obrázek 6: MA21 dle typu žadatele v ČR v roce 2014

Zdroj: vlastní

5.3.3 Analýza MA21 v ČR dle krajů

Pokud se podíváme do Tab. 4 je patrné, že nejvíce municipalit registrovaných v místní Agendě 21 se nachází v kraji Vysočina, tedy v kraji, který sám je realizátorem MA21, a to v kategorii C. Aby však mohli být hodnoty vzájemně adekvátně porovnávány, byly přepočteny ve vztahu k počtu obcí v kraji. I po přepočtení na relativní hodnoty vychází nejlépe z pohledu počtu realizovaných MA21 kraj Vysočina, kde je nějakým způsobem zapojeno 7,4 % municipalit. Na pomyslné druhé příčce se nachází kraj Moravskoslezský, který je také sám realizátorem MA21 v kategorii C. Jak můžeme vidět, místní Agenda 21 je poměrně intenzivně realizována také v hlavním městě Praze, kde je zapojeno 15 městských částí. V Jihomoravském kraji je do MA21 zapojeno 2,2 % subjektů a kraj se tak nachází na pomyslné 7. příčce (CENIA, © 2014g).

Tabulka 4: MA21 dle krajů České republiky v roce 2014

Název kraje	Počet MA21	Počet obcí	%
Hlavní město Praha	15	1	X
Jihočeský	10	623	1,6
Jihomoravský	15	673	2,2
Karlovarský	3	132	2,3
Královéhradecký	1	448	0,2
Liberecký	7	215	3,3
Moravskoslezský	14	300	4,7
Olomoucký	12	399	3,0
Pardubický	3	451	0,7
Plzeňský	5	501	1,0
Středočeský	16	1145	1,4
Ústecký	6	354	1,7
Vysočina	52	704	7,4
Zlínský	7	307	2,3

Zdroj: vlastní, na základě Databáze MA21

Nejméně subjektů zapojených do MA21 je v kraji Královéhradeckém (0,2%), Pardubickém (0,7%) a Plzeňském (1%).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 STRATEGIE ZAVÁDĚNÍ MA21 V JIHMORAVSKÉM KRAJI – ANALYTICKÁ ČÁST

6.1 Charakteristika Jihomoravského kraje

Jihomoravský kraj (Obr. 8) se rozkládá na ploše 719 479 hektarů a s počtem obyvatel přes 1 166 000 se řadí na čtvrté místo v republice. Kraj leží na historickém spojení mezi jižní a severní Evropou a sousedí v rámci EU se Slovenskem a Rakouskem a v rámci ČR pak s krajem Zlínským, Olomouckým, Pardubickým, Vysočinou a krajem Jihočeským. Území kraje můžeme rozčlenit na čtyři oblasti dle charakteru krajiny. První z oblastí tvoří na severu území jeskynní komplex Moravského krasu se skalními úbočími a množstvím chráněných oblastí. Řada jeskyní je zpřístupněna veřejnosti a staly se atraktivním turistickým cílem. Na jihu se rozprostírá rovinatá oblast s poli, loukami, vinicemi a zbytky lužních lesů podél řeky Dyje. Nachází se zde také národní park Podyjí s výjimečně zachovalým říčním korytem v zalesněné krajině. Na východní části kraje, za řekou Moravou se zdvihají kopce Bílých Karpat, které jsou jednou z nejcennějších přírodních oblastí v Evropě. Poslední oblastí je pak krajské město Brno a jeho okolí, které zahrnuje mimo jiné Brněnskou přehradu hojně využívanou obyvateli Brna a okolních oblastí k rekreaci. Na území kraje jsou dvě kulturní památky zapsané v seznamu UNESCO – Lednicko-valtický areál a vila Tugendhat a dvě biosférické rezervace UNESCO – Dolní Morava a Bílé Karpaty.

Přirozené spádové centrum Jihomoravského kraje je statutární město Brno nacházející se na soutoku řeky Svratky a Svitavy. Město se stalo především střediskem tradičních mezinárodních výstav a veletrhů, ale také sídlem řady institucí celostátního významu, zejména soudnictví. Je také významným centrem kultury a vysokého školství.

Poměrně bohatou historii kraje dokládají četná archeologická naleziště, zámky, zříceniny hradů, kostely a synagogy. Nedaleko Brna leží také Slavkovské bojiště, kde se odehrála jedna z napoleonských válek - bitva tří císařů. Jihomoravský kraj je známý udržováním lidových tradic, jakými jsou fašanky, hody a jarmarky, ale také vinařskou tradicí, přičemž se zde nachází řada unikátních vinařských staveb.

Jihomoravský kraj patří mezi regiony se silným ekonomickým potenciálem. Vytvořený hrubý domácí produkt kraje představuje 10,5 % HDP celé republiky. Na hrubé přidané hodnotě kraje se podílí z 30 % průmyslová výroba, 2,5 % tvoří zemědělství, 8 % připadá na stavebnictví a 60 % hrubé přidané hodnoty tvoří služby.

60 % z celkové rozlohy kraje zabírá zemědělská půda, přičemž zemědělství je zaměřeno především na obiloviny, řepku a cukrovku a dále na specializované obory zemědělské výroby s vazbou na region, kterými jsou vinařství, ovocnářství a zelinářství. V kraji se nachází více jak 90 % vinic ČR. V oblasti živočišné výroby hraje důležitou roli chov prasat a drůbeže.

Kraj má důležité postavení z hlediska dopravy a má důležitou tranzitní funkci. Prochází tudy dálnice D1 a D2, rychlostní komunikace R43 a R52 a dva hlavní železniční koridory. V Brně - Tuřanech se nachází také civilní letiště schopné přijímat všechny typy letadel.

O Jihomoravském kraji jako celku lze říci, že má poměrně kvalitní ovzduší. Znečištěné ovzduší a hluk jsou pouze lokálního charakteru, a to v blízkosti průmyslových center. Ve velkých městech se situace také mírně zhoršuje v důsledku nárůstu automobilové dopravy.

Kraj je poměrně kvalitně zajištěn sítí předškolních a školních zařízení, která z větší části pokrývají požadavky na umístění dětí. Vzdělanost v kraji je nadprůměrně vysoká, na čemž má zásluhu především kvalitní systém vysokého školství.

V podstatě celý Jihomoravský kraj se stal významným centrem zahraničních i domácích turistů díky četným přírodním a kulturně historickým památkám. Lákavým cílem turistů jsou také vinařské cyklostezky, kterým dodávají nezaměnitelný charakter folklórní tradice a lidová kultura (Statistická ročenka Jihomoravského kraje, © 2013).

Obrázek 7: Jihomoravský kraj

Zdroj: www.czso.cz

6.2 Analýza MA21 v Jihomoravském kraji

V Jihomoravském kraji je místní Agenda 21 realizována od roku 2008, kdy kraj vstoupil do Národní sítě Zdravých měst České republiky. Toho roku přijalo zastupitelstvo Deklaraci Projektu Zdravý kraj, čímž kraj potvrdil zájem o naplňování zásad a cílů dokumentu Agenda 21, Zdraví 21 a dalších významných národních i mezinárodních dokumentů, například Národního akčního plánu zdraví a životního prostředí. Dále bylo deklarováno, že v návaznosti na projekt bude rozvíjen proces strategického rozvoje kraje, který bude respektovat individuální i společenské hodnoty v oblasti zdraví, životního prostředí, v oblasti sociální a kulturní, ale také v oblasti ekonomické. Strategický rozvoj kraje má přitom probíhat v kvalitě místní Agendy 21 s cílem dlouhodobě udržitelného rozvoje kraje a v partnerské spolupráci s občany a dalšími subjekty (Portál Jihomoravského kraje, © 2014a).

Koordinátorkou MA21 v Jihomoravském kraji je od počátku trochu nestandardně pracovník odboru zdravotnictví krajského úřadu. V současné době je koordinátorkou Bc. Martina Brtnická. Zodpovědný politik pro projekt Zdravý kraj (dále PZK) a místní Agenda 21 byl zvolen až téměř rok po vstupu JMK do NSZM, v současné době je jím člen Rady Jihomoravského kraje MUDr. Oldřich Ryšavý. Až v roce 2012 pak vznikla pracovní skupina pro Zdravý kraj a MA21 (CENIA, © 2014h).

V podstatě až do roku 2010 se v rámci projektu Zdravý kraj a MA21 angažoval jen odbor zdravotnictví a tehdejší koordinátorka se zabývala pouze šířením informací, MA21 nebyla pevně zakotvena. Roku 2011 vznikl v rámci krajského úřadu samostatný Útvar řízení kvality, který poté navázal s koordinátorkou užší spoluprací a od té doby se kraj věnuje MA21 intenzivněji. V polovině roku 2011 proběhlo na krajském úřadě vnitřní šetření, které zkoumalo aktivity vybraných odborů (odbor životního prostředí, dopravy, sociálních věcí, školství a regionálního rozvoje) z hlediska jejich začlenitelnosti pod MA21 a výsledkem bylo zjištění, že vedoucí jednotlivých odborů by se nebránili užší spolupráci.

Důvodem pro zavádění MA21 v JMK byla zejména snaha o neustálé zvyšování kvality života obyvatelstva a zvyšování pocitu jejich sounáležitosti s územím, dále podpora trvale udržitelného rozvoje kraje a jeho utváření jako místa příjemného pro život. Dalším, neméně důležitým cílem bylo seznámení obcí kraje s MA21 a propagace JMK na národní i mezinárodní úrovni (Veselá, 2012, s. 44 - 48).

Dle výroční zprávy PZK a MA21 2012 je Vize Projektu Zdravý Jihomoravský kraj a MA21 definována v těchto několika bodech (Portál Jihomoravského kraje, © 2014b):

- postupné zlepšování podmínek pro zvyšování kvality života obyvatel JMK
- zavádění „místní Agendy 21“ jako jedné z významných metod zvyšování kvality veřejné správy
- zvýšení pocitu sounáležitosti občanů JMK
- propagace kraje na národní i nadnárodní úrovni
- seznámení dalších municipalit s tímto projektem
- rozvoj kraje v souladu s principy udržitelného rozvoje
- utváření regionu, který bude příjemným místem pro život se všemi jeho aspekty.

Dá se říci, že kraj realizuje MA21 ve dvou základních rovinách:

- a) Podporuje obce v kraji při realizaci projektu Zdravé město a MA21
- b) Zavádí MA21 na krajském úřadu JMK

Ad a) podpora obcí v kraji při realizaci projektu Zdravé město a MA21

Kraj podporuje jednotlivé obce, aby směřovaly směrem k principům a zásadám místní Agendy 21 v souladu s mottem projektu: „*Chceme-li být Zdravým krajem, musíme se skládat ze Zdravých jednotek – tj. ze Zdravých obcí/měst/mikroregionů/místních akčních skupin.*“ Základní myšlenka vychází z předpokladu, že aby JMK mohl jako celek kvalitně realizovat projekt Zdravý kraj a MA21, je nutné, aby se ho také aktivně účastnily jednotlivé obce (Zdravý Jihomoravský kraj, © 2014).

Jako podporu a pomoc obcím při zavádění MA21 a k seznamování se základními myšlenkami konceptu pořádá kraj následující akce a programy (Portál Jihomoravského kraje, © 2014b):

- pravidelná metodická setkávání zdravých municipalit v JMK, které se snaží realizovat MA21 na svých územích. Hlavní prioritou těchto setkání je navazování kontaktů, užší spolupráce mezi krajem a municipalitami a v neposlední řadě předávání zkušeností,
- spolupořádání, organizace a koordinace osobních setkávání koordinátorů PZM a MA21,

- realizace webového portálu pro zdravé municipality v JMK, který byl vytvořen na základě společné shody zástupců kraje, obcí, měst a mikroregionů v JMK,
- realizace dotačního titulu pro podporu aktivit municipalit JMK v oblasti MA21 a projektu Zdravá municipalita.

Ad b) Zavádění MA21 na krajském úřadu JMK

V rámci úřadu jde o propojení MA21 s managementem kvality, kdy MA21 je zaváděna jako jedna z významných metod zvyšování kvality veřejné správy. Kromě místní Agendy 21 je k optimalizaci a zkvalitňování činnosti úřadu využíváno také metod jako je benchmarking (od r. 2004), CAF (od roku 2005) a úřad také splňuje podmínky ISO normy řady 9000 (od roku 2007). Od roku 2011 probíhá na úřadě JMK úzká spolupráce mezi Útvarem řízení kvality a Koordinátorkou MA21 a PZK a existuje snaha propojit PZK a MA21 se strategickým směřováním úřadu a kraje s cílem zaměřit se na systematické zvyšování kvality činností úřadu dovnitř i navenek (Brtnická, Beránková, © 2013).

V roce 2012 byla založena pracovní skupina MA21, jejímž cílem je identifikovat a realizovat další aktivity, opatření a činnosti, které napomůžou zkvalitňování MA21 v kraji. Členy skupiny jsou koordinátorka MA21 z odboru zdravotnictví, zástupkyně Útvaru řízení kvality krajského úřadu, dále zástupci odboru životního prostředí, regionálního rozvoje, školství, zástupce odboru dopravy, odboru sociálních věcí a přednosta Ústavu sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví LF MA v Brně. (CENIA, © 2014h) Pracovní skupina se schází několikrát ročně k projednávání projektů a aktivit, které lze zařadit pod MA21, posuzování žádostí o dotaci z dotačního titulu, projednávání Ročního plánu aktivit PZK a MA 21 a Výroční zprávy PZK a posuzování rozdělení finančních prostředků přidělených k realizaci PZK (informace od koordinátorky MA21 v JMK, pí. Martiny Brtnické).

6.2.1 Spolupráce s dalšími subjekty

Co se týče zapojování veřejnosti do MA21, jedná se na úrovni kraje o problematiku poměrně složitou. Vzhledem k velikosti území je zapojení veřejnosti v podstatě nemožné. Pro obyvatele Brna je každoročně uspořádáno mnoho aktivit v rámci projektu Zdravé město samotným městem Brnem a od lidí ze vzdálenějších obcí nelze očekávat velkou účast na organizovaných akcích. Proto se JMK velice snaží zapojovat do MA21 obce a prostřednictvím nich pak dojde také k zapojení širší veřejnosti. O MA21 jsou jednotlivé obce a veřejnost informovány zejména prostřednictvím webového portálu, který je v provozu od břez-

na 2012, dále pak má JMK zajištěnu vlastní rubriku v Listech Jižní Moravy (Veselá, 2012, s. 44 – 48).

Spolupráce se subjekty soukromého sektoru zatím v kraji neprobíhá a co se týče sektoru neziskového, jedná se zejména o organizaci akcí zacílených na zdravotně postižené občany. Například v roce 2012 byl občanským sdružením Práh již po páté v rámci projektu Dny zdraví uspořádán seminář pro odbornou veřejnost na téma Chráněné bydlení pro osoby s duševním onemocněním a byly zde probírány témata jako například Komunitní péče o lidi s duševním onemocněním či situace Chráněného bydlení v ČR. Důležitým aktem roku 2012 bylo určitě také navázání spolupráce s krajem Vysočina v rámci jejich projektu Zdravý kraj, jelikož kraj Vysočina je jedním z nejúspěšnějších realizátorů MA21 mezi kraji a tato spolupráce by do budoucna mohla přinést mnoho hodnotných podnětů a inspirativních zkušeností (Portál Jihomoravského kraje, © 2014b).

6.2.2 Financování MA21

První finanční prostředky byly na MA21 vyčleněny z rozpočtu kraje až v roce 2010, tedy dva roky po začátku její realizace. Tehdy byla stanovena na aktivity MA21 částka ve výši 200.000,- Kč a stejně tak tomu bylo i v roce 2011. Roku 2012 bylo pak z rozpočtu pro realizaci MA21 vyčleněno 200.000,- Kč a dalších 240.000,- Kč bylo alokováno do dotačního titulu podporujícího aktivity MA21, který je od roku 2012 pravidelně každý rok realizován. O výši finanční alokace určené na projekt rozhoduje každoročně zastupitelstvo kraje (informace od pí. Brtnické, koordinátorky MA21 v JMK, Portál Jihomoravského kraje, © 2014b).

Dotační program „Zdravé obce, města a mikroregiony JMK“ je zaměřen na podporu činností a akcí, které jsou směřovány do oblastí veřejného zdraví, kvality života, udržitelného rozvoje a zapojování veřejnosti do věcí veřejných, čímž dochází ke zvyšování kvality veřejné správy. Znění dotačního titulu je od roku 2012 až doposud stále obdobné. Žadatelem o dotaci může být obec, svazek obcí či mikroregion (vždy z Jihomoravského kraje), přičemž tento subjekt musí uplatňovat principy MA21 nebo se účastnit projektu Zdravá municipalita.

Činnosti, které mohou být z dotace podpořeny, musí přímo souviset s naplňováním kritérií MA21, jako například pořádání osvětových akcí, příprava a distribuce informačních materiálů, zavádění metod a postupů zapojujících veřejnost a další zainteresované strany do činností směřujících k uplatňování principů UR, tvorba či aktualizace strategických doku-

mentů směřujících k udržitelnému rozvoji či například vzdělávání zahrnující tematiku MA21.

Na rok 2014 je do dotačního programu alokováno 300 000,- Kč. Na projektu spolufinancovaném z dotačního titulu se musí žadatel finančně podílet minimálně ve výši 20 % celkových uznatelných nákladů, dotace ze strany kraje tedy činí max. 80 % celkových uznatelných nákladů. Hranice minimální a maximální výše dotace na jednu akci je přitom 5 000,- až 20 000,- Kč. Jeden žadatel může v jednom kalendářním roce získat dotaci pouze na jeden projekt.

Žádosti se podávají ve vyhlášeném termínu a to nejprve elektronicky prostřednictvím elektronické aplikace dostupné na www stránkách Jihomoravského kraje a poté v tištěné podobě na podatelně krajského úřadu JMK. Úplné znění podmínek dotačního titulu, včetně požadovaných náležitostí žádosti, kritérií hodnocení žádostí, či rozdělení výdajů na způsobilé a nezpůsobilé, je dostupné na webových stránkách JMK, konkrétně na dotačním portálu <http://dotace.kr-jihomoravsky.cz> v sekci zdravotnictví. V době přijímání žádostí je k dispozici administrátor dotačního programu, který v případě potřeby poskytne potřebné informace a vysvětlení (Portál Jihomoravského kraje, © 2014c).

Kraj sám doposud žádné dotace na realizaci MA21 nezískal. Je to především z toho důvodu, že pro získání dotace je potřeba vypracovat konkrétní projekt, který musí být schválen politiky JMK. Jelikož kraj je však v realizaci místní Agendy 21 zatím na počátku, žádný projekt ještě vypracován nebyl (informace od paní Brtnické, koordinátorkou MA21 v JMK).

6.2.3 Municipality zapojené do MA21

V současné době je do MA21 zapojeno v Jihomoravském kraji 15 subjektů (Tab. 5), přičemž jedním z nich je sám Jihomoravský kraj. Dále se jedná o 1 malou obec, 1 MAS, 7 obcí a 5 mikroregionů. V naprosté většině případů (2/3) jsou uvedené municipality zařazeny v kategorii Zájemci, včetně samotného Jihomoravského kraje. Dvě obce jsou zařazeny v kategorii D, další dvě obce v kategorii C a mikroregion Dražanská vrchovina, jako nejúspěšnější realizátor MA21 v Jihomoravském kraji dokonce dosáhl kategorie B, za což mu byla udělena Cena ministerstva vnitra (CENIA, © 2014h).

Tabulka 5: Municipality v JMK zapojené do MA21 v roce 2014

Municipalita	Druh municipality	Kategorie
Adamov	obec	D
Břeclav	obec	D
Hodonín	obec	C
Kuřim	obec	Zájemci
Letovice	obec	C
Tvarožná Lhota	malá obec	Zájemci
Šlapanice	obec	Zájemci
Znojmo	obec	Zájemci
Mikroregion Dražanská vrchovina	mikroregion	B
Mikroregion Kahan	mikroregion	Zájemci
Svazek obcí Větrník	mikroregion	Zájemci
Mikroregion Kuřimka	mikroregion	Zájemci
Svazek obcí Panství hradu Veveří	mikroregion	Zájemci
MAS Strážnicko	místní akční skupina	Zájemci
Jihomoravský kraj	kraj	Zájemci

Zdroj: vlastní, na základě MA21

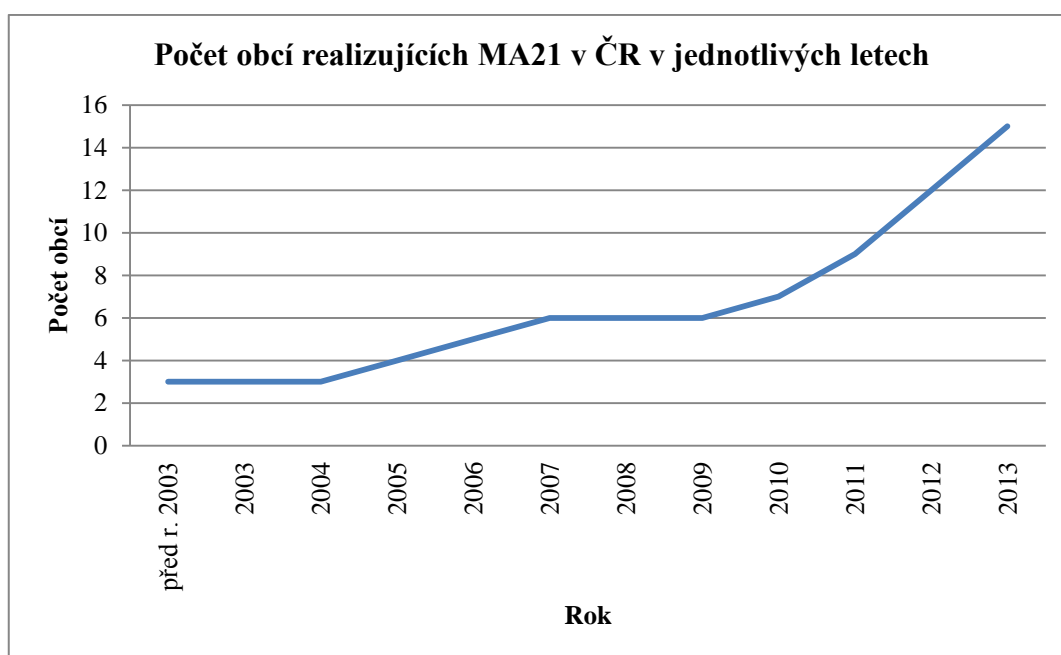
V Tab. 6 můžeme vidět, jak se jednotlivé obce v Jihomoravském kraji postupně zapojovaly do MA21, respektive jak se registrovaly do Databáze MA21. Již na první pohled je evidentní nárůst počtu nově zapojovaných subjektů v posledních letech. Zvýšení počtu municipalit nově realizujících MA21 v letech 2012 a 2013 bude pravděpodobně pozitivním dopadem vypsaného dotačního titulu Jihomoravského kraje „Zdravé obce, města a mikroregiony JMK“, který obcím poskytl potřebné prostředky k realizování kroků spojených s úspěšným zapojením do procesu MA21.

Tabulka 6: Počet obcí přístupujících k MA21 v Jihomoravském kraji v jednotlivých letech

Rok	před r. 2003	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet	3	0	0	1	1	1	0	0	1	2	3	3

Zdroj: vlastní, na základě Veselá, 2012, s. 69 a Databáze MA21

Data jsou následně zpracována do přehledného grafu (Graf 2), který zobrazuje, jak narůstal počet realizátorů místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji v posledních letech.

Graf 2: Počet obcí realizujících MA21 v ČR v jednotlivých letech

Zdroj: vlastní

6.2.4 Strategické plánování MA21

Realizace MA21 v Jihomoravském kraji je prováděna pouze na základě ročních plánů, tzv. Ročních plánů zlepšování Projektu zdravý kraj a Místní Agendy 21. Jedná se o dvoustránkový dokument, který obsahuje soupis jednotlivých plánovaných akcí v daném roce společně s plánovaným termínem, ukazatelem plnění a garantem. Činnostmi zaznamenanými v plánu jsou například roční doplňování registrace JMK do Databáze MA21 (ukazatelem je záznam v Databázi MA21), správa portálu Zdravý Jihomoravský kraj (ukazatelem aktuality o PZK a MA21 v JMK), či kampaně pořádané krajským úřadem jako například Dny bez

úrazů či Dny zdraví (ukazatel minimálně 2 akce pro veřejnost ročně) (Portál Jihomoravského kraje, © 2014d).

Žádný strategický dokument řešící z dlouhodobého hlediska zavádění a směřování MA21 v Jihomoravském kraji neexistuje. Strategickým dokumentem, ve kterém však můžeme nalézt návaznost na MA21 je „Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2006 – 2016“. V prioritní ose 2: Životní prostředí se nachází specifický cíl Zkvalitnění environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty a strategickým opatřením vedoucím k dosažení daného cíle je pak Podpora vznikajícího systému místních Agend 21 (Portál Jihomoravského kraje, © 2014e).

Dalším dokumentem souvisejícím s MA21 je „Aktualizace strategické vize Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020“. V Prioritě 2 „Kvalitní a odpovídající nabídka veřejných služeb“ se nachází opatření 2.7 „Zefektivnění veřejné správy a zkvalitnění komunikace s veřejností“ (Portál Jihomoravského kraje, © 2014f).

6.2.5 Postavení Jihomoravského kraje v procesu zavádění MA21

Jihomoravský kraj, jak již bylo zmíněno výše, je realizátorem místní Agendy 21 od roku 2008 (tedy začal s MA21 jako druhý po kraji Vysočina) a ve srovnání s ostatními kraji realizujícími MA21, či s celorepublikovým průměrem, si vede v některých oblastech poměrně dobře, v jiných oblastech zaostává, či se pohybuje v určitém standardu. Postavení JMK v rámci MA21 bude nastíněno v této kapitole. Zdrojem informací o jednotlivých krajích je Databáze MA21 a informace od koordinátorky MA21 v JMK Bc. Martiny Brtnické. Pokud se podíváme na úspěšnost jednotlivých krajů realizujících MA21, většina jich je zařazena v kategorii Zájemci (pouze kraj Vysočina a kraj Moravskoslezský dosáhly kategorie C). V tomto ohledu se Jihomoravský kraj, který je také zařazen v kategorii Zájemci nijak nevymyká. Podle slov koordinátorky MA21 Bc. Martiny Brtnické JMK ani nebude v nejbližší době usilovat o postup do vyšší kategorie, a to zejména kvůli nedostatku personální a finanční kapacity. Priority směřování MA21 v kraji jsou momentálně nastaveny jiným směrem.

Za zásadní nedostatek JMK vidím nevyužití žádných externích finančních prostředků, které by přitom mohly mít významný pozitivní vliv na rozvoj místní Agendy 21. Příklad můžeme vidět v Moravskoslezském kraji. Tento kraj začal se realizací MA21 o rok později než JMK, ale v současné době je již v kategorii C a je považován společně s krajem Vysočina za nejúspěšnějšího realizátora. Moravskoslezský kraj využil na samém počátku zavá-

dění MA21 externích finančních prostředků, které významným způsobem urychlily proces jejího zavádění. Moravskoslezský kraj zpracoval projekt „Implementace MA21 a principů udržitelného rozvoje v Moravskoslezském kraji“ a získal na něj dotaci z Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí České republiky, v rámci prioritní osy Regionální projekty. Dotace byla kraji schválena a do rozpočtu projektu, který byl vyčíslen na 1 490 000 Kč, to přineslo významných 990 000 Kč. Výstupem projektu bylo ustanovení krajského koordinátora MA21, zodpovědného politika MA21 a oficiálního orgánu kraje k MA21, dále vznik oficiálního strategického dokumentu k MA21, vznik metodického návodu k implementaci MA21 v obcích, navýšení počtu realizátorů MA21 v kraji a zvýšení informovanosti a zapojení obyvatel do realizace. Z tohoto výčtu je patrné, že externí finanční výpomoc pomohla výrazným způsobem k rychlému nastartování procesu MA21 v kraji a je škoda, že JMK podobné příležitosti nevyužil (Moravskoslezský kraj, © 2014).

Nyní se podívejme na úspěšnost realizace MA21 z jiného pohledu. Hlavním deklarovaným cílem Jihomoravského kraje je podporovat jednotlivé subjekty v kraji, aby se aktivně zapojily do procesu MA21. Toto je v souladu se zastávaným názorem, že aby mohl nastat trvale udržitelný rozvoj kraje, musí se v souladu s trvalou udržitelností rozvíjet nejdříve jednotlivé subjekty na nejnižší úrovni. Z Tabulky 4 (viz kpt. 5.3.3) by se mohlo zdát, že JMK není v tomto svém snažení příliš úspěšný, když se s 2,2 % zapojených subjektů nachází na pomyslné 7. příčce v rámci jednotlivých krajů. Opak je však pravdou. Jihomoravský kraj je specifický tím, že je zde zapojeno do MA21 velké množství mikroregionů (v celé ČR je jich zapojeno 10, z toho v JMK 5), čímž malé obce řeší nedostatečné personální a finanční kapacity pro samostatné zapojení a realizaci MA21. V rámci těchto mikroregionů je do místní Agendy 21 zapojeno v JMK plných 42 obcí, což znamená, že se Jihomoravský kraj dostává na druhou příčku, co se týká počtu zapojených subjektů do MA21 (první zůstává kraj Vysočina, kde jsou také 2 zapojené mikroregiony). Můžeme tedy konstatovat, že cíl, který si JMK vytyčil, se mu s úspěchem daří plnit.

6.3 SWOT analýza stavu realizace MA21 v JMK

MA21 se v Jihomoravském kraji začíná pozvolna prosazovat a přináší změnu v řízení JMK. MA21 je pro kraj určitě přínosem, a to i přes to, že na krajské úrovni v podstatě nelze výrazným způsobem využít jeden z jejích hlavních principů a zároveň hlavních přednostní – zapojení veřejnosti do plánování a rozhodování.

Silné stránky

- MA21 pomohla kraji navázat spolupráci s obcemi (spolupráce na webu Zdravý JMK, sdílení a výměna informací a zkušeností).
- Dochází k větší propagaci principu udržitelného rozvoje.
- Zkvalitnění správy věcí veřejných.
- Vznik nových kampaní (jako například Dny zdraví) a v rámci těchto kampaní navázání spolupráce s některými neziskovými organizacemi.
- Místní Agenda 21 je postupně stále více integrována do struktury krajského úřadu. V první fázi se zabývala MA21 pouze její koordinátorka z odboru zdravotnictví, poté byla místní Agenda 21 propojena s managementem kvality úřadu, čímž získala na krajském úřadě silnější pozici. Zatím posledním krokem je vznik pracovní skupiny pro MA21.
- Navázání spolupráce s nejúspěšnějším realizátorem místní Agendy 21 na úrovni krajů – krajem Vysočina.

Slabé stránky

- Částečně negativně může být vnímáno dosavadní umístění MA21 na Odbor zdravotnictví, zaměření většiny akcí směrem ke zdravotní tematice a nedostatečná návaznost na ostatní obory činnosti krajského úřadu.
- Nedostatečná aktivita ostatních odborů.
- Další slabou stránkou MA21 v Jihomoravském kraji je stále nedostatečná medializace a publicita projektu.
- Omezené finanční zdroje. Kraj vyčleňuje každoročně ze svého rozpočtu finanční alokaci určenou pro Projekt Zdravý kraj a místní Agenda 21, avšak tyto zdroje jsou značně omezené. Zatím nedošlo k hledání možného externího zdroje financování.
- Slabou stránkou je také nedostatečná aktivita nezbytná k postupu do vyšší kategorie MA21.
- Neexistence strategického dokumentu upravujícího směřování MA21 v kraji.

Příležitosti

- Možnost využití operačních programů EU pro financování aktivit MA21
- Využití příkladů dobré praxe jako demonstračních akcí ukazujících pozitivní dopady realizace MA21.
- Zvýšit povědomost veřejnosti o místní Agendě 21.
- Vzdělávání zaměstnanců krajského úřadu v oblasti trvale udržitelného rozvoje a jejich seznámení s procesem místní Agendy 21.
- Posílit spolupráci s jednotlivými obcemi v Jihomoravském kraji, poskytovat obcím kvalitní informační podporu.
- Zlepšení personálního zabezpečení místní Agendy 21 na krajském úřadě.
- Navázat spolupráci s dalšími kraji realizujícími místní Agendu 21.
- Navázat spolupráci s nejrůznějšími subjekty v Jihomoravském kraji a rozšířit tak možnosti pro posilování postavení místní Agendy 21 - nevládní neziskové organizace, podnikatelé, občané.
- Začleňovat udržitelný rozvoj do strategického plánování kraje.
- Sestavit soustavu indikátorů a pravidelně hodnotit realizaci místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji, což umožní hledání dalších příležitostí, ale i slabých míst a bude tak moci být snáze nastaveno další směřování místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji.

Hrozby

- „Znechucení“ obyvatel veřejnou scénou a zvyšující se pasivita a nezájem o věci veřejné.
- Neochota jednotlivých odborů krajského úřadu, respektive zaměstnanců, zapojovat se do aktivit spojených s místní Agendou 21.
- Dlouhodobý ekonomický propad a s tím související nedostatek finančních prostředků.

7 STRATEGIE ZAVÁDĚNÍ MA21 V JIHMORAVSKÉM KRAJI - NÁVRHOVÁ ČÁST

7.1 Vize

Jihomoravský kraj je úspěšným realizátorem místní Agendy 21. V kraji existuje vysoké povědomí o MA21 a problematice udržitelného rozvoje. Vlivem účinné podpory, poskytovaným informacím a dobrému příkladu kraje se zvyšuje počet municipalit zapojených do MA21 a pracujících v souladu s principy udržitelného rozvoje.

7.2 Cíle strategie

Globálním cílem strategie je vytvoření základního rámce a definice základního přístupu k podpoře a rozvoji místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji. Strategie tak bude především představovat základ pro efektivní koordinaci MA21 v kraji, což se pozitivně promítne do kvality realizovaných aktivit a také umožní efektivní využívání personálních i finančních zdrojů.

Náplní strategie bude také nalezení stávajících, již probíhajících aktivit a opatření, která jsou již v současné době realizována a dojde k jejich zapracování do strategie tak, aby byly koncepčně začleněny.

Díličí cíle předkládané strategie jsou následující:

- Zvýšit kvalitu MA21 v Jihomoravském kraji a postoupit do kategorie D Databáze MA21.
- Zvýšit počet municipalit v kraji zapojených do MA21.
- Zvýšit povědomost a zájem veřejnosti, pracovníků veřejné správy i politické reprezentace o MA21.
- Zvýšit zájem o trvale udržitelný rozvoj a trvale udržitelný způsob života.

Mottem Zdravého Jihomoravského kraje je: „*Chceme-li být Zdravým krajem, musíme se skládat ze Zdravých jednotek – tj. ze Zdravých obcí/měst/mikroregionů/místních akčních skupin*“. V souladu s tímto mottem se strategie zaměřuje ze značné části na podporu (informační, finanční) jednotlivých municipalit při zavádění MA21.

Časovým rámcem strategie je období 2014 – 2020.

7.3 Návaznost na jiné strategické dokumenty

Výchozím dokumentem na celorepublikové úrovni je „Koncepce podpory místní Agendy 21 v ČR do roku 2020“. Koncepce vytyčuje čtyři základní oblasti, na které je nutné se při zavádění MA21 na celorepublikové úrovni soustředit. Jedná se o oblast medializace, osvěty a vzdělávání, dále o politickou podporu, financování MA21 a v poslední řadě o hodnocení MA21.

Co se týče územního celku Jihomoravského kraje, předkládaná strategie má návaznost na „Strategii rozvoje Jihomoravského kraje 2006 – 2016“, která definuje přístup kraje k podpoře rozvoje jeho území. Stanoví se zde strategické cíle rozvoje kraje jako celku i jeho funkčních částí, hlavní postupy k dosažení těchto cílů a poskytuje nutná východiska pro vypracování dalších koncepčních dokumentů.

Návaznost na místní Agendu 21 je zakotvena v prioritní ose 2: Životní prostředí, která obsahuje specifický cíl Zkvalitnění environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty. Strategickým opatřením vedoucím k dosažení daného cíle je pak Podpora vznikajícího systému místních Agend 21.

Dalším strategickým dokumentem, ve kterém můžeme nalézt propojení s MA21 je „Aktualizace strategické vize Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020“, která vychází z platné „Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2006 – 2016“. Jedná se o koncepční dokument umožňující kvalifikované rozhodování orgánů JMK pro další rozvoj kraje a tvorbu navazujících projektů, dokumentů či dotačních programů.

Souvislost s MA21 je v Prioritě 2 „Kvalitní a odpovídající nabídka veřejných služeb“, která je zaměřena na velké množství aktivit v oblasti poskytování a zvyšování kvality veřejných služeb. Konkrétně opatření 2.7 Zefektivnění veřejné správy a zkvalitnění komunikace s veřejností je zaměřeno na „*zlepšení negativní pověsti veřejné správy, zlepšení její komunikace s veřejností a výměnu zkušeností a know-how mezi orgány veřejné správy a dalšími subjekty*“ (Portál Jihomoravského kraje, © 2014f).

7.4 Priority strategie

Priorita 1: Poskytování a šíření informací a osvěta

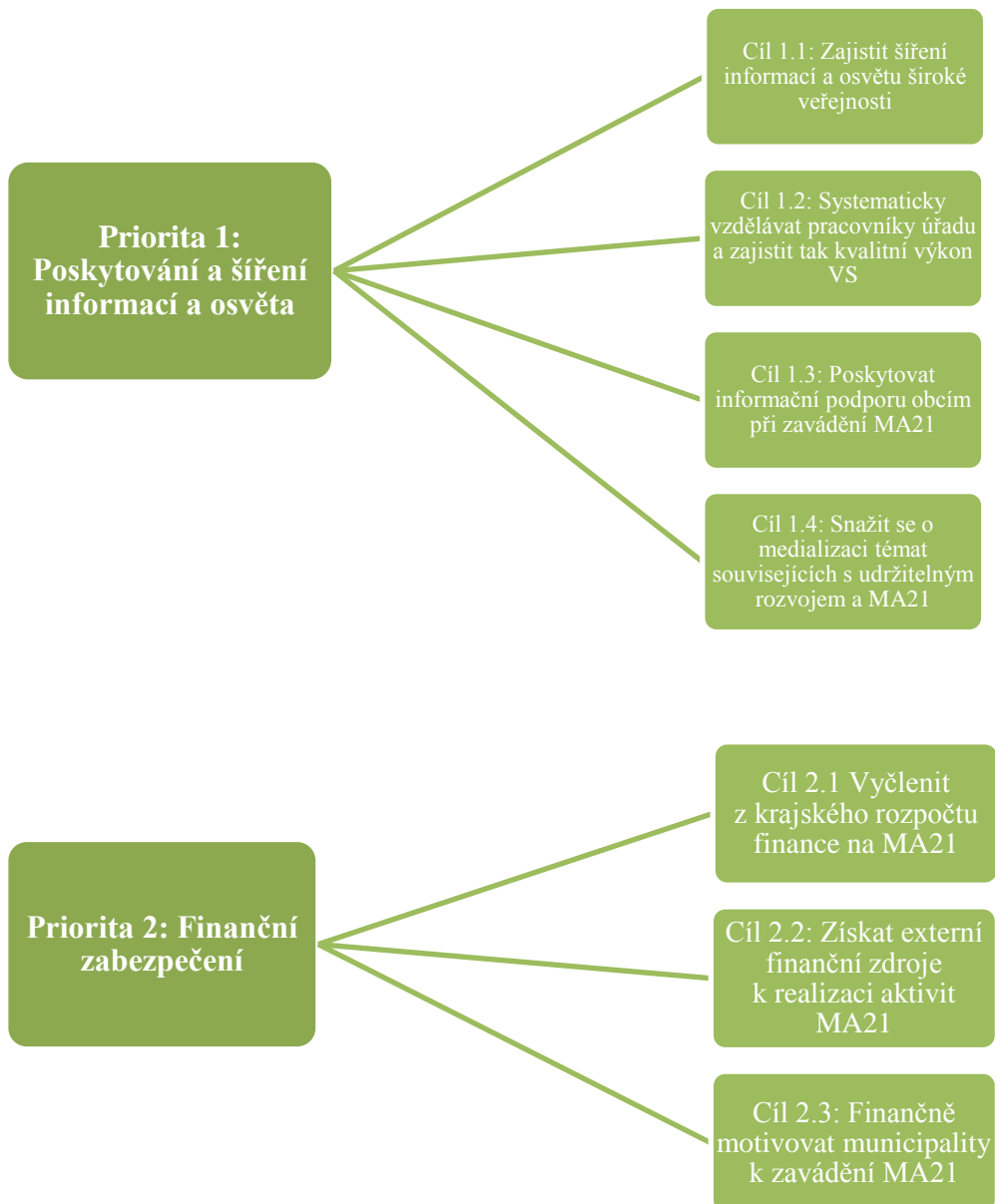
Priorita 2: Finanční zabezpečení

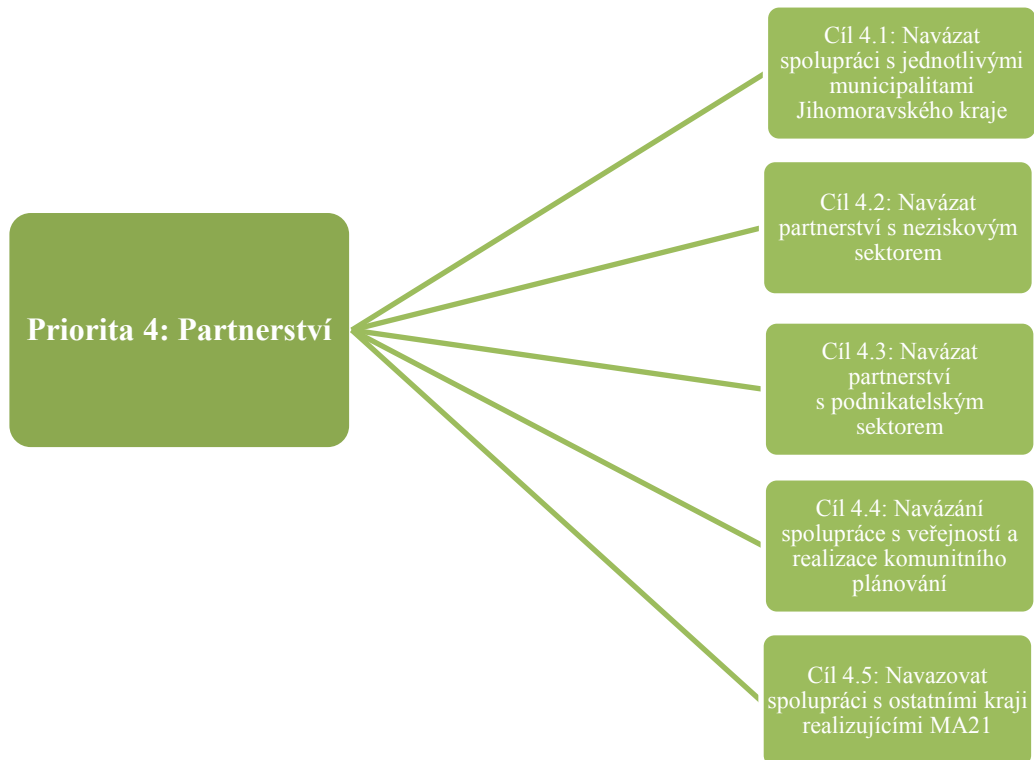
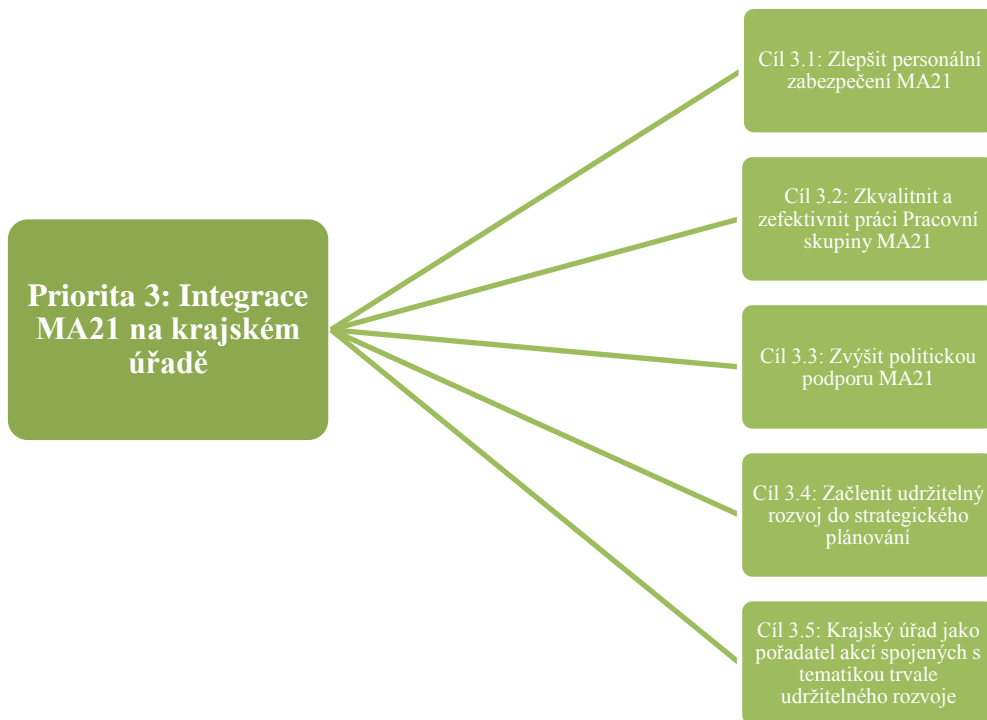
Priorita 3: Integrace MA21 na krajském úřadě

Priorita 4: Partnerství

Priorita 5: Hodnocení kvality udržitelného rozvoje v kraji

V následujícím schématu je vidět, jaké cíle spadají pod pět základních priorit. K naplňování cílů jsou pak dále definována strategická opatření.

**Priorita 5: Hodnocení
kvality udržitelného
rozvoje a MA21 v kraji**

**Cíl 5.1: Sledovat a
vyhodnocovat kvalitu
realizace MA21 v kraji a
její dopady na udržitelný
rozvoj**

7.4.1 Priorita 1: Poskytování a šíření informací a osvěta

Nezbytné pro úspěšné zavádění místní Agendy 21 a její realizaci v podmínkách kraje, ale i jednotlivých municipalit je zvyšování informovanosti a povědomí občanů, jednotlivých zájmových skupin, pracovníků veřejné správy i politiků o problematice místní Agendy 21 a trvale udržitelného rozvoje. I přes to, že se kraj v této oblasti posunul v posledních letech výrazně dopředu, je informovanost jednotlivých cílových skupin stále nedostatečná. Přitom kvalitní a propracovaná mediální a komunikační kampaň, zaměřená na všechny skupiny obyvatelstva kraje, je klíčovým aspektem úspěšného zavádění místní Agendy 21. Občané si musí uvědomit, že snaha o zavádění a realizaci MA21 je vlastně snahou o postupné zvyšování kvality jejich života a snahou o rozvoj kraje a jeho utváření jako místa příjemného pro život.

V celostátních médiích problematika trvale udržitelného rozvoje a místní Agendy 21 téměř zmiňována není a o to více se proto musí angažovat v této oblasti kraj. Je třeba systematicky vzdělávat jednotlivé pracovníky krajského úřadu tak, aby viděli smysl své spolupráce na aktivitách MA21. Je nutné poskytováním kvalitních informací překonat jejich skepsi a neochotu k zavádění nových principů a metod. S nedostatkem informací je spojena také neochota politiků více se zapojovat do procesů MA21, přitom jejich podpora je k realizaci kvalitních opatření a programů klíčová. V poslední řadě je důležité šířit osvětu mezi širokou veřejností a to jak v záležitostech MA21, tak obecně v problematice trvale udržitelného rozvoje. Můžeme předpokládat, že vyšší znalost dané problematiky pomůže překonat pasivitu obyvatel a nalézt podporu a aktivní a pozitivní přístup k záležitostem MA21. Je potřeba správným přístupem rozvinout v obyvatelích kraje patriotismus a přimět je, aby území kraje/ obce považovali za svůj domov a odpovídajícím způsobem se zapojovali do péče o něj.

K podpoře informovanosti v podstatě všech výše zmíněných cílových skupin je od roku 2012 v provozu webový portál Zdravý Jihomoravský kraj (<http://zdravykraj.kr-jihomoravsky.cz/>). Portál poskytuje informace o plánovaných a realizovaných aktivitách kraje a také o projektech jednotlivých municipalit v JMK, které mohou do obsahu webu zasahovat a sdílet zde své zkušenosti a poznatky – primárně byl tedy určen zejména realizátorům MA21 a zájemcům o realizaci hledajícím inspiraci, ale k informacím zde má přístup i široká veřejnost. Web zatím slouží především jako sbírka příkladů dobré praxe z regionu JMK, což je pozitivní a inspirativní, avšak obdobné informace lze nalézt i na portálu www.dobrapraxe.cz. Web zatím není úplně propracovaný, co se týká metodického návodu pro obce, jak se zapojit do MA21, což bylo jedním z cílů při tvorbě webu. Nachází se zde jen několik odkazů na stránky, kde jsou zmíněné informace popsány. Bylo by však vhodné v zájmu ulehčení práce jednotlivým municipalitám, vytvořit zde jakýsi zkrácený metodický návod a tipy pro postup při zavádění MA21 či vytvořit diskuzní fórum, kde by mohly municipality sdílet své informace a rady ohledně zásadních bodů zavádění a realizace MA21. Co se týče zvyšování informovanosti obcí o problematice, realizuje kraj více aktivit (metodická setkávání), která jsou však zařazena v prioritě 4: Partnerství.

Vzhledem k nejširší veřejnosti je osvěta realizována, kromě výše zmíněného webu, zejména prostřednictvím osvětových akcí, které jsou však vzhledem k zakotvení MA21 na úřadu v gesci odboru zdravotnictví orientovány na zdraví a zdravotní problematiku. Kraj realizuje akce jako například kampaň Dny bez úrazů či Dny zdraví. Kromě toho má kraj za účelem propagace MA21 a TUR předplacenu rubriku v Listech Moravy a projekt Zdravý kraj má založen profil na facebooku. Facebookový profil a sociální média obecně jsou dobrým způsobem jak zaujmout především mladší věkovou skupinu, ale je potřeba ji nějakou informační kampaní k informacím vůbec přilákat. V tomto případě má účet pouze 18 členů, což určitě není dobrý výsledek a je potřeba sem mladou generaci vhodným způsobem nalákat.

Celkově je potřeba zvýšit propagaci MA21 a trvale udržitelného způsobu života směrem k veřejnosti a to co nejvíce způsoby tak, aby se informace dostaly k co nejvíce cílovým osobám. Je vhodné využívat kombinaci tištěných médií, elektronických médií, sociálních sítí i osvětových akcí a pokusit se zvýšit také zájem médií o tuto problematiku. Je třeba rozšiřovat stávající osvětové akce a kampaně zaměřené na udržitelný rozvoj pro veřejnost. Osvětové akce by neměly být zaměřeny pouze na oblast zdraví, ale měly by se zabývat všemi oblastmi udržitelného rozvoje. Vhodné je například pořádání společenských akcí

spojených s obnovou a podporou tradic, podpora zájmových činností obyvatel, organizace akcí zaměřených na ekologii a péči o životní prostředí atp.

Vzhledem k informování široké veřejnosti a propagaci kraje jako municipality realizující MA21 a respektující a dodržující principy udržitelného rozvoje je pak účast na celostátních akcích spojených s prezentováním výsledků realizace MA21 (Národní setkávání Zdravých měst, Národní konference kvality ve veřejné správě) a také účast na soutěžích souvisejících s MA21 (například Ministerstvo vnitra každý rok uděluje Cenu za kvalitu ve veřejné správě).

Co se týče poskytování informací směrem k obcím, v této prioritě zůstane pouze realizace webu a ostatní aktivity tímto směrem budou zařazeny v prioritní ose partnerství, jelikož půjde zejména o aktivity obousměrné, založené na navazování partnerství, spolupráce a vzájemné výměně informací, zkušeností a poznatků.

V oblasti poskytování informací směrem k zaměstnancům úřadu jsou zatím aktivity poměrně slabé. Pouze koordinátorka MA21 se pravidelně účastní vzdělávacích akcí NSZM (Jarní, Letní a Podzimní škola zdravých měst), avšak ostatních účastníků se pravidelné vzdělávání a rozšiřování znalostí netýká. Je však potřeba zapracovat na systematické nabídce vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje a MA21 pro zaměstnance všech odborů tak, aby mohli poskytovat odborné a kvalitní služby a kvalifikovaně pracovat s veřejností.

Cíl 1.1: Zajistit šíření informací a osvětu široké veřejnosti

Strategické opatření 1.1.1: Je třeba zpracovat osvětové materiály o MA21 a udržitelném rozvoji a distribuovat je všem cílovým skupinám, a to různými informačními kanály – využívat tištěná média, elektronická média i sociální sítě. Hledat další možnosti, jak účinně šířit informace ve veřejném prostoru.

Strategické opatření 1.1.2: I nadále budou realizovány osvětové akce pro veřejnost, avšak s širším zaměřením. Nepůjde jen o osvětu v oblasti zdraví, ale také budou tyto akce zaměřeny na životní prostředí, kulturu, tradice atd.

Cíl 1.2: Systematicky vzdělávat pracovníky úřadu a zajistit tak kvalitní výkon VS

Strategické opatření 1.2.1: Zajišťovat pro všechny pracovníky úřadu školení v oblasti trvale udržitelného rozvoje a MA21 tak, aby mohli zvyšovat odbornost své práce a zajistili tak

společnými silami kvalitní správu věcí veřejných a také správu vstřícnou směrem k občanům.

Strategické opatření 1.2.2: I nadále pokračovat v pravidelném vzdělávání koordinátorů MA21 a jejich účasti na odborných školeních.

Cíl 1.3: Poskytovat informační podporu obcím při zavádění MA21

Strategické opatření 1.3.1: Je třeba dále provozovat web Zdravý Jihomoravský kraj a především jej rozvíjet tak, aby mohl poskytovat metodickou podporu municipalitám, majícím zájem o integraci principů a aktivit MA21 do své činnosti. Vhodné by bylo zavést diskuzní blog, umožňující konzultaci rozmanitých problémů realizace aktivit MA21 a přímou reakci na ně.

Strategické opatření 1.3.2: Úspěšnými realizátory MA21 zde budou i nadále prezentovány výsledky jejich činnosti jako tzv. příklady dobré praxe, aby mohly tyto příklady inspirovat další využití a pozitivní zkušenosti tak budou dále přenášeny a využívány.

Cíl 1.4: Snažit se o medializaci témat souvisejících s udržitelným rozvojem a MA21

Strategické opatření 1.4.1: Zpracovat poutavě a kvalitně problematiku MA21 a udržitelného rozvoje a motivovat tak média k šíření těchto informací. Snažit se problematiku protláčit do co nejširší škály médií tak, aby byla zacílena na nejširší vrstvy obyvatelstva a jednotlivé zájmové skupiny.

7.4.2 Priorita 2: Finanční zabezpečení

Finanční zabezpečení místní Agendy 21 je zásadní podmínkou pro možnost realizace jednotlivých aktivit a opatření. MA21 je v současné době financována z krajského rozpočtu, kdy Jihomoravský kraj má určenu na Projekt Zdravý kraj a místní Agenda 21 částku ve výši zhruba 500 000,- Kč. Z toho 200 000,- Kč je určeno přímo na aktivity kraje týkající se činností a opatření souvisejících s MA21 a 300 000,- Kč je směřováno do dotačního titulu „Zdravé obce, města a mikroregiony JMK“. Výše financí směřovaných do projektu však není nijak pevně dlouhodobě zakotvena, každoročně je projednávána a schvalována zastupitelstvem kraje. Výše finančních zdrojů tedy závisí na aktuálních finančních a pro-

vozních možnostech úřadu a není možné automaticky počítat s rozpočtem 500 000,- Kč. Proto je nutné hledat i další zdroje a možnosti financování aktivit MA21.

Existují různé možnosti externích zdrojů financování, kterých však Jihomoravský kraj doposud nevyužil. V tomto programovém období se dalo čerpat finance z několika zdrojů EU, které podporovaly aktivity související s MA21, i když nebyly primárně na místní Agendu 21 zaměřeny. Byly vhodné spíše k financování jednotlivých projektů, které mohou být v rámci MA21 realizovány. Jedná se o různé dotační tituly zaměřené na trvale udržitelný rozvoj (př. OPŽP – Environmentální výchova, vzdělání a osvěta). Existují i různé národní zdroje, či zdroje Finančního mechanismu EHP a Norska, které lze využít k financování široké škály aktivit spadajících pod MA21.

Problémem hledání externích finančních zdrojů je v současné době končící programové období 2007 – 2013 a neexistence nových operačních programů pro následující období 2014 – 2020. Tím pádem v současné době nefunguje jeden z nejsilnějších možných zdrojů financování aktivit MA21 a hledání externích zdrojů může být o to obtížnější.

Zatím je podle slov náměstka ministryně pro místní rozvoj Daniela Brauna (Čeká nás ještě obrovský nápor na celý systém, 2014, s. 17 - 22) jasné pouze to, že v následujícím programovém období bude méně operačních programů než v období 2007 – 2013 a budou zaměřené na vymezené klíčové potřeby České republiky. Nebude již dále možné financovat tak široký okruh projektů jako doposud, ale bylo definováno pět základních okruhů, které budou za pomoci evropských peněz financovány, a které pomohou ČR naplno rozvinout její potenciál a konkurenceschopnost. Ve třech z již definovaných okruhů je přitom možno spatřit potenciál pro čerpání prostředků na aktivity místní Agendy 21 – jedná se o následující: „veřejná správa a její kvalita“, „práce na infrastruktuře“ (může zahrnovat i infrastrukturu environmentální) a „sociální soudržnost“.

Také na místní úrovni jsou finanční prostředky čerpány z obecních rozpočtů a jejich výše je často velmi omezená. Tyto prostředky by měly být účelně doplňovány z krajského dotačního titulu či jiných externích zdrojů.

Cíl 2.1 Vyčlenit z krajského rozpočtu finance na MA21

Strategické opatření 2.1.1: I nadále každoročně vyčleňovat z krajského rozpočtu částku určenou na realizaci a propagaci aktivit souvisejících s projektem MA21.

Cíl 2.2: Získat externí finanční zdroje k realizaci aktivit MA21

Strategické opatření 2.2.1: Budou hledány dostupné externí zdroje, které by bylo možné využít k financování aktivit týkajících se MA21.

Cíl 2.3: Finančně motivovat municipality k zavádění MA21

Strategické opatření 2.3.1: I nadále bude realizován dotační program „Zdravé obce, města a mikroregiony JMK“ k podpoře jednotlivých municipalit při zavádění a realizaci MA21.

Strategické opatření 2.3.2: Uskuteční se motivační soutěž na krajské úrovni a realizátor nejlepšího projektu MA21 bude oceněn podporou dalšího rozvoje MA21.

7.4.3 Priorita 3: Integrace MA21 na krajském úřadě

Jihomoravský kraj se úspěšně snaží integrovat postupy, myšlenky a opatření související s MA21 do každodenní činnosti krajského úřadu. Na problematice pracuje zejména koordinátorka MA21 a dvě pracovnice Útvaru řízení kvality krajského úřadu. Ani jedna ze zmíněných osob se však nevěnuje problematice MA21 na plný úvazek. Spoluprací s útvaru řízení kvality získal sice projekt Zdravý kraj a MA21 na krajském úřadu silnější pozici, ale stále existuje prostor pro zapojení dalších osob, zaměstnanců úřadu a získání dalších kapacit pro zdokonalování a rozvoj MA21 v kraji.

V roce 2012 byla v rámci úřadu zřízena pracovní skupina MA21, která se pravidelně schází k projednávání projektů a aktivit, které lze zařadit pod MA21, sestavování ročního plánu činnosti a schvalování závěrečné zprávy projektu. Kromě koordinátorky MA21 (odbor zdravotnictví), politika odpovědného za MA21 a zástupkyně z Útvaru řízení kvality jsou v pracovní skupině dále zástupci odboru životního prostředí, regionálního rozvoje, školství, zástupce odboru dopravy, odboru sociálních věcí a přednosta Ústavu sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví LF MA v Brně. V pracovní skupině je v současné době zastoupeno sedm odborů krajského úřadu z celkových devatenácti a stále tedy existují možnosti jak začlenit další odbory a zaměstnance do realizovaných aktivit. Mezi odbory, jejichž agenda s MA21 či udržitelným rozvojem souvisí a nejsou členy pracovní skupiny, patří zejména odbor územního plánování a stavebního řádu, odbor investic, odbor ekonomický, odbor kultury a památkové péče či odbor vnějších vztahů, který by mohl výrazným způsobem přispět k propagaci JMK jako realizátora MA21.

Velice důležitá pro implementaci MA21 do každodenní činnosti úřadu je také aktivní politická podpora. Je vhodné, aby se zodpovědný politik účastnil veřejných akcí souvisejících s MA21 a demonstroval tak politickou podporu této činnosti. MA21 tak opět získá jiné postavení v očích veřejnosti. Nedostatečná politická podpora také může vyústit v nedostatečnou personální kapacitu – nedostatek aktivních jedinců, kteří budou ochotni na záležitostech MA21 spolupracovat.

V kraji realizujícím MA21 by samozřejmě jednotlivé schvalované strategie dalšího rozvoje území měly být v souladu s hlavní myšlenkou MA21 – v souladu s trvale udržitelným rozvojem a měly by tuto myšlenku zakotvovat. V JMK je v souladu s udržitelným rozvojem schválena Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2006 - 2016 a Program rozvoje Jihomoravského kraje 2014 – 2017. I další dokumenty, které budou dále vypracovávány a schvalovány, by měly uplatňovat principy udržitelného rozvoje ve strategickém řízení a správě věcí veřejných.

Neméně důležité pak také je, aby šel Jihomoravský kraj jednotlivým obcím v kraji příkladem a byl pro ně inspirací a sám realizoval akce se zaměřením na trvale udržitelný rozvoj a všechny jeho aspekty. Tyto akce by měly mít vzdělávací podtext a povedou tak ke zvyšování povědomosti jednotlivých obyvatel kraje o konceptu trvale udržitelného rozvoje a jeho souvislostech.

Cíl 3.1: Zlepšit personální zabezpečení MA21

Strategické opatření 3.1.1: Začlenit do pracovní náplně dalších zaměstnanců z více odborů problematiku MA21 a posilovat tak kvalitní administrativní zázemí pro její realizaci.

Cíl 3.2: Zkvalitnit a zefektivnit práci Pracovní skupiny MA21

Strategické opatření 3.2.1: Zapojit do pracovní skupiny zástupce z více odborů krajského úřadu tak, aby mohlo být akcentováno více pohledů a názorů a aby mohlo být realizováno pod hlavičkou MA21 více rozmanitých aktivit.

Cíl 3.3: Zvýšit politickou podporu MA21

Strategické opatření 3.3.1: Účast politika zodpovědného za MA21 na veřejných a osvětových akcích propagujících MA21 a trvale udržitelný způsob života.

Cíl 3.4: Začlenit udržitelný rozvoj do strategického plánování kraje

Strategické opatření 3.4.1: Při strategickém plánování zohledňovat principy udržitelného rozvoje a zakotvovat je v těchto strategických dokumentech.

Cíl 3.5: Krajský úřad jako pořadatel akcí spojených s tematikou trvale udržitelného rozvoje.

Strategické opatření 3.5.1: Na krajské úrovni budou pořádány akce, projekty a soutěže s tematikou trvale udržitelného rozvoje, které povedou nenásilnou formou ke zvyšování povědomí obyvatelstva o této problematice.

7.4.4 Priorita 4: Partnerství

MA21 má být procesem založeným na partnerství s širokou veřejností a nejrůznějšími zájmovými skupinami, nevládním neziskovým sektorem i sektorem soukromým. Zaměstnanci veřejné správy by měli při přípravě a realizaci jednotlivých akcí a opatření spolupracovat s těmito skupinami a to ne pouze jednorázově. Zapojení jednotlivých subjektů by mělo být pojímáno jako dlouhodobý proces vedoucí ke vzniku trvalého místního partnerství.

Je nezbytné nastavit kvalitní a perspektivní spolupráci mezi krajem a jednotlivými **obcemi**. Je zřejmé, že aby mohl být kraj úspěšným realizátorem MA21 a aby mohl realizovat trvale udržitelný způsob správy, je nezbytné, aby podobným způsobem uvažovaly také jednotlivé municipality na jeho území. Proto se kraj již nyní snaží navazovat spolupráci s jednotlivými realizátory MA21 prostřednictvím dvou akcí. První z nich je pravidelné metodické setkávání zdravých municipalit v JMK, které se snaží realizovat MA21 na svých územích. Druhou aktivitou, zaměřenou na užší okruh osob, je pak pořádání, organizace a koordinace osobních setkávání koordinátorů PZM a MA21. Hlavní prioritou všech těchto setkání by mělo být navazování kontaktů, užší spolupráce mezi krajem a municipalitami v oblasti MA21 a udržitelného rozvoje a zejména pak předávání zkušeností. Je však třeba hledat cesty, jak zapojovat do procesu také municipality, které MA21 dosud nerealizují. Pořádat různá setkání a osvětové akce, kterých by se zástupci těchto municipalit mohli zúčastnit, seznámit se s principy projektu a pokud přijmou tyto principy za své, může kraj získat nové partnery ke spolupráci a rozvoji MA21 a udržitelného způsobu života v kraji.

Spolupráce kraje s **neziskovým sektorem** může být pro obě strany velice přínosná, a proto by se kraj měl pokusit vytvořit pro takovouto spolupráci příhodné podmínky. V současné

době kraj spolupracuje v rámci osvětových akcí pro veřejnost s organizacemi pohybujícími se v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb (občanské sdružení Práh), je však potřeba navázat spolupráci i s dalšími organizacemi neziskového sektoru, které přinesou nové možnosti spolupráce a tematické oživení aktivit spojených s MA21. Vhodnou možností jak nastartovat spolupráci s organizacemi neziskového sektoru je například uspořádání konference zástupců kraje se zástupci NNO, kdy by byl podrobněji představen projekt MA21 a nastíněny možnosti spolupráce. Z takovéto akce by pak už mohla vzejít individuální jednání a zrodit se nová partnerství.

Také spolupráce kraje s **podnikatelským sektorem** je pro realizaci MA21 přínosná a pozitivní, i když pravděpodobně nebude tak aktivní jako se sektorem neziskovým. V Jihomoravském kraji v současné době spolupráce s podnikatelským sektorem vůbec neprobíhá. Podnikatelé jsou však jednou z důležitých složek místního společenství a jejich začlenění do procesu je tedy pro úspěšnou realizaci MA21 velice důležité. Oblastmi začlenění pod MA21 může být například podpora ekologicky šetrného provozu podniků a také podpora regionálních produktů a regionálních výrobců. Nejlepší možností pro zahájení spolupráce s podnikatelským sektorem by mohlo být opět společné setkání, kde by si obě skupiny (zástupci kraje a podnikatelé) vyjasnili možnosti možné spolupráce a na základě této konference by byla spolupráce nastavena. Kraji by mělo jít v první řadě o zapojení podnikatelů do procesu MA21 a přijetí principů udržitelného rozvoje. Podnikatelskému sektoru půjde naopak zejména o propagaci a osvětu veřejnosti.

Jedním ze stěžejních bodů MA21 je komunitní plánování, pomocí kterého jsou **občané** vtáhnuti do rozhodování o rozvoji a dalším směřování regionu a stávají se partnery veřejné správy při správě věcí veřejných. Na rozdíl od malé obce, kde žijí všichni obyvatelé ve více méně homogenním prostoru a mají tedy podobné potřeby a požadavky, je komunitní plánování v kraji s velkým množstvím zájmových skupin s různými potřebami a přáními velice náročné a obtížně realizovatelné. Alespoň nějakým způsobem je však realizace komunitního plánování na krajské úrovni do určité míry možná. Je třeba zvolit vhodné formy zapojení veřejnosti do rozvoje kraje a dále je zdokonalovat. Je možné například využít moderních komunikačních technologií, sociálních sítí či jiné moderní technologie ke sběru základních nápadů, podnětů či stimulů jednotlivých občanů a s ohledem na jejich vyhodnocení pak nastavit další aktivity a využít tyto informace ke stanovení priorit při plánování dalšího směřování kraje. Je potřeba uplatňovat komunitní plánování, tak aby realizované

aktivity a poskytované služby odpovídaly potřebám obyvatel kraje, což zvýší jejich spokojenost a zároveň také zvyšuje efektivitu investovaných finančních prostředků.

V místní Agendě 21 nemusí jít pouze o spolupráci s jednotlivými subjekty v rámci kraje, ale také o spolupráci na úrovni **národní**. Na republikové úrovni je vhodné navázat partnerství s dalšími kraji – úspěšnými realizátory MA21. Toto partnerství povede zejména k výměně zkušeností a poznatků, ale také k vzájemnému posílení kapacit, inspiraci a možnostem dalšího rozvoje MA21. Jihomoravský kraj navázal v roce 2012 spolupráci s krajem Vysočina za účelem výměny zkušeností s realizací MA21 a je potřeba tuto spolupráci rozvíjet a plně využívat jejích možností. Lze například využít metody benchmarkingu k hledání dalších možností zlepšování realizace MA21. Je také žádoucí hledat další možnosti spolupráce a navazovat partnerství s dalšími kraji realizujícími MA21. Je třeba aktivně vyhledávat a využívat dalších existujících možností pro získávání nových podnětů a inspirace při realizaci MA21. Za účelem výměny informací mezi úspěšnými realizátory MA21 na úrovni kraje se každoročně koná Setkání zdravých krajů v Praze, jehož se JMK pravidelně účastní.

Cíl 4.1: Navázat spolupráci s jednotlivými municipalitami Jihomoravského kraje

Strategické opatření 4.1.1: Prostřednictvím vhodných aktivit, setkání a spolupráce na konkrétních projektech nastartovat dlouhodobou spolupráci mezi krajem a jednotlivými obcemi.

Cíl 4.2: Navázat partnerství s neziskovým sektorem

Strategické opatření 4.2.1: Je třeba být aktivní v oblasti vyhledávání subjektů z neziskové oblasti k možné spolupráci v oblasti MA21 a udržitelného rozvoje a navazovat s nimi dlouhodobé partnerství.

Cíl 4.3: Navázat partnerství s podnikatelským sektorem

Strategické opatření 4.3.1: Je třeba aktivně navazovat partnerství s místními podnikateli jako významnou složkou místní veřejnosti, která má značný potenciál v možnosti ovlivnění kvality MA21 a udržitelného rozvoje v kraji.

Cíl 4.4: Navázání spolupráce s veřejností a realizace komunitního plánování

Strategické opatření 4.4.1: Zapojovat občany a jednotlivé zájmové skupiny do plánování dalšího rozvoje a směřování kraje.

Cíl 4.5: Navazovat spolupráci s ostatními kraji realizujícími MA21

Strategické opatření 4.5.1: Partnery ke spolupráci je potřeba hledat taky mezi dalšími realizátory MA21 na krajské úrovni. Je žádoucí navazovat s těmito kraji partnerství, být si inspirací a vzájemně spolupracovat na dalších projektech MA21.

7.4.5 Priorita 5: Hodnocení kvality udržitelného rozvoje a MA21 v kraji

Aby mohlo být vyhodnoceno, jak je kraj v realizaci MA21, potažmo zavádění principů udržitelného rozvoje úspěšný, je třeba nastavit určitá hodnotící měřítko, která nám pomohou tento proces a jeho směřování sledovat. Bez vytvoření sady indikátorů a jejich pravidelného sledování a vyhodnocování nelze vývoj směrem udržitelnosti a kvalitnímu zavádění MA21 objektivně hodnotit. Indikátory jsou nástrojem, který pomůže kraji postupovat správným směrem při dosahování stanovených cílů a objektivně tento postup hodnotit.

V oblasti hodnocení MA21 je sice nastavena sada kritérií, která hodnotí postup jednotlivých realizátorů a na základě toho je rozřazuje do jednotlivých kategorií. Vesměs se však jedná o kritéria administrativní (ustanovení koordinátora MA21 - ano/ne) a ne kritéria hodnotící skutečný dopad realizovaných aktivit na území. Dosud také nevznikla oficiální sada kritérií, která by hodnotila udržitelný rozvoj na krajské úrovni, a proto je třeba, aby si kraj účinnou a konkrétně zaměřenou sadu indikátorů sám zpracoval na základě znalosti a analýzy situace v území a na základě definovaných cílů, kterých se snaží dosáhnout.

Je třeba stanovit priority udržitelného rozvoje v kraji a priority směřování MA21 a na základě toho navrhnout metody jejich měření a zpracovat odpovídající sadu indikátorů. Tyto indikátory mohou pracovníci úřadu vypracovat samy, ale spíše je vhodné spolupracovat s odborníky, například iniciativou TIMUR, která se na tvorbu indikátorů udržitelného rozvoje a MA21 specializuje.

Sada indikátorů bude po schválení zastupitelstvem kraje pravidelně sledována a vyhodnocována, tak aby kraj mohl analyzovat své výsledky při zavádění MA21 a prosazování udržitelného rozvoje.

Cíl 5.1: Sledovat a vyhodnocovat kvalitu realizace MA21 v kraji a její dopady na udržitelný rozvoj

Strategické opatření 5.1.1: Vytvořit sadu indikátorů pro měření kvality MA21 a udržitelného rozvoje v kraji.

Strategické opatření 5.1.2: Za pomoci vypracované sady indikátorů pravidelně hodnotit kvalitu MA21 a udržitelný rozvoj v kraji.

7.5 Indikátory naplňování cílů

Priorita 1: Poskytování a šíření informací a osvěta				
<i>Cíl</i>	<i>Opatření</i>	<i>Indikátor</i>	<i>Jednotka</i>	<i>Interval</i>
1.1	1.1.1	Články, zprávy a informační materiály	Počet ks	Rok
	1.1.2	Osvětové akce pro veřejnost	Počet akcí	Rok
1.2	1.2.1	Proškolení pracovníci kromě koordinátorky MA21	Počet proškolených pracovníků	Rok
	1.2.2	Školení, kterých se účastnila koordinátorka MA21	Počet školení	Rok
1.3	1.3.1	Metodické příspěvky na webu Zdravý JMK	Počet ks	Rok
	1.3.2	Příspěvky jednotlivých obcí (příklady dobré praxe) na webu Zdravý JMK	Počet ks	Rok
1.4	1.4.1	Informační kanály, kterými jsou šířeny zprávy a informace o MA21 a udržitelném rozvoji	Počet informačních kanálů	Rok
Priorita 2: Finanční zabezpečení				
<i>Cíl</i>	<i>Opatření</i>	<i>Indikátor</i>	<i>Jednotka</i>	<i>Interval</i>
2.1	2.1.1	Částka alokovaná na MA21	Kč	Rok
2.2	2.2.1	Částka na MA21 získaná z externího zdroje	Kč	Rok
2.3	2.3.1	Částka určená na dotační titul	Kč	Rok
	2.3.2	Částka určená na motivační soutěž	Kč	Rok
Priorita 3: Integrace MA21 na krajském úřadě				
<i>Cíl</i>	<i>Opatření</i>	<i>Indikátor</i>	<i>Jednotka</i>	<i>Interval</i>
3.1	3.1.1	Zaměstnanci úřadu zabezpečující MA21	Úvazek	Rok
3.2	3.2.1	Odbory zapojené do MA21	Počet odborů	Rok
3.3	3.3.1	Akce, kterých se zúčastnil politik zodpovědný za MA21	Počet akcí	Rok
3.4	3.4.1	Strategické dokumenty reflektující MA21 a udržitelný rozvoj	Počet strategických dokumentů	Rok
3.5	3.5.1	Počet uspořádaných akcí	Počet akcí	Rok
Priorita 4: Partnerství				
<i>Cíl</i>	<i>Opatření</i>	<i>Indikátor</i>	<i>Jednotka</i>	<i>Interval</i>
4.1	4.1.1	Municipality, se kterými kraj navázal partnerství	Počet municipalit	Rok
4.2	4.2.1	Neziskové organizace spolupracující s krajem	Počet NNO	Rok
4.3	4.3.1	Podnikatelské subjekty spolupracující s krajem	Počet podnikatelských subjektů	Rok
4.4	4.4.1	Občané zapojení do komunitního plánování	Počet občanů	Rok
4.5	4.5.1	Spolupracující kraje - realizátoři MA21	Počet krajů	Rok
Priorita 5: Hodnocení kvality udržitelného rozvoje a MA21 v kraji				
<i>Cíl</i>	<i>Opatření</i>	<i>Indikátor</i>	<i>Jednotka</i>	<i>Interval</i>
5.1	5.1.1	Vytvoření indikátorů pro měření kvality MA21 a udržitelného rozvoje v kraji	Počet indikátorů	2014 - 2020
	5.1.2	Měření kvality MA21 a udržitelného rozvoje v kraji	Počet měření/období	Dle indikátoru

7.6 Implementace

Za implementaci strategie bude odpovídat koordinátor MA21 v Jihomoravském kraji a na naplňování jednotlivých aktivit se budou podílet společně s koordinátorem také členové pracovní skupiny MA21 a jednotliví zaměstnanci krajského úřadu, případně také pracovníci ze spolupracujících organizací (partneři jednotlivých projektů).

V kompetenci koordinátora MA21 bude také zpracování každoroční zprávy, která bude hodnotit úroveň implementace této strategie a postupy při jejím naplňování. K hodnocení implementace strategie budou využity Indikátory naplňování cílů navržené v předchozí kapitole. Z těchto každoročních zpráv může poté vyplynout nutnost revize strategie a vypracování její aktualizované verze.

7.7 Finanční rámec

Strategie počítá s financováním jednotlivých aktivit z krajského rozpočtu, konkrétně z částky alokované každoročně na činnosti spojené s místní Agendou 21. Budou také hledány externí zdroje, které by mohly být využity k financování jednotlivých činností a projektů.

8 PROJEKTOVÁ ČÁST

V této části práce je zpracován konkrétní projekt, vycházející z navržené Strategie zavádění místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji.

Přesné zařazení projektu v rámci strategie je následující:

Priorita 3:	Integrace MA21 na krajském úřadě
Cíl 3.5:	Krajský úřad jako pořadatel akcí spojených s tematikou trvale udržitelného rozvoje
Opatření 3.5.1:	Na krajské úrovni budou pořádány akce, projekty a soutěže s tematikou trvale udržitelného rozvoje, které povedou nenásilnou formou ke zvyšování povědomí obyvatelstva o této problematice.

8.1 Projekt: Soutěž pro studenty středních škol v JMK

Cílovou skupinou tohoto projektu se stanou střední školy, jako školská zařízení zřizovaná krajem. V rámci projektu bude vyhlášena soutěž, do které se budou moci zapojit všichni studenti středních škol v Jihomoravském kraji, a jejich úkolem bude zpracovat co nejlepší projekt týkající se trvale udržitelného rozvoje v místě jejich školy, v obci, či celém kraji.

Cíl projektu:

Cílem projektu je zejména zvýšit povědomí o problematice trvale udržitelného rozvoje, která se v současné době začíná prosazovat jako nosný koncept způsobu moderního života.

Cílová skupina

Projekt cílí primárně na skupinu mladých lidí, studentů středních škol, kteří si teprve formulují svůj vztah k životu, své postoje a hodnoty a mohou v budoucnu výrazným způsobem přispět k dalšímu rozvoji regionu. Proto je důležité, aby si uvědomili, že jakákoli činnost současná, může výrazným způsobem ovlivnit budoucí život jich samých i jejich potomků a na tyto souvislosti je potřeba v běžném životě neustále myslet.

Další cílovou skupinou jsou všichni obyvatelé a návštěvníci Jihomoravského kraje, kteří budou moci shlédnout prezentaci nejvydařenějších projektů a tím se zprostředkovaně také dozvědět o trvale udržitelném rozvoji a jeho aspektech.

Popis projektu:

V rámci projektu bude vyhlášena soutěž pro studenty středních škol v Jihomoravském kraji. Do soutěže se budou moci hlásit skupiny 3 – 5 studentů (libovolný počet z každé školy) a jejich úkolem bude zpracovat projekt týkající se udržitelného rozvoje.

V první fázi projektu bude v zasedacím sále krajského úřadu JMK uspořádáno úvodní školení pro zúčastněné projektové týmy. Celý projekt bude uveden koordinátorkou MA21 v JMK, která představí jednotlivé členy personálního zabezpečení akce a krátce zmíní problematiku MA21 a zařazení soutěže v rámci její realizace. Poté si slovo převezmou další pracovníci projektového týmu a přednesou účastníkům požadavky na jednotlivé projekty, jejich směřování, zacílení, jakým způsobem musí být projekty do soutěže zpracovány a další podmínky pro úspěšnou účast v soutěži.

Slovo poté dostanou externí školitelé, kteří budou najati, aby studentům vysvětlili základy projektového managementu. Studentům bude vysvětleno, jak správně pojmout zpracování projektu, na co je nutné si dát pozor, čemu se vyhnout a na co klást důraz. Dozví se, jak stanovit správně cíle projektu, jak definovat cílovou skupinu, že součástí projektu by měla být analýza současného stavu a z ní bude vycházet popis aktivit nutných pro dosažení cíle, že součástí projektu by měl být také rozpočet a časový harmonogram... Studentům bude také doporučena vhodná literatura, která jim pomůže při zpracovávání jejich projektového záměru.

Poté budou mít projektové týmy pět měsíců na zpracování jejich projektu. Přitom se předpokládá, že studenti budou moci své projekty konzultovat s vyučujícími na svých školách. V průběhu zpracování projektů bude uspořádáno ještě jedno společné setkání na krajském úřadě JMK, kde budou moci jednotlivé projektové týmy klást otázky a řešit s externími školiteli či pracovníkem odboru regionálního rozvoje problémy, se kterými se v rámci zpracování projektů setkaly, ať už půjde o formální záležitosti či o otázky z praktické oblasti projektu.

Po odevzdání prací budou jednotlivé projekty zhodnoceny, jak po formální, tak po obsahové stránce a bude proveden užší výběr, kdy dojde k vybrání pěti nejlepších projektů. Ná-

sledně bude uspořádáno slavnostní odpoledne, kde výše uvedených pět vybraných týmů bude prezentovat své projekty (každý tým bude mít k dispozici 20 min.) pomocí power pointové prezentace a poté dojde k vyhlášení nejlepších projektů a předání cen.

Tři vítězné týmy získají hlavní cenu - ve spolupráci s brněnským Ekologickým institutem Veronica se zúčastní víkendového Ekopobytu s názvem „Udržitelný rozvoj všemi smysly“. Jedná se o pobyt v obci Hostětín, kde se žáci mohou dozvědět velké množství praktických informací o trvale udržitelném rozvoji, protože je zde tento koncept zaveden do praxe. V obci je k vidění řada ekologických modelových projektů, které obec realizovala často právě ve spolupráci s ekologickým institutem Veronica.

Jelikož se jedná o projekt zaměřený na trvale udržitelný rozvoj, k dopravě bude využito vlaku - přímo v obci Hostětín je vlaková zastávka. Studenti budou ubytováni v ekopenzionu a stravování bude zajištěno z místních zemědělských produktů. Během víkendu se seznámí se zajímavými ekologickými projekty, které zde byly realizovány - pasivní dům (ekopenzion, ve kterém budou ubytováni), obecní výtopna na biomasu, kořenová čistírna odpadních vod, fotovoltaická elektrárna, šetrné veřejné osvětlení a moštárna s bio-produkcí. Veškeré technologie si přitom budou moci „osahat“, vyzkoušet na vlastní kůži a zejména se dozví všechny vzájemné souvislosti a praktické poznatky. Formou interaktivních zážitků se seznámí s dalšími důležitými a praktickými tématy jako zodpovědné nakupování či ekologická domácnost.

Harmonogram projektu:

Harmonogram projektu je znázorněn v níže uvedeném Ganttově diagramu. Soutěž bude vyhlášena na počátku školního roku, tedy v září roku 2014. Jednotlivé školy budou o soutěži informovány emailovou zprávou, dále bude soutěž zveřejněna na stránkách krajského úřadu Jihomoravského kraje a bude prezentována také v Jihomoravských listech. Přihlášky do soutěže budou přijímány do konce října a na počátku listopadu proběhne úvodní školení pro účastníky projektu.

Studenti budou mít na zpracování svých projektů čas od listopadu do 15. března, což je termín pro odevzdání hotových projektů. Zhruba v polovině ledna proběhne druhé setkání na krajském úřadě v JMK, kde budou moci studenti konzultovat své projekty. Po odevzdání prací budou mít hodnotitelé do konce dubna čas na vybrání nejlepších pěti projektů, což bude jejich autorům oznámeno, aby si mohli připravit prezentace svých projektů. Ty přednesou na slavnostním odpoledni v půli května, kde pak dojde k vybrání nejlepších projektů

a slavnostnímu vyhlášení a předání cen. V průběhu června poté proběhne exkurze v Hostětíně pro autory vítězných projektů.

	2014				2015					
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	IV
Vyhlášení soutěže										
Přijímání přihlášek										
Úvodní školení pro účastníky soutěže										
Tvorba projektů										
Konzultační setkání										
Odevzdání projektů										
Hodnocení projektů										
Slavnostní vyhlášení výsledků										
Exkurze pro vítěze										

Personální zabezpečení projektu:

Důležité, pro úspěšné zvládnutí celého projektu je sestavení kvalitního projektového týmu a přesné vymezení postavení jeho jednotlivých členů a jejich úkoly. Projektový tým tohoto projektu bude sestávat ze tří členů. Hlavním projektovým manažerem bude koordinátorka MA21 v JMK, která bude celý projekt řídit, zajišťovat jeho organizaci, koordinovat jednotlivé zapojené osoby, zajišťovat potřebné prostory, materiál a ceny pro vítěze. Zástupcem projektového manažera bude pracovník odboru školství krajského úřadu JMK, který bude napomáhat projektovému manažerovi v jeho činnosti, spolupodílet se na organizaci, řízení projektu a zejména zajišťovat potřebnou komunikaci s jednotlivými středními školami v kraji. Posledním členem projektového týmu bude pracovník odboru regionálního rozvoje krajského úřadu JMK a jeho úkolem bude podílet se na vytvoření přesného znění zadání projektu, návrhu formálních požadavků na projekt a na úvodním a průběžném setkání se bude podílet na zaškolování účastníků soutěže do problematiky projektového managementu.

Do projektu budou zapojeni také externí pracovníci. Jedná se jednak o školitele v oblasti projektového managementu (lze uvažovat například o školitelích z brněnské firmy Regionální poradenská agentura, která tyto služby nabízí), jednak o člena ekologického institutu Veronica, který doprovodí vítěze soutěže na zážitkový ekopobyť, provede je zde jednotli-

vými zajímavými ekoprojekty a zábavnou formou poskytne spoustu užitečných a cenných informací a poznatků.

Funkce v rámci projektu	Osoba
Projektový manažer	koordinátorka MA21 v JMK
Zástupce projektového manažera	pracovník odboru školství krajského úřadu JMK
Člen projektového týmu	zaměstnanec odboru regionálního rozvoje
Externí školitel	zaměstnanec soukromé firmy (RPA, s.r.o.)
Externí školitel	zaměstnanec soukromé firmy (RPA, s.r.o.)
Doprovod na exkurzi pro vítězné týmy	člen ekologického institutu Veronica

Rozpočet projektu:

V tabulce níže je uvedený předběžný položkový rozpočet projektu. Při sestavování rozpočtu se vycházelo z těchto předpokladů:

a) Mzdy

Pro pracovníky projektového týmu není započítána žádná speciální mzda, veškeré činnosti budou prováděny v rámci jejich pracovního zařazení. Pro externí školitele je počítáno s hodinovou sazbou 250 Kč/hod, pro pracovníka ekologického institutu Veronica, který doprovodí vítězné týmy na exkurzi do Hostětína je počítáno s odměnou 750 Kč/ den.

b) Propagace

Bude vytištěno 250 ks letáků, které budou prezentovat nejzdařilejší projekty. Při stanovování ceny jsem vycházela z ceníku společnosti Copygeneral. Nejlepší z projektů budou prezentovány ve vozech MHD Brno (200 ks), cena za 1 leták formátu A4 je dle ceníku (www.reklama-mhd.cz) 80 Kč/ks/měsíc. Uvažovalo se i o reklamních letáčích v MHD jednotlivých okresních měst, ale zde jsou ceny mnohem vyšší (250 Kč/ks/měsíc) a výrazným způsobem by navýšily rozpočet projektu. Projekty budou prezentovány také na nástěnkách krajského úřadu v Brně a na jednotlivých okresních úřadech (50 ks).

c) Ceny pro účastníky

Veškerí účastníci na úvodním školení obdrží poznámkový blok s tužkou (eko výrobek) s logem místní Agendy 21 a odkazem na udržitelný rozvoj. Cena bloku

s tužkou vychází z ceníku firmy REDA, která se zabývá potiskem a prodejem reklamních předmětů, a je stanovena ve výši 27 Kč/ks. Prvních pět týmů, které projdou do užšího výběru a budou prezentovat své projekty, obdrží jako cenu tričko s logem MA21 a odkazem na trvale udržitelný rozvoj, cena je stanovena opět dle ceníku firmy REDA ve výši 70 Kč/ks.

Počet účastníků – v JMK je 124 středních škol (stredniskoly.cz), předpokladem bylo, že do projektu se zapojí spíše než odborné SŠ všeobecně zaměřená gymnázia, kterých je zde 39. Při výpočtech předpokládám s účastí 50 týmů po 4 členech. Pokud bude účast odlišná, rozpočet bude adekvátně upraven, u všech položek jsou uvedeny ceny za měrnou jednotku, aby mohlo dojít ke snadnému přepočtu.

d) Exkurze pro vítěze

Doprava bude řešena vlakem, vycházelo se z ceny jízdenky Brno – Hostětín za 197 Kč (www.idos.cz). Bude využita skupinová sleva ČD, kdy první cestující ve skupině zaplatí plné jízdné, druhý cestující bude mít slevu 25 % a třetí a další cestující budou mít nárok na slevu 50 % (www.cd.cz).

Ceny týkající se pobytu, stravování a programu v Hostěnicích vychází z ceníku na stránkách obce Hostětín (<http://hostetin-p.veronica.cz/541/>).

Celková částka na projekt je vyčíslena ve výši 46 223 Kč a bude hrazena z krajského rozpočtu.

POLOŽKOVÝ ROZPOČET			
	cena za jednotku	poznámka	cena celkem
mzdy			7 500 Kč
externí školitelé	250 Kč/hod	2 x 6 hodin 2 školitelé	6 000 Kč
pracovník institutu Veronica	500 Kč/den	2 dny - průvodce studentů na exkurzi	1 500 Kč
propagace			16 555 Kč
tisk letáků s nejlepšími projekty	2,22 Kč/ks	250 ks	555 Kč
reklama v MHD Brno	80 Kč/ks/měsíc	200 ks	16 000 Kč
ceny pro účastníky			6 800 Kč
bloky s tužkou (eko výrobek)	27 Kč/ks	50 týmů po 4 členech	5 400 Kč
trička pro prvních 5 týmů	70 Kč/ks	5 týmů po 4 členech	1 400 Kč
exkurze pro vítěze			15 368 Kč
ubytování	198 Kč/os/noc	3 týmy po 4 členech + 1x doprovod; 2 noci	5 148 Kč
plná penze	200 Kč/den	3 týmy po 4 členech + 1x doprovod; 2 dny	5 200 Kč
program	120 Kč/os/den	3 týmy po 4 členech; 1,5 dne	2 160 Kč
doprava	197 Kč/os	skupinová sleva ČD; cesta tam a zpět	2 860 Kč
CELKEM			46 223 Kč

Prezentace akce:

Jak bylo již výše zmíněno, informace o konání soutěže budou jednotlivým školám v kraji zaslány emailem, o soutěži budou informace na webových stránkách JMK a také v Jihomoravských listech. Vydání těchto informací bude v rámci rozpočtu správy webu, respektive rozpočtu Jihomoravských listů a proto nejsou započítány do rozpočtu.

Po ukončení a vyhodnocení akce budou vytištěny letáky formátu A4 prezentující nejvydařenější projekty a budou rozmístěny jednak ve vozidlech MHD Brno (200 ks), na krajském úřadu JMK a na úřadech jednotlivých okresních úřadů (50 ks).

O celé akci, jejím průběhu vyhodnocení a dalších zajímavostech budou opět umístěny informace na webových stránkách JMK a vyjde článek v Jihomoravských listech.

ZÁVĚR

Místní Agenda 21 představuje jednu z účinných možností, jak dosáhnout trvale udržitelného rozvoje, přičemž její hlavní myšlenkou je potřeba řešení problémů na nejnižší, lokální úrovni. Jednotlivé místní samosprávy by se měli spojit s širokou veřejností a místními organizacemi a začít pracovat na nastartování trvale udržitelného rozvoje. Trvale udržitelný rozvoj na lokální úrovni je totiž neoddiskutovatelnou podmínkou udržitelnosti globální.

V úvodní části diplomové práce jsou vysvětleny základní pojmy a souvislosti týkající se udržitelného rozvoje a místní Agendy 21 a je zde stručně shrnut vývoj a situace v České republice z pohledu těchto dvou procesů. Poté jsem se zaměřila na místní Agendu 21 v Jihomoravském kraji, který je jejím realizátorem od roku 2008. Místní Agenda 21 je zde na úřadě již poměrně dobře integrována, dobrou pozici získala zejména díky propojení s útvarem řízení kvality. Kraj se snaží realizovat nejrůznější aktivity a činnosti a ve velké míře se zaměřuje na podporu obcí v regionu při zavádění MA21. Přesto je však v kraji poměrně málo zapojených municipalit a to, podle slov koordinátorky MA21, zejména z důvodu stále nedostatečné informovanosti, ale také z důvodu finanční a personální nedostatečné kapacity.

Veškeré aktivity, které kraj na poli MA21 vykonává, jsou realizovány bez jakéhokoli koncepčního systematického plánu. V praktické části této práce byla proto vypracována Strategie zavádění místní Agendy 21 v Jihomoravském kraji, která koncepčně řeší veškeré činnosti a opatření, které kraj může v zájmu podpory realizace MA21 uskutečňovat. Strategie obsahuje analytickou část, kde je rozebrán současný stav realizace MA21 v Jihomoravském kraji a provedena SWOT analýza a poté část návrhovou. Ta je rozčleněna do pěti základních oblastí, které vnímám jako klíčové pro úspěšné zavádění MA21. Těmito oblastmi jsou poskytování informací a osvěta, financování, hlubší integrace MA21 v úřadě, navazování partnerství a spolupráce a hodnocení procesu zavádění místní Agendy 21 a udržitelného rozvoje.

Vypracování strategie však neznamená automatické dosažení žádoucího cíle a zlepšení situace, představuje naopak pouze určitou cestu, kterou je potřeba se vydat. Zde teprve vše začíná a je potřeba aktivní práce jak místní samosprávy, tak lokálních organizací a zejména nejširší veřejnosti, aby mohla být strategie postupně naplňována.

Je důležité, aby si všichni uvědomili, že kvalita a vůbec celá budoucnost místní Agendy 21 je závislá na aktivitě jednotlivých lidí, kteří se zapojí do dění ve svém okolí a zlepší tak kvalitu života v něm.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BLEWITT, John, 2008. *Understanding Sustainable Development*. 1. vyd. Londýn: Earthscan. 304 s. ISBN: 978-1-84407-454-9.

BRTNICKÁ, Martina a Jarmila BERÁNKOVÁ, ©2013. *Projekt Zdravý kraj* [online]. PowerPoint prezentace. [cit. 2014-01-23]. Dostupný z: <http://www.kvalitavs.cz/download/prez2013/Brtnicka-Zdravy-Jihomoravsky-kraj.pdf>

BRUNDTLAND, Gro Harlem a kol., 1991. *Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj*. 1. vyd. Praha: Academia. 297 s. ISBN 80-85368-07-2.

Centrum pro otázky životního prostředí, ©2014. Univerzita Karlova v Praze [online]. Praha [cit. 2014-02-3]. Dostupný z: <http://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/cz/oddeleni-indikatoru-environmentalni-udrzitelnosti/12-co-jsou-to-indikatory>

CENIA, © 2014a. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-02-4]. Dostupný z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFGSI0KM/\\$FILE/kapitola_1_3_ma21.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFGSI0KM/$FILE/kapitola_1_3_ma21.pdf)

CENIA, © 2014b. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs-CZ/Default.aspx>

CENIA, © 2014c. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/MA21/Kriteriama21/tabid/93/language/cs-CZ/Default.aspx>

CENIA, © 2014d. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFHV26XQ](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFHV26XQ)

CENIA, © 2014e. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Datab%C3%A1zeMA21prohl%C3%AD%C5%BEen%C3%AD/Archiv/tabid/1047/language/cs-CZ/Default.aspx>

CENIA, © 2014f. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Datab%C3%A1zeMA21prohl%C3%AD%C5%BEen%C3%AD/Podle typumunicipality/tabid/149/language/cs-CZ/Default.aspx>

CENIA, © 2014g. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Datab%C3%A1zeMA21prohl%C3%AD%C5%BEen%C3%AD/Podle kraj%C5%AF/tabid/1211/language/cs-CZ/Default.aspx>

CENIA, © 2014h. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-30]. Dostupné z:

<http://ma21.cenia.cz/Str%C3%A1nkymunicipalit/70888337/tabid/923/language/cs-CZ/Default.aspx>

CENIA, © 2014I. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha [cit. 2014-01-22]. Dostupné z:

<http://ma21.cenia.cz/LinkClick.aspx?fileticket=TjTJeGG2qho%3D&tabid=92&mid=883&language=cs-CZ>

Čeká nás ještě obrovský nápor na celý systém, 2014. *Priorita. Informační zpravodaj Operačního programu Životní prostředí*. Praha: Státní fond životního prostředí, únor 2014, č. 1-2, s. 17-22.

DUŠEK, Jiří. 2012. *Zdravá města a místní Agenda 21*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 144 s. ISBN 978-80-87472-07-1.

Environmentální politika a nástroje, © 2012a. *Ministerstvo životního prostředí* [online], Praha [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/mistni_agenda_21

Environmentální politika a nástroje, © 2012b. *Ministerstvo životního prostředí* [online], Praha [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

HRABALOVÁ, Simona, Viktorie KLÍMOVÁ a Svatava NUNVÁŘOVÁ, 2005. *Metody a nástroje řízení ve veřejné správě*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brně. 130 s. ISBN 80-210-3679-6.

KAŠPAR, Jakub a Jiří MAREK, © 2005. *Příručka pro mapování kvality místních Agend 21* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 20 s. [cit. 2014-02-2]. ISBN 80-7212-379-3. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/LinkClick.aspx?fileticket=8K7LCq4-B9o%3D&tabid=94&mid=438&language=en-US>

KAŠPAR, Jakub a Marie PETROVÁ, 2006. *Místní Agenda 21: Informace, postupy, kritéria*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 55 s. ISBN 80-7212-435-8

KNAP, Petr a kol., ©2012. *Metodika přípravy veřejných strategií* [online]. Praha: Ernst & Young. 113 s. [cit. 2014-02-17]. Dostupný z: http://www.mmr.cz/getmedia/4ebb3cc7-6f5c-4f37-ad1f-97054a212483/metodika-pripravy-verejnych-strategii_listopad-2012.pdf

ManagementMania [online,] © 2013. [cit. 2014-01-22] Dostupný z: <https://managementmania.com/cs/strategicke-rizeni>

MMR, © 2012. *Koncepce podpory místní Agendy 21 v ČR do roku 2020 a Akční plán pro období 2012 - 2013* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj. 25 s. [cit. 2014-02-17]. Dostupný z: <http://www.mmr.cz/getmedia/93d9e2b3-c631-4a12-9aba-6982f3c07490/Koncepce-MA21.pdf>

MOLDAN, Bedřich, 2003. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie, hrozba i naděje*, 2.vyd. Praha: Karolinum. 141 s. ISBN 80-246-0769-7

Moravskoslezský kraj, © 2014. *Místní agenda 21* [online]. Ostrava: Moravskoslezský kraj. [cit. 2014-04-13]. Dostupný z: <http://ma21.kr-moravskoslezsky.cz/cz/informace-o-projektu-8560/>

MŽP, © 2001. *Státní politika životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 56 s. [cit. 2014-02-17]. Dostupný z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHUHXXK/\\$FILE/spzp2001.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHUHXXK/$FILE/spzp2001.pdf)

MŽP, © 2005. *Místní Agenda 21* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, [cit. 2014-02-5]. Dostupný z: <http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/6d13b004071d0140c12569e700154acb/b56f757c1507c286c12570500034ba62?OpenDocument>

MŽP, © 2008 – 2012. *Revolvingový fond Ministerstva životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, [cit. 2014-04-13]. Dostupný z: http://www.mzp.cz/cz/revolvingovy_fond_mzp

MŽP, © 2009. *Směrnice MŽP č. 4/2009 o čerpání finančních prostředků z Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, [cit. 2014-04-13]. Dostupný z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/revolvingovy_fond_mzp/\\$FILE/OFEU-Smernice_04-2009_o_cerpani_z_RF-11032010.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/revolvingovy_fond_mzp/$FILE/OFEU-Smernice_04-2009_o_cerpani_z_RF-11032010.pdf)

NIELSEN, Kurt Aagaard a kol., 2010. *A New Agenda for Sustainability*. 1. vyd. Burlington: Ashgate Publishing Company. 299 s. ISBN: 978-0-7546-7976-9.

NOVÁČEK, Pavel, 2010. *Udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 430s. ISBN 978-80-244-2514-6.

NSZM [online]. © 2014. Praha [cit. 2014-02-17]. Dostupný z: <http://www.zdravamesta.cz/index.shtml?apc=r2082129t>

Portál Jihomoravského kraje, © 2014a. *Deklarace projektu Zdravý kraj* [online]. Brno [cit. 2014-02-23]. Dostupný z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Search.aspx?Phrase=deklarace>

Portál Jihomoravského kraje, © 2014b. *Výroční zpráva 2012* [online]. Brno [cit. 2014-01-22]. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Search.aspx?Phrase=v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va>

Portál Jihomoravského kraje, © 2014c. *Dotační program Zdravé obce, města a mikroregiony JMK* [online]. Brno [cit. 2014-01-26]. Dostupné z: <http://dotace.kr-jihomoravsky.cz/Grants/3365-506-Dotac-ni+program+%E2%80%9EZdrave+obce+mesta+a+mikroregiony+JMK+ZOOM+2014%E2%80%9C.aspx>

Portál Jihomoravského kraje, © 2014d. *Roční plán zlepšování PZM a MA21* [online]. Brno [cit. 2014-01-26]. Dostupný z: www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=205095&TypeID=61

Portál Jihomoravského kraje, © 2014e. *Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2006 – 2016* [online]. Brno [cit. 2014-01-30]. Dostupný z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=18549&TypeID=2>

Portál Jihomoravského kraje, © 2014f. *Aktualizace strategické vize Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020* [online]. Brno [cit. 2014-01-30]. Dostupný z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=175435&TypeID=2>

PŮČEK, Milan, David KOPPITZ, 2012. *Strategické plánování a řízení pro města, obce a regiony*. 1. vyd. Praha: NSZM. 196 s. ISBN 978-80-260-2789-8.

Rada vlády pro udržitelný rozvoj, ©2010. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 96 s. [cit. 2014-02-17]. Dostupný z:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_uzrzelneho_rozvoje/\\$FILE/KM-SRUR_CZ-20100602.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_uzrzelneho_rozvoje/$FILE/KM-SRUR_CZ-20100602.pdf)

REITSCHMIEDOVÁ, Alena, 1998. *Práce s veřejností a místní Agenda 21*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR. 88 s. ISBN 80-7212-047-6.

RYNDA, Ivan, ©1999. *Trvale udržitelný rozvoj* [online] Praha: Ministerstvo životního prostředí. 6 s. [cit. 2014-02-2]. Dostupný z:

[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHV0HSB/\\$FILE/tur.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHV0HSB/$FILE/tur.pdf)

SFŽP ČR, © 2014. *Stručně o národních programech* [online]. Praha: Státní fond životního prostředí České republiky, [cit. 2014-04-13]. Dostupný z:

<https://www.sfzp.cz/sekce/163/strucne-o-narodnich-programech/>

Statistická ročenka Jihomoravského kraje, © 2013. ČSÚ. [online]. Brno [cit. 2014-02-23]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/krajp/641011-13-xb>

Strukturální fondy, © 2014a. *Fondy Evropské unie: 26,7 miliard EUR pro Českou republiku* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, [cit. 2014-04-13]. Dostupný z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU.aspx>

Strukturální fondy, © 2014b. *Regionální operační program NUTS II Jihovýchod* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, [cit. 2014-04-13]. Dostupný z:

<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy/ROP-Jihovýchod>

Strukturální fondy, © 2014c. *Integrovaný operační program* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, [cit. 2014-04-13]. Dostupný z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Tematicke-operacni-programy/IOP>

Strukturální fondy, © 2014d. *Podklad pro přípravu Dohody o partnerství pro programové období 2014–2020* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, [cit. 2014-04-13]. Dostupný z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/4b246b81-e528-4374-8043-dd795e291ff2/Podklad-pro-Dohodu-o-partnerstvi.pdf>

ŠILHÁNKOVÁ, Veronika a kol, ©2010. *Regionální disparity a možnosti jejich měření indikátory* [online]. PowerPoint prezentace. [cit. 2014-02-2]. Dostupný z:

http://www.indikatory.eu/sites/default/files/01_Silhankova_Indikatory_UR_0.pdf

ŠILHÁNKOVÁ, Veronika a kol, ©2012. *Metodika sledování udržitelného rozvoje na místní úrovni* [online]. Hradec Králové: Civitas per populi. 28 s. [cit. 2014-02-2]. ISBN 978-80-904671-8-7. Dostupný z:

http://www.indikatory.eu/sites/default/files/Metodika_indikatory_na_web.pdf

ŠKRABAL, Ivo a kol., 2012. *Metodika zavádění managementu rozvoje mikroregionů*. 1. vyd. Přerov: Centrum pro komunitní práci. 182 s. ISBN 80-869-0239-0.

ŠVEC, Petr a Alena REITSCHMIEDOVÁ, © 2003. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 141 s. [cit. 2014-02-6]. Dostupný z:

[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1/\\$FILE/Metod-MA21_03-systemMA21_0503.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1/$FILE/Metod-MA21_03-systemMA21_0503.pdf)

TIMUR [online], © 2014. Praha [cit. 2014-01-22] Dostupný z: <http://www.timur.cz/indikatory/aktivity.html>

Veřejná správa online, © 2008. *Deník veřejné správy* [online]. Praha [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6341679>

VESELÁ, Eliška, 2012. *Místní Agenda 21 ve vybraných krajích*. [online]. Brno [cit. 2014-01-25]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Vilém Pařil. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/251219/esf_m/

Zdravý Jihomoravský kraj [online]. © 2014. Brno [cit. 2014-01-22]. Dostupné z: <http://zdravykraj.kr-jihomoravsky.cz/>

ŽLEBEK, Pavel, ©2000. *Místní Agenda 21 a strategické plánování: „zkušenosti z regionální praxe“* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 23 s. [cit. 2014-02-2]. Dostupné z: http://www.nszm.cz/cb21/archiv/material/09.MA21_Zlebek.pdf

Legislativa:

ČESKO, 1991. *Zákon č.17/1992 ze dne 5. prosince 1991 o životním prostředí*. In: Sběrka zákonů České republiky [online]. Částka 4, s. 81 – 89 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/5b17dd457274213ec12572f3002827de?OpenDocument>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, ©2005-14. *Smlouva o evropském společenství*. In: Euroskop.cz [online]. I/CS, s. 1 – 168 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf

Konzultace:

Konzultace s Bc. Martinou Brtnickou, koordinátorkou MA21 v Jihomoravském kraji, 19.2.2014.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DB MA21	Databáze místní Agendy 21
JMK	Jihomoravský kraj
MA21	Místní Agenda 21
NSZM	Národní síť Zdravých měst
PS MA21	Pracovní skupina místní Agendy 21
PZK	Projekt Zdravý kraj
SRUR	Strategický rámec udržitelného rozvoje
UR	Udržitelný rozvoj

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Pilíře udržitelného rozvoje	16
Obrázek 2: Logo místní Agendy 21	25
Obrázek 3: Fáze procesu hodnocení kvality MA21	35
Obrázek 4: Proces strategického plánování	41
Obrázek 5: Členové Národní sítě Zdravých měst ČR, rok 2013	47
Obrázek 6: MA21 dle typu žadatele v ČR v roce 2014	50
Obrázek 7: Jihomoravský kraj	55

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Kritéria jednotlivých kategorií MA21 pro skupinu Kraje	32
Tabulka 2: Vývoj místní Agendy 21 v ČR v letech 2006 - 2013	48
Tabulka 3: MA21 dle typu žadatele v ČR v roce 2014	50
Tabulka 4: MA21 dle krajů České republiky v roce 2014.....	51
Tabulka 5: Municipality v JMK zapojené do MA21 v roce 2014	61
Tabulka 6: Počet obcí přistupujících k MA21 v Jihomoravském kraji v jednotlivých letech	62

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj MA21 v ČR v letech 2006 – 2013.....	49
Graf 2: Počet obcí realizujících MA21 v jednotlivých letech	62

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: STRUKTURA DOKUMENTU AGENDA 21

PŘÍLOHA P II: KAPITOLA 28 DOKUMENTU AGENDA 21

PŘÍLOHA P I: STRUKTURA DOKUMENTU AGENDA 21

ČÁST I. SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ ROZMĚRY

- Mezinárodní spolupráce při urychlování udržitelného rozvoje v rozvojových zemích a související domácí politika
- Boj proti chudobě
- Změna vzorů spotřeby
- Dynamika demografického růstu a udržitelnost
- Ochrana a podpora lidského zdraví
- Podpora udržitelného rozvoje lidských sídel
- Integrace životního prostředí a rozvoje do rozhodování

ČÁST II. UCHOVÁVÁNÍ A ŠETRNÉ VYUŽÍVÁNÍ ZDROJU A HOSPODAŘENÍ S NIMI VE PROSPĚCH ROZVOJE

- Ochrana atmosféry
- Integrovaný přístup k plánování a hospodaření s územními zdroji
- Boj proti odlesňování
- Péče o křehké ekosystémy: boj proti desertifikaci a suchu
- Péče o křehké ekosystémy: udržitelný rozvoj horských oblastí
- Podpora udržitelného rozvoje zemědělství a venkova
- Uchování biodiverzity
- Environmentálně šetrnější využívání biotechnologií
- Ochrana oceánů, všech druhů moří, včetně uzavřených a částečně uzavřených moří a pobřežních oblastí a ochrana, racionální využívání a rozvoj živých zdrojů v nich
- Ochrana kvality a zásob sladkovodních zdrojů: aplikace integrovaných přístupů k rozvoji, využívání zdrojů vody a hospodaření s nimi
- Environmentálně šetrnější nakládání s toxickými chemickými látkami, včetně prevence nezákonné mezinárodní přepravy toxických a nebezpečných produktů
- Environmentálně šetrnější nakládání s nebezpečnými odpady, včetně prevence jejich nezákonné mezinárodní přepravy
- Environmentálně šetrnější nakládání s pevnými odpady a otázky související s tekutými odpady
- Bezpečné a environmentálně šetrnější nakládání s radioaktivními odpady

ČÁST III. POSILOVÁNÍ ÚLOHY DŮLEŽITÝCH SKUPIN

- Celosvětová opatření pro zapojení žen do udržitelného a spravedlivého rozvoje
- Děti a mládež v udržitelném rozvoji
- Uznání a posilování úlohy domorodých obyvatel a jejich komunit
- Posilování úlohy nevládních organizací: partnerů pro udržitelný rozvoj
- Iniciativy místních úřadů na podporu Agendy 21
- Posilování úlohy pracujících a jejich odborových organizací
- Posilování úlohy podnikání, obchodu a průmyslu
- Vědecká a technická obec
- Posilování úlohy zemědělců

ČÁST IV. PROSTŘEDKY IMPLEMENTACE

- Finanční zdroje a mechanismy
- Transfer environmentálně šetrnějších technologií, spolupráce a vytváření potenciálu
- Úloha vědy v udržitelném rozvoji
- Podpora vzdělávání, veřejného povědomí a odborného školení
- Národní mechanismy a mezinárodní spolupráce při vytváření potenciálu v rozvojových zemích
- Mezinárodní institucionální uspořádání
- Mezinárodní právní nástroje a mechanismy
- Informace pro rozhodování
- Zkratky
- Poznámky k vybraným základním pojmům textu Agendy 21

PŘÍLOHA P II: KAPITOLA 28 DOKUMENTU AGENDA 21

INICIATIVY MÍSTNÍCH ÚŘADŮ NA PODPORU AGENDY 21

PROGRAMOVÉ OBLASTI

Východiska opatření

28.1.

Velké množství problémů a řešení obsažených v Agendě 21 má své kořeny na úrovni místních aktivit; participace a spolupráce místních úřadů bude proto faktorem určujícím úspěšnost realizace jejich cílů. Místní úřady vytvářejí, řídí a udržují ekonomickou, sociální a environmentální infrastrukturu, dohlížejí na plánování, formují místní politiku životního prostředí a předpisy a pomáhají při implementaci národní a subnárodní environmentální politiky. Protože jsou úrovní správy nejbližší lidem, sehrávají důležitou roli ve výchově, mobilizaci i při reakci na podněty veřejnosti a napomáhají tak dosažení udržitelného rozvoje.

Cíle

28.2.

Pro tuto programovou oblast byly navrženy následující cíle:

- (a) do roku 1996 by měla většina místních úřadů ve všech zemích provést konzultace s obyvatelstvem a sáhnout v rámci komunit konsenzu ohledně "místní Agendy 21";
- (b) do roku 1993 by mělo mezinárodní společenství iniciovat konzultační proces, zaměřený na zvýšení spolupráce mezi místními úřady;
- (c) do roku 1994 by měli představitelé sdružení měst a dalších místních úřadů zvýšit úroveň spolupráce a koordinace za účelem zlepšení výměny informací a zkušeností mezi jednotlivými místními úřady;
- (d) všechny místní úřady v jednotlivých zemích by měly podněcovány k implementaci a monitorování programů zaměřených na zabezpečování účasti žen a mládeže v procesech rozhodování, plánování a implementace.

Činnosti

28.3.

Všechny místní úřady by měly vstoupit do dialogu s občany, místními organizacemi a soukromými podniky a přijmout "místní Agendu 21". Na základě konzultací a vytváření konsenzu by se místní úřady poučily od občanů a od místních, občanských, komunitních, obchodních a průmyslových organizací a získaly informace nutné pro zformulování nejlepších strategií. Tento proces konzultací by zvýšil povědomí domácností o udržitelném rozvoji. Jednotlivé programy, politiky, zákony a předpisy úřadů zaměřené na dosažení cílů Agendy 21 by byly základě přijatých místních programů posouzeny a modifikovány. Jednotlivé strategie by také mohly být použity při podpoře návrhů na místní, národní, regionální a mezinárodní financování.

28.4.

Je třeba posilovat partnerství mezi relevantními orgány a organizacemi, jako jsou UNDP, Centrum OSN pro lidská sídla (Habitat), UNEP, Světová banka, regionální banky, Mezinárodní unie místních úřadů, Světová asociace velkých metropolí, Summit velkých měst světa, Organizace spojených měst a další partnerské organizace, s cílem zmobilizovat větší mezinárodní podporu ve prospěch programů místních úřadů. Důležitým cílem by bylo podporovat, rozšiřovat a zvyšovat úroveň stávajících organizací pracujících v oblasti vytváření potenciálu místních orgánů a péče o místní životní prostředí.

Z tohoto důvodu:

(a) se vyzývají Habitat a další relevantní orgány a organizace OSN, aby posílily služby spočívající ve sběru informací o strategických záměrech místních úřadů především o těch, které vyžadují mezinárodní podporu;

(b) by mohly být, prostřednictvím periodických konzultací, probíhajících za účasti mezinárodních partnerů i rozvojových zemí, přezkoumány jednotlivé strategie a zvážena nejlepší forma mobilizace mezinárodní podpory. Takovéto odvětvové konzultace by doplňovaly současně probíhající konzultace, zaměřené na jednotlivé země, jako jsou například konzultace, které se konají v konzultačních skupinách anebo formou kulatých stolů.

28.5.

Zástupci asociace místních úřadů orgánů jsou vyzýváni k zavedení procesů zaměřených na zlepšení výměny informací, zkušeností a na vzájemnou technickou spolupráci mezi jednotlivými místními úřady.

Prostředky implementace:

(a) Financování a vyhodnocení nákladů

28.6.

Doporučuje se, aby všechny strany znovu posoudily nároky na financování v této programové oblasti. Sekretariát Konference odhadl průměrné celkové roční náklady pro období 1993-2000 na posílení služeb mezinárodního sekretariátu zaměřených na implementaci činností v rámci této kapitoly na přibližně 1 milion USD hrazený mezinárodním společenstvím formou grantů nebo úlev. Toto je pouze indikativní a řádový odhad nákladů, který dosud nebyl přezkoumán vládami.

(b) Rozvoj lidských zdrojů a vytváření potenciálu

28.7.

Tato programová oblast by měla ulehčit vytváření potenciálu a školicí aktivity, které již jsou obsaženy v jiných kapitolách Agendy 21.